

**ERZURUM'DA TARİHİ ESERLERE YÖNELİK
İLGİ VE FARKINDALIĞA İLİŞKİN BİR YEREL
TARİH ÇALIŞMASI**

Rabia YALÇIN

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

2019

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TARİH EĞİTİMİ BİLİM DALI

**ERZURUM'DA TARİHİ ESERLERE YÖNELİK İLGİ VE FARKINDALIĞA
İLİŞKİN BİR YEREL TARİH ÇALIŞMASI**

(A Local History Study on the Interest and Awareness of Historical Monuments in Erzurum)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rabia YALÇIN

Danışman: Doç. Dr. Aydın GÜVEN

Erzurum
Ağustos, 2019

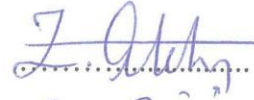
KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Rabia YALÇIN tarafından hazırlanan “Erzurum’da Tarihi Eserlere Yönelik İlgi ve Farkındalığa İlişkin Bir Yerel Tarih Çalışması” başlıklı çalışması 27/ 08 / 2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Tarih Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç.Dr.Zekerya AKKUŞ
Atatürk Üniversitesi

Danışman: Doç.Dr.Aydın GÜVEN
Atatürk Üniversitesi

Jüri Üyesi: Dr.Öğr.Üyesi Hasan ASLAN
Kafkas Üniversitesi

.....

.....

.....

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

26 Eylül 2019

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek lisans Tezi olarak sunduğum “Erzurum’da Tarihi Eserlere Yönelik İlgi ve Farkındalığa İlişkin Bir Yerel Tarih Çalışması” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

27/08 2019

Rabia Yalçın

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında desteğini benden esirgemeyen, her konuda bana yol gösteren, tecrübelerinden yararlandığım sayın danışman hocam Doç. Dr. Aydın GÜVEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca çalışmam boyunca benden yardımlarını esirgemeyen kıymetli hocalarım Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR, Doç. Dr. Ramazan KAYA ve Dr. Öğr. Üyesi Elif AKTAŞ'a şükranlarımı sunarım. Bu yolda beni yalnız bırakmayan arkadaşlarım, ailem ve özellikle sevgili ağabeyim Bülent YALÇIN'a teşekkür ederim.

Rabia YALÇIN

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERZURUM'DA TARİHİ ESERLERE YÖNELİK İLGİ VE FARKINDALIĞA İLİŞKİN BİR YEREL TARİH ÇALIŞMASI

Rabia YALÇIN

Ağustos, 2019, 105 sayfa

Amaç: Bu araştırma bireylerin Erzurum ilinde bulunan tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalık durumlarını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem: Bu çalışma nitel yaklaşıma uygun olarak betimsel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcı grubunu, 2018 ve 2019 yılları arasında Erzurum ili merkez ilçelerinde bulunan ve kolay ulaşılabilir durum örneklemesi yolu ile seçilen 90 kişi oluşturmaktadır. Bu çalışmada görüşme yöntemi benimsenmiş olup, veriler yarı yapılandırılmış mülakat formu ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat formu için ilgili literatür taranmış ve formla ilgili taslak oluşturulmuştur. Geliştirilen yarı yapılandırılmış mülakat formu önce pilot çalışmaya tabi tutulmuştur. Uygulama öncesinde mülakat formunu test etmek amacıyla uzman görüşüne ve pilot çalışmaya başvurulmuştur. 10 katılımcı ile gerçekleştirilen pilot çalışmadan elde edilen veriler ışığında uzman görüşüne ve Türk dili uzmanına başvurulmuştur. Pilot çalışma ve uzman görüşü sonucunda yarı yapılandırılmış mülakat formuna son şekli verilmiştir. Çalışmadan elde edilen veriler içerik analizi yöntemine başvurularak analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışmada elde edilen bulgular sonucunda katılımcıların çoğunun tarihi eserleri yapıt ve kalıntı olarak algıladıkları, yakın çevrede bulunan tarihi eserleri daha çok bildikleri, tarihi eserlere yönelik ilginç olayları daha çok benimsedikleri tespit edilmiştir. Ayrıca tarihi eseri gezerek görmenin tarihi eserlere yönelik ilgiyi arttırdığı, tarihi eserleri gezdiklerinde tarihsel analiz düşüncesine sahip oldukları görülmüştür. Toplum açısından tarihi eserlerin önemli olması gerektiği tarihi eserlerle ilgili bilgileri daha çok yazılı kaynaklar ve gezilerden öğrendiklerine ait bulgulara ulaşılmıştır.

Sonuç: Katılımcıların Erzurum'da bulunan tarihi eserlere yönelik ilgilerinin olduğu fakat farkındalık durumlarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan bireylerin, gerek eğitim hayatı içinde gerek gündelik yaşam içerisinde yakın çevrelerinde bulunan tarihi eserlerin farkına varmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bireylerin tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalık kazanmasında yerel tarih öğretiminin katkı sağlayacağı önerisinde bulunulabilir.

Anahtar Sözcükler: Yerel tarih, tarih eğitimi, tarihi eser, ilgi, farkındalık

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

A LOCAL HISTORY STUDY ON THE INTEREST and AWARENESS of HISTORICAL MONUMENTS in ERZURUM

Rabia YALÇIN

August, 2019, 105 pages

Purpose: The study was carried out to reveal individuals interest and awareness of the historical monument in Erzurum.

Method: In this study, descriptive scanning model was used and a qualitative approach was adopted. The participants of the study consisted of 90 people who were selected by way of easily accessible status sampling in the central districts of Erzurum between 2018 and 2019. In this study, data were collected with semi-structured interview form by using interview method. For the semi-structured interview form, the related literature was searched and a draft was prepared. The developed semi-structured interview form was first included in the pilot application. Before the application expert opinion and pilot study were applied for the test the interview form. In the light of the pilot study conducted with 10 participants, expert opinion, the semi-structured interview form, which is a data collection tool, was finalized. The data obtained from the study were analyzed by using content analysis method.

Findings: As a result of the findings obtained in our study, it was found that most of the participants perceive historical artifact artifacts and ruins, they know agricultural works in the close vicinity more, and they adopt more interesting events related to historical works. In addition, it was seen that seeing historical artifacts. Findings were reached that historical artifacts were learned from written in sources and trips.

Result : It was concluded that the participants interested in historical artifacts in Erzurum but their awareness was low. It was obtained that individuals participating in the study didn't realize the historical artifacts in their close circle both in education and daily life. It can also be suggested that local history teaching will contribute to individuals interest and awareness of historical monuments.

Keywords: Local history, history education, historical works, interest, awareness

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı	2
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	3
Araştırmanın Sınırlılıkları	4
Varsayımlar	4
Terimler ve Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM	5
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	5
Yerel Tarih	5
Yerel tarihin tanımı ve kapsamı.	5
Yerel tarihin tarihsel süreçte gelişimi.	7
Yerel tarih öğretimini etkileyen kavramlar.	11
Yerel tarih ve öğretim ilkeleri.	12
Yerel Tarih Öğretimi ve Tarih Derslerine Girişi.....	15
Tarihi Eserlere Yönelik İlgi ve Farkındalık	26
Tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalığın oluşturulmasında müzelerin önemi.	29
Tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalığın oluşturulmasında tarihi mekanlar.	33
İlgili Araştırmalar.....	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	39
Yöntem	39
Araştırma Yöntemi.....	39
Katılımcılar.	39
Veri Toplama Araçları	40
Süreç / Uygulama.....	41
Veri Analizi.....	42

Araştırmacı Rolü	43
Geçerlik ve Güvenirlik	45
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	47
Bulgular	47
Katılımcıların Tarihi Eser Kavramının Tanımına Yönelik Görüşleri	47
Katılımcıların İfade Ettikleri Tarihi Eserlerin Neler Olduğu ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular	48
Katılımcıların İfade Ettikleri Tarihi Eserleri Görme Durumları İlgili Görüşlerine Ait Bulgular	49
Katılımcıların Bahsettikleri Tarihi Eserleri Nasıl Gördükleri ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular	49
Katılımcıların İfade Ettikleri Tarihi Eserleri Görmeme Durumlarına Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular	50
Katılımcıların Tarihi Eserleri Gezip Gördüklerinde Hissettikleri Duygu ve Düşünceleri Hakkında Görüşlerine Ait Bulgular	52
Katılımcıların Erzurum’da Bulunan Tarihi Eserlerin Korunması İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular	54
Katılımcıların Erzurum ilinde bulunan tarihi eserlerin nasıl korunduğuna dair görüşlerine ait bulgular.	55
Katılımcıların Erzurum ilinde bulunan tarihi eserlerin neden korunmadığına yönelik görüşlerine ait bulgular.	56
Katılımcıların Toplum Açısından Tarihi Eserlerin Önemine Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular	57
Katılımcıların toplumsal açıdan tarihi eserlerin neden önemli olduğuna yönelik görüşlerine ait bulgular	57
Katılımcıların toplum açısından tarihi eserlere önem verilmemesinin sebepleri ile ilgili görüşlerine ait bulgular	59
Katılımcıların Tarihi Eserlerle İlgili İlginç Olay veya Bilgileri Bilme Durumlarına Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular	60
Katılımcıların Tarih Eserlerle İlgili Bilgi Edindikleri Kaynaklar Hakkında Görüşlerine Ait Bulgular	64
Katılımcıların Yeni Nesillerin Tarihi Eserlere Yönelik İlgi Düzeylerinin Yeterlilikleri Hakkındaki Görüşlerine Ait Bulgular	66
Katılımcıların Şehirdeki Tarihi Eserlerin Kendilerine Yönelik Tanıtımı Hakkındaki Görüşlerine Ait Bulgular	69

Katılımcıların Erzurum’da Bulunan Tarihi Eserlerin Tanıtım Yeterliliği ve Tanıtım Önerilerine Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular.....	70
BEŞİNCİ BÖLÜM	74
Sonuç, Tartışma ve Öneriler	74
Sonuç.....	74
1. Alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar.	74
2. Alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar.	74
3. Alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar.	75
4. Alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar.	75
5. Alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar.	76
6. Alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar.	76
7. Alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar.	76
Tartışma.....	77
Öneriler	78
KAYNAKÇA	80
EKLER	88
EK-1. Alınan İzin Belgeleri	88
EK-2. Gönüllü Katılım Formu	91
EK-3. Yarı Yapılandırılmış Mülakat Soruları.....	92
ÖZGEÇMİŞ.....	93

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların Tarihi Eser Kavramının Tanımına Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular	47
Tablo 2. Katılımcıların İfade Ettikleri Tarihi Eserlerin Neler Olduğu ile İlgili Görüşleri	48
Tablo 3. Katılımcıların İfade Ettikleri Tarihi Eserleri Görme Durumları İlgili Görüşleri	49
Tablo 4. Katılımcıların Bahsettikleri Tarihi Eserleri Nasıl Gördükleri ile İlgili Görüşleri	50
Tablo 5. Katılımcıların Tarihi Eserleri Hangi Basın Yayın Aracını Kullanarak Gördükleri Hakkındaki Görüşleri.....	50
Tablo 6. Katılımcıların İfade Ettikleri Tarihi Eserlerden Görme Durumlarına Yönelik Görüşleri	51
Tablo 7. Katılımcıların Tarihi Eserlerden Bir Kısmını Görmeme Nedenleri	51
Tablo 8. Katılımcıların Tarihi Eserleri Gezip Gördüklerinde Hissettikleri Düşüncelere Ait Görüşleri	52
Tablo 9. Katılımcıların Tarihi Eserleri Gezip Gördüklerinde Hissettikleri Duygulara Ait Görüşleri	53
Tablo 10. Katılımcıların Erzurum’da Bulunan Tarihi Eserlerin Korunması İlgili Görüşleri .	54
Tablo 11. Katılımcıların Erzurum İlinde Bulunan Tarihi Eserlerin Nasıl Korunduğuna Dair Görüşleri	55
Tablo 12. Katılımcıların Erzurum İlinde Bulunan Tarihi Eserlerin Neden Korunmadığına Yönelik Görüşleri	56
Tablo 13. Katılımcıların Toplum Açısından Tarihi Eserlerin Önemine Yönelik Görüşleri	57
Tablo 14. Katılımcıların Toplumsal Açısından Tarihi Eserlerin Neden Önemli Olduğuna Yönelik Görüşleri	58
Tablo 15. Katılımcıların Toplum Açısından Tarihi Eserlere Önem Verilmemesinin Sebepleri İle İlgili Görüşleri	59
Tablo 16. Katılımcıların Tarihi Eserlerle İlgili İlginç Olay veya Bilgileri Bilme Durumlarına Yönelik Görüşleri	60
Tablo 17. Katılımcıların Erzurum’da Bulunan Tarihi Eserlerle İlgili Bildikleri İlginç Olay veya Bilgiler Hakkında Görüşleri	61
Tablo 18. Bireylerin Tarih Eserlerle İlgili Bilgi Edindikleri Kaynaklar ve Öğrenme Şekilleri Hakkında Görüşleri.....	64
Tablo 19. Katılımcıların Yeni Nesillerin Tarihi Eserlere Yönelik İlgi Düzeylerinin Yeterlilikleri Hakkındaki Görüşleri	66

Tablo 20. Katılımcıların Yeni Nesillerin Tarihi Eserlere Yönelik İlgi Düzeylerinin Yeterli Olmama Sebepleri Hakkında Görüşleri.....	67
Tablo 21. Katılımcıların Yeni Nesillerin Tarihi Eserlere Yönelik İlgi Düzeylerinin Yeterli Olma Nedenleri ile İlgili Görüşleri.....	68
Tablo 22. Katılımcıların Şehirdeki Tarihi Eserlerin Kendilerine Yönelik Tanıtımı Hakkındaki Görüşleri	69
Tablo 23. Katılımcıların Kendilerine Yapılan Tanıtım Etkinliklerine Yönelik Görüşleri	69
Tablo 24. Katılımcıların Erzurum'da Bulunan Tarihi Eserlerin Tanıtım Yeterliliği ile İlgili Görüşleri	70
Tablo 25. Katılımcıların Erzurum'da Bulunan Tarihi Eserlerin Tanıtım Önerilerine Yönelik Görüşleri	71

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

21. yüzyılda toplumla birlikte ihtiyaçlarda değişmiştir. Teknolojinin hayatımıza girmesi, bilimin gelişmesi ve kültürel değişimler birtakım sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

Günümüz dünyasına gelişerek ve değişerek yansıyan bilim, eğitim dünyasını da etkileyerek ilerlemektedir. Araştırmalar, nitelikli şekilde sürdürülen eğitim faaliyetlerinin toplumun geleceğine dair önemli bir adım olduğu görüşünü ortaya çıkarmıştır (Dilci, 2011, s.33).

Toplumu oluşturan bireylerin çağa ayak uydurmaları ve bilimsel gelişmeleri yakalayabilmeleri için eğitimin önemi yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumun sağlam bir temel üzerine kurulması için bireyin tutum ve davranışlarında olumlu yönde değişimin yaşanması gerekmektedir. Eğitim bu değişimin gerçekleşmesinde önemli bir faktördür.

Toplumun bir üyesi olan birey, aldığı eğitimle toplumsal gelişime yön vermektedir. Toplumun yapısını oluşturan kültürel düzey ise eğitime katkı sağlamaktadır. Bundan dolayı toplumun kültürel yapısı, gelişmişliğin ve eğitimin temelini oluşturur (Bilen, 2014, s.17).

Kişilerin ve toplumun beklentileri yeni icat ve gelişmelere bağlı olarak farklılaşmaktadır. Bu ise eğitimin ve okulların öncelikli hedeflerinin değişmesine neden olmaktadır. Bilgiyi hazır olarak edinen insan modeli yerini; bilgiye ulaşma yollarını keşfeden, içinde bulunduğu ortamdaki sorunları görebilen ve bu sorunların çözümünde aktif önerilerde bulunan insanlara bırakmıştır (Özcan, 2014, s.159).

Yaşamın her döneminde devam eden eğitim süreci sadece sınıf veya okul ile sınırlı kalmamaktadır. İnfomal biçimde karşımıza çıkan eğitim süreci sosyal çevre, aile, akran grubu, şehrin caddeleri, müze, tarihi bir geçit, han, hamam vb. mekanlarda da devam etmektedir (Örten, 2008, s.2). Yaşam boyu devam eden bu eğitim sürecinde örgün bir ders olarak görülen tarihin kişilerde değişim ve sürekliliği oluşturmaları, zaman ve mekân algısını geliştirmesi gibi kazanımları sayesinde formal eğitim yanında infomal eğitime de büyük katkı sağladığı görülmektedir.

Dünyada hızla artan nüfus, ekonomik gelişmeler, teknolojinin kullanımı eğitim sistemlerinde değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu değişim, Türk eğitim sistemini de

etkilemiştir. Türk eğitim sistemi bu değişimin bir parçası olarak düşünülmelidir. Kültürel ve tarihi mirasını koruyarak çağın değişimine ayak uydurmalıdır (Oğuz, Oktay & Ayhan 2004, s.8). Buradan hareketle Milli Eğitim Bakanlığı 2018 yılında Tarih Dersi Öğretim Programı'nda bu değişimle ilgili birtakım niteliklerden bahsetmektedir. Bu nitelikler problem çözme, eleştirel düşünme, bilgi üretme, kültüre ve topluma katkı sağlama, empati yapabilme, iletişim sağlayabilme vb. şeklindedir (MEB, 2018, s.4).

Günümüz toplumunun içinde bulunduğu bu gelişim ve değişim döngüsü, bireylerde öğrenmeyi öğrenmenin keşfedilmesini ve sorgulama yeteneğinin gelişmesini sağlamaktadır. Araştıran, sorgulayan, merak eden birey için eğitimin önemli bir yere sahip olduğu gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Genelde tarih eğitimi özelde ise yerel tarih eğitiminin kişide oluşturduğu analiz ve yorumlama, merak, aidiyet duygusu, zaman ve mekan algılama vb. gibi becerileri bireylerde, bilinç oluştururken aynı zamanda farkındalık kazandırmaktadır.

Son yıllarda yerel tarih konularının hızlı bir şekilde önem kazandığı görülmektedir. Bireyin tarih bilinci kazanmasında yerel tarih önemli rol oynamaktadır. Bireyin aktif olarak öğrenmeyi gerçekleştirdiği yerel tarihinin somut örnekleri, tarihi eserlerdir. Tarih konularının öğrenilmesinde yerel tarih öğretimi kapsamında tarihi eserlerden yararlanılabilir. Buna bağlı olarak bireylerde tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalık gerçekleştirilebilir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada Erzurum ilinde bulunan bireylerin tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalık durumlarının ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Erzurum ilinde yaşayan bireylerin tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalıklarının ne düzeyde olduğu sorusuna cevap aranmaktadır. Bu probleme bağlı olarak Erzurum ilinde yaşayan bireylerin;

1. Tarihi eserlere yönelik bilgi düzeyleri nasıldır?
2. İfade ettikleri tarihi eserleri görme/görmeme durumları ve görme şekilleri hakkında görüşleri nelerdir?
3. Tarihi eserleri gezip gördüklerinde hissettikleri duygu ve düşünceleri hakkında görüşleri nelerdir?
4. Tarihi eserlerin toplumsal açıdan önemi ve değeri hakkında görüşleri nelerdir?
5. Tarih eserlerle ilgili bilgiye ulaşma şekilleri hakkında görüşleri nelerdir?
6. Yeni nesillerin tarihi eserlere yönelik ilgi düzeylerinin yeterlilikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

7. Tarihi eserlerin korunması tanıtımı, bakım ve onarımı hakkındaki düşünceleri nelerdir? sorularına cevap aranmıştır.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik alanlarda oluşan değişmeler, teknolojinin gelişmesi, bilginin hızla artması eğitimi daha önemli hale getirmiştir. Eğitim günümüzde toplumların öncelikli konularından birisi haline gelmiştir (Çalık, 2006, s.15).

20. yüzyıla kadar okul ve ev ortamında pedagoji olarak algılanan eğitim (Yanıklar, 2008, s.121) sonrasında daha kapsamlı olarak algılanmaya başlamıştır. Öğretim programlarında göze çarpan öğrenci merkezli öğretimler ve yapılandırmacı anlayışla birlikte bireylerde farkındalık oluşturulması önemli olarak görülmektedir.

Bireye araştırma, sorgulama, analiz etme, değerlendirme gibi becerileri kazandıran tarih eğitimi, burada önemli bir yere sahiptir. Geçmişle günümüz arasında bağlantı kurulamaması, aidiyet duygusunun oluşmaması, değişim ve süreklilik kavramlarının algılanmasında zorluklar gibi durumlardan dolayı son yıllarda yerel tarih öğretiminin önem kazandığını görmekteyiz.

Kişinin bulunduğu, doğup büyüdüğü yerin tarihi olarak adlandırılan yerel tarih ve yerel tarih öğretimi ezberci, sıkıcı ve kuru bilgi olarak adlandırılan tarih derslerine merak uyandırması yönünden farklı bir boyut katmaktadır. Yerel tarihten dolayı kişilerde oluşan merak, aidiyet, değişim ve süreklilik kavramları genel tarih ders konularına olan ilgiyi de arttırmaktadır.

Son yıllarda bir hayli önem kazanan yerel tarih, eğitim anlamında öğretim ilkeleri yönünden de önemli yere sahiptir. Tarih eğitiminin okul sınırları dışında verilmesi yönünde bize somut deliller sunan yerel tarih, kişide gerçeklik ve yaşanmışlık hissini de beraberinde getirmektedir. Fakat bu konuda yapılan çalışmaların az oluşu da dikkat çekmektedir.

Yapılan çalışmalarda yerel tarih, yerel tarihin okullarda kullanımı, yerel tarihin tarih eğitimine katkısına yer verilmiştir. Ayrıca yerel tarih farkındalığına yönelik bazı illerden örnekler verilmesine karşın Erzurum ilinde bulunan tarihi eserler üzerine bireylerin algılarının saptanması ve farkındalığına ilişkin herhangi bir yerel tarih çalışmasına rastlanılmamıştır.

Bu araştırma ile Erzurum ilinde yaşayan bireylerin tarihi eserler üzerinden yerel tarihe olan ilgi ve farkındalık hakkındaki görüşleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Buna bağlı olarak bireylerin tarihi eserler üzerine ilgi ve farkındalıkları sorgulanmıştır. Geçmişe dair yakın çevre tarihi ve tarihi eserlerin farkında olup olmadıkları konusunda genel bir sonuca

ulaşılmaya çalışılmıştır.Özgün bir değere sahip olan bu çalışma konu ile ilgili araştırma ve çalışma yapmak isteyen bireylere kaynaklık edecektir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- 1) Çalışma, 2018-2019 yılı içinde Erzurum ili ve merkez ilçelerinde (Yakutiye, Aziziye, Palandöken) yaşayan bireylerden seçilen 90 kişi ile
- 2) Ulaşılan yerli ve yabancı kaynaklarla sınırlıdır.

Varsayımlar

- 1) Katılımcıların görüşme formunda yer alan sorulara içtenlikle ve samimi bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.

Terimler ve Tanımlar

Yerel tarih : Yaşanılan çevre, kültür değerleri, adet ve gelenekler, coğrafi yapı, yer ve sokak isimleri, mimari yapılar, aile, dostlar, komşuluklar gibi değerleri de içine alan, yaşanılan çevredeki ailenin mahallenin, köyün, şehrin tarihidir (Işık, 2008, s.291).

Tarihi eser: Tarihi eserler kişinin günlük kullanımından, toplumun kültürel yaşamına kadar bize bilgi veren amacı ve işlevi değişken tüm yapıtlardır. Günlük yaşamımızı etkileyen, anlamlandıran, yaşam felsefemizle ilgili bizleri yönlendiren ve geliştiren eserlerdir (Duyan, 2010, s.6).

Farkındalık: Kişinin kendi davranış ve yaşantısının nedenlerini anlayabilmesi için duygu, düşünce ve davranışları arasındaki ilişkiyi fark edebilmesi ve kendi üzerinde düşünebilme yeteneğidir (Appelbaum, 1973 akt. Şahin & Yeniçeri, 2015, s.49).

İlgi: Öncelikle dikkati belli bir şey üzerine toplama eğilimine denir (TDK, 2019).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

21. yüzyıl teknoloji ve bilgi çağı olarak adlandırılmaktadır. Bu yüzyıl içerisinde teknolojinin hızlı gelişimi ve bilgiye daha çabuk ulaşma gibi değişimlerin ortaya çıkması, bireylerden bu değişime uyum sağlama durumlarını beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte nitelikli insan profili oluşturma çabası, eğitim sisteminden beklentileri arttırmıştır. Bireyde istenen değişimin gerçekleşmesi için eğitimin iyileştirilmesi ve eğitimin niteliğinin artırılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Toplumların öncelikli konusu haline gelen eğitim, varlıklarını “okul” diye adlandırılan kurumlarda geliştirmeye devam etmiştir. Fakat eğitim, sadece okul ile sınırlandırılmamıştır. Aile ve çevre, eğitimin diğer önemli bileşenlerdir. Çok çeşitli tanımları yapılmakla birlikte eğitim, amaçları önceden belirlenmiş ve insanların davranışların da belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkinlikler olarak tanımlanabilir (Çalık, 2006, s.15). Böylece bireyden, eğitim vasıtasıyla toplumun standartlarını anlayarak çağın gerektirdiği gelişmelere uyum sağlaması beklenmektedir. Ayrıca bu uyumun sağlanması için bireyin gelişimi, eğitimin esas konusu haline gelmiştir.

Bireyin gelişimi, bireyde kalıcı bir değişiklik meydana geldiği zaman gerçekleşmektedir. Bu kalıcı değişiklikler öğrenme sayesinde oluşmaktadır. Her alanda hızlı değişimin yaşandığı çağımızda tarih eğitim ve öğretiminden genel anlamda beklentiler artarken, bireylerin değişim ve gelişimini destekleyen yerel tarih öğretimi, bu sürecin bir parçasıdır. Yerel tarih, bireyleri teşvik ederek tarih eğitiminin temellerinin ve metodolojisinin anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu durum tarih eğitimi aracılığıyla bireyde gerçekleşmesi istenilen gelişimi desteklemektedir.

Yerel Tarih

Yerel tarihin tanımı ve kapsamı.

“Yerel” kavramı farklı alanlarda farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Coğrafyacılar göre “global” kavramının karşıtı olma gibi bir anlam taşırken tarihçiler tarafından ulusallık etkilerinden ve ulusallıktan farklı olma olarak tanımlanmaktadır (Avcı Akçalı & Aslan, 2007, s.81). Anlam olarak yerel, ulusal ve evrensel kavramının kavram karşıtı şeklinde bilinmektedir (Tekeli, 2001, s.186).

Yerel tarih kavramı ise; kültür değerleri, adet ve gelenekler, coğrafi yapı, yer ve sokak isimleri, mimari yapılar, aile, dostlar, komşuluklar gibi kavramları da içine alan yaşanılan çevrede ailenin, mahallenin, köyün ve şehrin tarihidir (Işık, 2008, s.291). Bir başka tanıma göre bir köy, bir kent ya da herhangi bir yerin belirli zaman, mekan ve insanın geçmişe dair öyküsüdür (Aslan, 2000, s.195). Bu bağlamda yerel ve yerel tarih kavramı bölgesel olarak adlandırabileceğimiz temelinde bireyin yaşantılarının olduğu ve sıradan olayların bile önem kazanabildiği tarihsel bütün şeklinde değerlendirilebilir.

“Mikro tarih” şeklinde de adlandırılan yerel tarih bireyin tarihini yakından hissedebildiği, dokunabildiği (Erpulat, 2005, s.60) köprü, anıt, lokanta, binalar, sokak adları gibi geçmişin izlerini taşıyan somut olan her şeyi içine almaktadır (Stradling, 2003, s.138). Tanımlardan hareketle toplumda geçmişe dair her şeyin bir tarihi olduğu söylenebilir.

Tarihsel ve kültürel değişimi aktaran insanların, bireyselliği ön plana çıkarmasıyla birlikte sosyal bilimlere önemli yere sahip olmuşlardır. (Iggers, 2011, s.114). İnsan unsurunun tarihe dahil edilmesiyle ortaya çıkan sosyal tarih, daha önce kabul edilen klasik tarih anlatısına dayanan tarih türlerinden ayrılmaktadır. Siyasi gelişmelere daha çok yer verilen klasik tarih anlatısının insan unsuruna gereken önemi vermediği görülmüştür. Fakat insan ögesi yerel tarihte önemli bir yere sahiptir (Avcı Akçalı & Aslan, 2007, s.51).

Yerel tarih kapsamında ders kitaplarında ve yazılı kayıtlarda bulunmayan nehirler, tepeler, ilçeler, manastırın etrafındaki bir mimarının dahi malzeme olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Plymounth, 1933, s.3). Ayrıca sıradan insanı ve günlük hayatı konu edinen yerel tarih, toplum ve birey etkileşimini aktarırken, ulusal tarihin olaylar karşısında tutumu hakkında bilgi verdiği için tarihe yardımcı olmaktadır (Şahin, 2011, s.454).

Sınırları belirlenmiş mekanın tarihi olarak bilinen yerel tarih (Işık, 2008, s.291), günceli anlamak, kültürel tarihe ilaveten siyasi ve ekonomik durumları kavrayabilmek, politikaları akılcı şekilde uygulayabilme gibi işlevlere sahiptir (Göç, 2008, s.23). Yerel tarihin işlevleri, tarih öğretiminin gerçekleştirmek istediği amaçlarla benzerlik göstermesi bakımından tarih öğretiminde önemli yere sahiptir.

Toplumda bireyin kendi hayatı ile irtibat kurması ve gerçeklik hissi uyandırması açısından önemli olan yerel tarih bireye geniş bakış açısı sağlamaktadır (Akçalı & Aslan, 2013, s.145). Ayrıca yerel tarihin yazılmasındaki hedef kimlik oluşumudur. Yaşamın bir parçasını oluşturan yerellik günlük hayata ait olan değerlerin göz ardı edilmesini engeller. Böylece tarih bilimsel bir obje haline dönüşür (Tekeli, 2001, s.188). Ayrıca dünyanın hızlı bir

şekilde globalleşme sürecine uyum sergilediği bu dönemde, yerel tarih kültürel içerikle birlikte üst kimliğin birleşmesi sonucu istenilen insan profilinin pozitif yönde gelişmesini sağlar (Işık, 2008, s.292).

Neumann (2001)'a göre yerel tarihin yazılmasının amacı aidiyet duygusundan kaynaklanmaktadır. Mensubiyet duygusu ait olunan yerle sıkı bir bağ kurulmasını sağlar. (s.108). Bu bilgiler ışığında yerel tarih, bireyin ait olduğu topluma dair bütün tarihi süreçleri her yönüyle kapsayan, bireyde kimlik, farkındalık gibi kavramların oluşmasına yardımcı olan bölgesel hafızadır.

Yerel tarihin tarihsel süreçte gelişimi.

Tarihsel süreçte yerel tarih, ilk olarak antik Yunan döneminde ortaya çıkmıştır. M.Ö.350-250 yılları arasında şehir devletlerinin mitolojiye dayanan yerel tarih anlatılarına rastlanılmaktadır (Avcı Akçalı & Aslan, 2007, s.39).

Yerel tarihle ilgili bilgilerin sıkça rastlanıldığı 16. ve 17.yüzyıl konu bakımından önemli yere sahiptir. Bu yüzyıllarda soylu kesimle ilgili aile tarihlerini içeren çalışmalara rastlanılmaktadır. Özellikle "Parish tarihleri" adı verilen yerel tarih çalışmaları belirli bir mekanın veya belirli bir grubun örneklerini sunmaktadır. İngiltere ve Fransa gibi ülkelerde kölelerden, şatolara, burjuvaziye kadar çok çeşitli kesimlerin yerel tarihi ele alınmaktadır. Buna benzer çalışmalar, 18.yüzyılda da devam etmiştir (Danacıoğlu, 2001, s.3).

İngiltere'de 1800'lü yıllarda tarih dersi ayrı bir disiplin olarak ele alınmış ve okullarda Chepmell'in "Kısa Bir Tarih Dersi" (A Short Course of History) tarih kitabı olarak okutulmuştur. 1870 yılında ise Oxford ve Cambridge'de tarih bölümleri oluşturulmuş ve Leopold von Ranke gibi tarihçiler bu dönemde yetişmiştir (Aktın, 2016, s.95). Ranke'nin öncülüğünde ortaya çıkan öğrencilere tarihsel gerçekleri öğretmek esasına dayalı olan pozitivist tarih anlayışı, uzun yıllar boyunca tarih eğitim ve öğretimini etkilemiştir (Booth, 1994, s.61). Aynı dönem içerisinde tarih dersinin yanında yerel tarihinde önem kazandığı görülmektedir.

Avrupa 19. yüzyılda yerel tarih anlamında önemli bir adım atmıştır. İngiltere ve Fransa, gibi Avrupa ülkeleri din, eğitim ve ekonominin etkisiyle şehirlerde dernekler kurmuş ve önemli çalışmalar yapmışlardır. Bunlar içerisinde özellikle "*Victory Country History*" adıyla 200 ciltlik 1899 tarihli İngiltere projesi, yerel tarih için önemli bir çalışmadır. Düzenli bir şekilde ilerleyen İngiltere yerel tarih sistemi, Fransa ve Amerikan Birleşik Devletleri gibi ülkeleri de etkilemiştir. 1880'li yıllara kadar disiplinli şekilde ilerleyen yerel tarih daha sonrasında sivil araştırmacılara bırakılmıştır (Danacıoğlu, 2001, ss.3-4).

Bloch, Febvre Le Goff, Duby gibi tarihçilerin yetiştiği Annales ekolü nesnel bilginin önemini vurgulamıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonraki otuz yıl içinde gelişen bu durum daha derin, ayrıntılı ve hassas nitel düşüncelere temel oluşturmuştur (Iggers, 2011, ss.64-65). Bağlantılı olarak Annales Ekolü'nde 20. yüzyılda mikro tarihçilik anlayışının etkisine rastlanmaktadır. Ülkeden kent tarihine, kent tarihinden bireyin tarihine doğru giden bir anlayış ortaya çıkmıştır (Danacıoğlu, 2001, ss.4-5). Genelden özele doğru giden genel tarihin anlaşılması için yardımcı olan mikro tarih yaklaşımları dikkat çekmektedir. Somut gerçekliğin yaşanmak istenmesinden dolayı günlük yaşam, toplumsal süreçlere bağlanmaya başlanmıştır. Lutz Niethammer gibi araştırmacılar, genel tarih içerisinde fazla öneme sahip olmayan işçiler, kadınlar, çalışan sınıf gibi göz ardı edilmiş grupları araştırma yolunu seçmişlerdir. Bu yönüyle mikro tarih genel tarihin zorunlu parçalarından biri haline gelmektedir (Iggers, 2011, ss.116-117).

20.yüzyıl yerel tarih için değişimin üst seviyelerde yaşandığı dönemdir. Soyluların tarihinin yerine halkın tarihinin dahil edildiği yerel tarih çalışmaları dikkat çekmektedir (Aydın, Dündar ve Kaya, 2016, s526). 1960'lı yıllar, yerel tarih için önem arz eden yıllardır. 1960 ve 1970'lerde Fernand Braudel'in "*The Structures of Everyday Life*" (*Gündelik Yaşamın Yapıları*) günlük yaşama dair konuların anlatıldığı eser (Iggers, 2011, s.104), yerel tarih için önemli bir çalışmadır. Ulusal tarihin etkisini tekrar kazanması, yerel tarihin öneminin azalmasına neden olmuştur (Aydın, vd., 2016, s.526). Uzun yıllar çok fazla yerel tarih öğretimine değinilmemiş ve son yıllarda somut delillerin daha kalıcı olduğu gerçeğiyle yeniden önem kazanmaya başlamıştır.

Özellikle 1990'lı yıllar yerel tarihçiliğin tekrardan önem kazandığı dönemlerdir. Yerel tarihçilik, tarihçiler tarafından önemli hale gelirken merkeziliğin dışında değişik alanlarında olduğunun farkına varılmıştır. Genel tarihsel anlatıların, bir üst anlatılara göre yerel olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır (Gökdemir, 2015, s.212).

Türkiye de uzun yıllar boyunca tarihsel çalışmalarda, siyasi olaylar etrafında şekillenen genel tarih anlayışının etkili olduğu görülmektedir. Daha çok üst düzey devlet erkanının tekelinde yazılan genel tarih anlayışının etkili olduğu bu tarihsel çalışmaların yerini, 17.yüzyılda farklı tarihsel çalışmalara bıraktığı görülmüştür. (Aydın, vd., 2016, s.526).

Türkiye'de 18.yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl kent tarihinin yazılması açısından önemli yere sahiptir. Dönemin Amasya müftülüğünü yapmış Mustafa Vazih Efendi tarafından yazılan "*el-Belâbilü'r-Râsiye fî Riyâzi Mesâ'ili'l-Amasiyye*" adlı eser, kent tarihinin yazımı ile ilgili bilgi vermektedir. Dini sorulara cevap vermek için yazılmış fetva metinleri özelliği

taşıyan bu eser, Amasya halkına dair kültürel dini, sosyal boyutta bilgiler içermesi bakımından yerel tarih için iyi bir örnektir (Aydın & Dündar, 2013, s.976).

Yerel tarih kapsamında Selçuklu ve Osmanlı şehir tarihleri ile ilgili Amasya Tarihi, Riyâz-ı Belde-i Edirne, Karesi Vilâyeti Tarihçesi, Kütahya Şehri, Sivas Şehri, Konya Tarihi, Alanya Tarihi ve Kars Tarihi vb. gibi çalışmalar öncü örneklerden gösterilebilir (Aydın & Dündar, 2013, s.973).

19. Yüzyıl ile tarih dersi, Osmanlı eğitim sistemine dahil edildiği görülmektedir. 1838'de başlayan tarih dersi “Maarif-i Umumiye Nizamnamesi” (1869) ile tarih eğitimi için bir dönüm noktası olacaktır. Sıbyan mekteplerine ilk kez tarih dersi getirilmiş idadi ve sultanilerde de tarih dersleri bu nizamnameyle düzenlenmiştir. (Türk, 2013, s.283). Tanzimat Fermanı ile oluşan Osmanlı kimliği oluşturma fikri Saffet Paşa Dönemi’nde “Muhtasar-ı Târih-i Osmani, Tarih-i Umumi, Tarih- i Osmani” adları ile konulan tarih dersleri ile desteklenecektir (Safran, 2006, s.176). Aynı dönem içerisinde hem tarih eğitiminin hem de yerel tarih yazımının önemi artacaktır. Yerel tarih yazımı ve yayımlarla ilgili olarak 1870’ler ön plana çıkmaktadır. Belediyecilik kavramının ortaya çıkması bölge tarihi yazımında aynı zamanlara denk gelmesi 1870’lerde kent tarihlerine ilgiyi arttırmıştır (Göç, 2008, s.28).

II. Abdülhamid döneminde ise tarih eğitimi üzerine önemli değişiklikler yaşanmıştır. Siyasi durumlardan dolayı okullar sıkı denetime alınmıştır (Türk, 2013, s.285). Öte yandan müfredatta yer alan tarih derslerinin nasıl işlendiği konusunda belirsizlik bulunmaktadır. Dönemin hatıratlarında tarih derslerinin ihmal edilme durumundan bahsedilmektedir (Erkan, 2017, s.398).

II. Meşrutiyet ile birlikte Türkiye’de tarih eğitimi, yeni bir döneme girmiştir. Bu dönem içinde toplumsal değişim ve dönüşüm için gerekli olan tarih dersinin farkına varılmıştır (Şimşek & Yazıcı, 2013, s.29). Ayrıca bu dönemde okullarda tarih müfredatı ile ilgili sınırlandırılmalar kaldırılmış olup Ali Reşad, Ali Seydi, Mehmet Şakir, Ahmet Refik(Altınay), Hüseyin Cahit (Yalçın) tarafından tarih ders kitapları yayınlanmıştır (Çapa, 2012, s.1). Dönemin eğitimcilerine göre; tarih dersi işlenirken yakın çevrenin tarihinden başlanmalı, öğrencinin seviyesine göre sebep-sonuç ilişkisi belirlenmelidir. Tarih konuları ezberletilmemeli, öğrencide dün-bugün-yarın arasında bağlantı kurulması sağlanmalıdır (Türk, 2013, s.287). Dönemin eğitimcileri tarafından belirtilen yakın çevreden faydalanmanın önemli olduğu vurgusu yerel tarihi, tarih eğitimine entegre etmek istediklerinin göstergesidir.

1907-1917 yılları arasında Satı Bey tarafından “Tedrisat Mecmuası” adıyla çıkarılan gazetede “Tarih Tedrisinin Usul-ı Esasiyesi” (Tarih Öğretiminin Temel Yöntemleri) makalesi tarih eğitimi içerisinde yerel tarihin kullanılması üzerine önemli bilgiler içermektedir (Oruç,

2005, s.151). Satı Bey bu makalesinde, tarih eğitiminin faydalarını sıralamaktadır. Satı Bey (1910) tarihin, insanlara geçmişle ilgili bilgi verdiğini, geçmiş dönemi gözümüzde canlandırmamıza yardımcı olduğunu, birçok insanın hareketleri hakkında bilgi sahibi olmamızı sağladığı ve meşrutiyetin önemini vurgulamıştır (Satı Bey, 1910, ss. 93-94). II. Meşrutiyetle birlikte ise Satı bey yerel tarihin önemini vurgulamış ve yakından uzağa ilkesinden bahsetmiştir (Aydın, vd., 2016, s.527).

Bununla birlikte tarih derslerinin canlı betimleme yapılarak çocuklara anlatılması gerektiğini vurgulamış ve ilk olarak uzak yerlere ait olayların anlatılmasından ziyade mümkünse en yakın yerlere ait olayların anlatılması, çevrede görülen tarihi mekanlar hakkında bilgi verilmesi önceliğini belirtmiştir (Satı Bey, 1910, s.97). Tarih eğitimi anlamında önemli bir isim olan Satı Bey, tarih dersinin etkili şekilde öğretilmesi için yerel tarihin tarih derslerinde kullanılması gerektiğinin altını çizmiştir.

1913 Celal Esat (Arseven)'in "*Eski Galata ve Binaları*" 1918 Halit Ethem'in "*Kayseri Şehri*" 1920 Mehmet Ziya'nın "*İstanbul ve Boğaziçi*" 1925 İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın "*Karesi Vilayeti Tarihçesi*" 1926 Raif Nezih'i'nin "*İzmir Tarihi*" (1926) adlarıyla yapılan çalışmalar yerel tarih için önemli olan kent tarihi çalışmalarıdır (Ulutaş, 2018, s.13).

Cumhuriyet döneminde Halk Evleri'nin açılmasının yerel tarih için önemli katkısı olmuştur. Kitap ve dergilerde bölgesel çalışmalara rastlanılmıştır. 1955 yılına kadar çok sayıda çalışmadan bahsedilmektedir (Göç, 2008, s.28).

Yerel tarih öğretimi ile ilgili çalışmalar yapan önemli isimlerden Çağatay Uluçay, 1953-1954 yıllarında sekiz dizilik Tedrisat Mecmuası'nda yayınladığı "*Tarih Derslerinde Çevre İncelemeleri*" adlı makale çalışmasında çevre gezileri, bölge tarihi üzerine bilgiler vermektedir (Ata, 2007, s.40).

Ömer Lütfi Göksel'in Aydın Milli Eğitim Müdürü olduğu 1958 yılında hayata geçirdiği "*Tarihi Çocuklarımıza Nasıl Öğretelim*" kitabı öğrenciler için Aydın iline ait yerel tarih bilgileri veren ünitelere rastlanmaktadır. Hemen hemen aynı dönem içerisinde Adalet Ağaoğlu'nun "*Romantik Bir Viyana Yazı*" adlı romanında yerel tarih vurgularına rastlanmaktadır (Ata, 2015, s.76).

Türkiye'de yerel tarih çalışmaları diğer dünya ülkelerine göre çok gelişme göstermemiş olmasına rağmen yerel tarih açısından önemli sayılacak projelerden bahsedilebilir. 1991 yılında yerel tarih grupları oluşturulmuştur. 2001 yılında yerel tarih gruplarının konuyla ilgili deneyimlerini aktardıkları konferanslar düzenlenmiştir.

2001 yılında gerçekleştirilen konferansta yerel tarih gruplarının hazırladıkları projeler arasında “Çanakkale Sokak Adlarında Yaşayanlar” yerel kişilerle sokak adları üzerine yapılan çalışma (Tolun, 2001, s.46), “Çınar’ın Gölgesinde Cumhuriyet Meydanı” Ünye’de yapılan bir yerel tarih sergisi (Tan, 2001, s.48), Antakya’da yapılan “Asi Kıyısından Bir Hoş Sada” (Çoşkun, 2001, s.53) sergisi ve Mersin’de yapılan “Dekovilin Peşisıra Uray’dan Çıktık Yola” sergisi (Gatenyo, 2001, s.55) yerel tarih alanında önemli çalışmalardır.

Ayrıca il yıllıkları, şehir tanıtım etkinlikleri, folklorik çalışmalar, projeler gibi valilik ve belediye tarafından hazırlanan çalışmalar günümüzde yerel tarih için kaynak oluşturmaktadır (Ulutaş, 2018, s.16).

Türkiye’de yerel tarih yazımı ve öğretiminin çok fazla geliştiği söylenemez. Yerel tarihin az gelişmiş olmasının sebebi kaynak eksikliği veya herhangi bir sebepten kaynaklanmamaktadır. Toplumsal bir sorun olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Aidiyet ve sorumluluk duygusunun yeteri kadar olmaması problemine kadar inilebilir (Neumann, 2001, s.108).

Yerel tarih öğretimini etkileyen kavramlar.

Birey ait olduğu aile, çevre, yerleşim yeri, grup, ülke ve dünya toplumunun bir üyesidir. Birey, ailesi ve çevresinden başlayarak ülkesi ve dünyası hakkında bilgi sahibi olabilir. Ayrıca birey, aile ve çevresinin tarihini öğrenebilme imkânlarına sahip olmalıdır (Tekeli, 2000 akt. Göç, 2008, s.25). Bu durum ise yerel tarihin iki önemli unsuru olduğunu bize göstermektedir. Bu unsurlar aile tarihi ve çevre tarihidir.

Aile tarihinin önemi.

Aile tarihi çalışmaları kaynakların niteliği ve ulaşım kolaylığı bakımından son derece avantajlı çalışmalar olarak görülmektedir. Sözlü kaynakların kullanılması öğrencinin derse karşı ilgi ve tutumunu olumlu yönde etkilemesi açısından önemli yere sahiptir.

Aile tarihi, şehirlerin geçmiş dokusuna dair ipuçları verebilmektedir. Şehir tarihi içerisinde ailelerin siyasi, sosyal, ekonomik katkıları belirleyici olabilmektedir. Şehrin tarihi dokusunda, mimarisinde, sokak isimlerinde şehirde yaşamış insanların ve ailelerin izleri görülmektedir (Durakbaşı, 2001, s.158). Yerel tarih öğretiminde öğrenci, aile tarihini öğrenerek edindiği bilgi sayesinde öznel ve nesnel bilgi arasında süreklilik ilişkisi kurabilecektir (Avcı Akçalı & Aslan, 2007, s.82).

Her ailenin üyesi, geçmişte kendi ailesinin geçtiği yollardan nasıl bu zamanlara geldiğini, geçmişte ailesinin hangi koşullarda yaşadıklarını, yemek kültürünü, sosyal

yaşamlarını, giyimlerini merak etmektedir. Bu bağlamda yerel tarih çalışmaları aile tarihinin öğrenilmesi kapsamında önemli yer tutmaktadır.

Bireyler aile tarihleri ile ilgili bilgileri birtakım sorularla öğrenebilirler. Bu sorular aile üyelerinin kimler olduğu, dış görünüşlerinin nasıl olduğu, sağlık durumlarını, fiziksel özelliklerini, nerelerde yaşadıklarını, nereden geldiklerini, mesleklerini, geçirdikleri savaşları ve savaşların hayatlarındaki etkilerini vb. şeklinde olabilir (Kyving & Marty: 2011, ss14-18).

Her öğrencide aile tarihine dair konuların işlenmesi daha çok ilgi uyandırmaktadır. İlgi ve merak uyandırması dolayısıyla yerel tarih konuları öğrenci tarafından daha cazip algılanmaktadır (Göç, 2008, s.24).

Çevre tarihinin önemi.

Yerel tarihin ikinci önemli unsuru çevredir. Çevre tarihi tecrübelerle bizlere tekrar tekrar şekillendirilen ortamlar oluşturmaktadır. Geçmişe dair kahramanlıkları, yenilgileri, estetik anlayışını teknik faaliyetleri kapsayan somut deliller sunmaktadır. Ayrıca gündelik yaşama dair izleri de taşıyarak yerel ve resmi mirasın bir parçası olma özelliğini oluşturmaktadır (Hunter, 1993 akt. Gökkaya & Yeşilbursa, 2009, s.485).

Dört farklı çevre kavramının algısından söz edilmektedir. En yakın çevre olarak ev ve okul, yakın çevre olarak şehir, kasaba, uzak çevre ülke ve komşu ülkeler en uzak ise dünya ve evren olarak sınıflandırılmıştır. Çoğu kez yerel tarih ise yakın çevrenin yerine kullanılmaktadır (Ata, 2015, s.79). Eğitim bireylere tarihi çevre üzerine kültürel, sosyal ve ekonomik etkileri algılamalarını sağlar. Tarihi çevrenin, eğitim yoluyla tarihi bilinç kazandırılması sayesinde, birey topluma ait kültürel ve tarihi mirasın farkına varacaktır (Alkış & Oğuzoğlu, 2005, s.25).

Yerel tarih ve öğretim ilkeleri.

Öğrenme, bireyin olgunlaşma düzeyine göre, yaşantılar vasıtası ya da çevre etkileşimi sonucunda yeni davranışlar kazanması olarak görülmektedir. Öğrenmenin gerçekleştiği en kurumlardan biri olan okullar aynı zamanda yerel tarihin öğrenilmesi içinde önemli yere sahiptir. Öğrencinin okullar aracılığıyla elde ettiği kazanımlar, yerel tarih öğretimine olumlu katkılar sağlayabilmektedir. Bundan dolayı okullarda, öğretim ilkelerinin özellikleri dikkate alınarak yerel tarihin öğrenilmesine yönelik fayda sağlanabilir. Bu ilkeler aşağıdaki gibidir:

- 1- Çocuğa görelilik (veya öğrenciye görelilik) ilkesi
- 2- Yaşama uygunluk ilkesi
- 3- İş (aktivite) ilkesi

- 4- Yakından uzağa ilkesi
- 5- Kolaydan zora, basitten karmaşığa ilkesi
- 6- Bilinenden bilinmeyene ilkesi
- 7- Somuttan soyuta ilkesi
- 8- Açıklık ilkesi
- 9- Güncellik ilkesi
- 10- Ekonomiklik ilkesi
- 11- Bütünlük ilkesi
- 12- Otorite ilkesi
- 13- Özgürlük İlkesi şeklindedir (Kuğuoğlu, 2012, ss.18-23).

Bu ilkeler arasından “Öğrenciye Görelik, Somuttan Soyuta, Bilinenden Bilinmeyene, Yakından Uzağa, Açıklık, Aktivite” ilkeleri yerel tarih uygulamalarında daha çok ön plana çıkmaktadır.

Öğrenciye Görelik İlkesi: Amaçların öğrencinin anlayabileceği düzeyde öğrenciye yönelik uygunluk ve doyuruculuğun sade bir şekilde ifade edilmesidir. Kısaca öğrencinin gelişim düzeyine göre uygun olarak yürütülmesidir (Aykaç, 2014, s.114). Bu ilke John Dewey tarafından belirtilen bireyin psikolojik özelliklerinin dikkate alınması gerektiği görüşüne dayanmaktadır (Taşpınar, 2017, s.123). Bu ilke sayesinde yerel tarih öğretimi bireyin gelişim düzeyini göz önünde bulundurarak içerikle bireysel bir bağ kurmasını sağlayıp tarih öğrenmenin gerekliliğini vurgulamaktadır (Avcı Akçalı & Aslan, 2013, s.167).

Somuttan Soyuta İlkesi: Birey çevrede olup bitenleri duyu organları aracılığıyla algılayabilmektedir. Bundan dolayı öğrenme somut olaylar, soyut olaylardan daha etkilidir. Somutlaştırmayı sağlamak, soyut şeyleri öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Bu ilke bu olayı ifade etmektedir (Aşılıoğlu, 2007, s.39). Bu ilke sayesinde öğrencinin, her zaman somut örneklerden ve gerçek hayattan yararlandığında tarih konularını daha iyi öğrenmektedirler. Somutlaştırma olayı da en güzel yakın çevreden örnekler verilerek yapılabilir (Işık, 2002, s.37).

Bilinenden Bilinmeyene İlkesi: Etkili bir eğitim etkinliği sağlayabilmek için ilk olarak bilinen bilgileri ele almak devamında bilinmeye geçiş yapmak gerekir. Bu bilinenden yola çıkarak bilinmeyenle bağlantı kurulmasını ve öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamaktadır (Duman, 2008, s.138). Bu ilke ile yerel tarih öğretiminde öğrencinin yaşadığı çevrenin göz ardı edilmemesi yeni bilgilerle arasında bağ kurarak öğrenmenin daha kalıcı olmasını sağlamaktadır (Işık, 2002, s.4).

Yakından Uzağa İlkesi: Birey yakın çevresiyle etkileşim halinde olduğu için yakın çevrede olanı daha çabuk algılamaktadır. Öğrencinin en yakın çevresi olan ailesinden, mahallesinden, köy, kasaba, şehrinden bölge ve ülkesinden nihayetinde dünyada bir sıra izleyerek yaş, zihin ve sınıf seviyesine göre konuların, öğretim etkinliklerinin seçilmesine dayanır. En yakından başlayıp uzak ülkelere doğru gidilmelidir (Kuğuoğlu, 2012, s.21). Yakın çevrede bulunan yerel tarihin somut kalıntıları bireylerde gerçeklik hissi oluşturur. Bu gerçeklik hissi ile öğrenci geçmişte yaşamış bireylerin, kendi hayatlarına benzerliklerine şahit oldukça merak duygusu artmaktadır ve tarih eğitimini daha anlamlı hale getirmektedir (Avcı Akçalı & Aslan, 2007, s.83).

Açıklık İlkesi: Öğrenciye yönelik uygulamalarda mümkün olduğunca fazla duyu organına hitap edebilme şeklinde öğretimin etkinleştirilmesidir. Konunun anlaşılması için öğrencinin seviyesinin önemini vurgulayan açıklık ilkesi anlaşılır ve açık anlatım biçimini benimsemektedir (Taşpınar, 2017, s.125). Yerel tarih öğretiminde öğrencinin seviyesine göre öğretmen yakın çevreden geçmişe dair örnekler vererek bilgileri kalıcı hale getirilebilir. Tarih eğitiminde kalıcı hale gelen bu bilgiler öğrenmeyi de kolaylaştıracaktır (Göç, 2008, s.46).

Aktivite (Etkin Katılım – İş) İlkesi: Yaparak yaşayarak öğrenmenin etkisiyle oluşan ilke, psiko-motor becerilerin yanında zihinsel süreçleri de kapsamaktadır. Aktif öğrenme, yaratıcı düşünme gibi yaklaşımlar da bu ilkeyle ilişkilidir (Kuğuoğlu, 2012, s.20). Yerel tarih aktiviteleri ile okul dışında araştırma yapan öğrenci insanlarla iletişim kurarak öğrenmede aktif şekilde rol alır (Tunç Şahin, 2011, s.455). Öğrenci yerel tarih araştırmalarını birer tarihçi gibi yaparak aktif katılım gösterebilmektedir. Tarihi bilgileri ezberlemek yerine yaparak yaşayarak benimsemek öğrenmeyi daha kalıcı hale getirecektir (Avcı Akçalı & Aslan, 2007, s.83).

Hazır Bulunuşluk İlkesi: Öğrencinin tutum ve davranışlarının çeşitli etkenler aracılığıyla oluşmuş seviyesinin yeni bir bilgi öğrenmeden önce hazır bulunma durumunu ifade eder. Yerel tarih konularının işlenişinde öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyi geçmişe ait deneyimleri ile oluşmaktadır (Göç, 2008, s.46). Buradaki geçmiş kavramı kişinin yaşadığı çevre ile bağlantılıdır. Yerel tarih konularının yaşanılan çevreden seçilmesi kendi çevresini bilen öğrencinin hazır bulunuşluk seviyesinin belirlenmesi açısından önemlidir. Hazır bulunuşluk seviyesinin olası tarih öğretimini daha hızlı bir şekilde içselleştirmesini sağlayacaktır (Işık, 2002, s. 40).

Bu ilkeler öğrenmenin gerçekleşmesi için eğitimin her alanında karşımıza çıkmaktadır. Gerek informal gerek formal yolla gerçekleşen eğitim sürecinde bu ilkeler

bireyin gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla tarih eğitimi içerisinde yerel tarih öğretimin gerçekleşmesi için bu ilkelerden yararlanılmaktadır.

Her topluluk yerel bir coğrafi ortam, yerel kalıntılar ve yerel gelenekler etrafında şekillenmektedir. Herhangi bir yerel geçmiş doğru şekilde farkedilirse daha büyük bir geçmiş ile ilgili doğru çıkarımda bulunmak ve geçmişi yeniden yapılandırmak için özel unsurlar sağlar (Camp, 1950, s.65). Bu unsurlar yerel çevrenin içinde bulunduğu yerel tarih ile şekillenmektedir. Yerel tarih çalışmaları bize bulunduğumuz çevreyi sorgulama ve her gün gördüğümüz yerler hakkında kendi anlayışımızı oluşturma fırsatı sunmaktadır. Yerel tarih bireylerin ya da yerel çevreyi oluşturan toplumun, gelişim ve değişim gerçekleştirmesi için derinlemesine bir analiz yapmasına yardımcı olmaktadır. Diğer taraftan toplumun bir bireyi olan öğrencilerin, çevrelerindeki birçok bilgi kaynağının farkına varmasına ve sınıf dışı öğrenme deneyimi ile kalıcı öğrenmeyi sağlamaktadır (Harnett, 2009, s. 153). Toplumun geleceğe yönelik değişim ve gelişimi üzerine motivasyonlarını artırmak için her kesimden bireye ikamet ettikleri yerin tarihi hakkında ilgi ve farkındalık oluşturmak gerekmektedir. Yerel tarihe olan ilginin oluşturulması mevcut sakinlerin tutumlarının ve düşüncelerinin gelişmesini de desteklemektedir (Stefaniak, Bilewicz & Lewicka, 2017, s.223)

Toplumda bulunan kişiler bulundukları yörenin tarihi ile ilgili merak ettikleri herşeyi yerel tarih ile öğrenebilmektedirler. Kişilerin kendi bölgelerine ait müzelerin gezilmesi tarihi mekanların görülmesi, tarihi şahsiyetlerin tanınması yerel tarih çalışmaları ile mümkün olmaktadır. Yerel tarih ve içinde bulunan somut örnekler olarak adlandırılan tarihi eserlere yönelik ilginin artırılması ve tarihi eserlerin farkına varılması için tarih bilincinin topluma kazandırılması gerekmektedir. Toplumun bir üyesi olan birey, tarih bilincinin sağladığı sorumlulukla toplum yaşamında aktif olarak yer almaktadır. Bahsedilen tarih bilinci ise eğitim yoluyla oluşturulabilir (Gökkaya Nişancı, 2010, s. 19, 23) Özellikle bireyin gelişiminde bu tarih bilincinin oluşturulması için tarih eğitimi içerisinde yerel tarih öğretiminin kullanımı önemli yere sahiptir.

Yerel Tarih Öğretimi ve Tarih Derslerine Girişi

Yöreyle ait her şey yerel tarih kapsamına girmektedir. Bölgenin tarihi yapıları, kurum ve kuruluşları, bölgeye ait müzik kültürü, anıtları, mezarlıkları, efsaneleri, destanları, masalları, giyimleri, mutfak kültürü, yöreye ait biyografik eserler, hatıratlar, yetişmiş aydınlar, geleneksel spor faaliyeti, yerel basın ve daha birçok şey yerel tarihin konusu olabilmektedir (Ata, 2015, s.79).

Işık (2008) yerel tarihi, bölge insanının tarihi geçmişi, yaşam tarzı, siyasi ve oluşumları, yapısal izleri şeklinde belirtmiştir (s.12). Yerel tarihle ilgili konular 21. yüzyılda özellikle postmodernizmin etkisi ve küreselleşme tartışmalarının olduğu dönemlerde dikkat çekmeye başlamıştır. Tarih ve Sosyal Bilgiler ders programlarına yerel tarih konularının eklenmesi gerektiği vurgulanmıştır (Aktekin, 2010, s.86).

Postmodernizm yaklaşım ise, tarihte evrensel genel kabullerin çağın şartlarına göre yetersiz kaldığını vurgulamaktadır. Bu yaklaşıma göre geçmiş tek bir bakış açısıyla değerlendirilmediği gibi temelinde bunun basite indirgeme olduğu düşüncesi yatmaktadır. Gerçek bilginin sorgulandığı bu yaklaşımda geleneksel tarih anlayışı eleştirilmektedir (Yılmaz, 2013, s.201). Postmodernizm akımının yerel tarihe etkisi birçok yerde karşımıza çıkmaktadır. Yerel ve bölgesel tarihe son dönemlerde önem verilmesinde postmodernist düşüncelerin etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Postmodernizm farklılığı tanımayı, bütüncül yaklaşımları reddetmeyi içerir. Genel olarak insan yaşamında günlük rutinler, yerel kültür gibi anlayışlara yönelmektedir. Bu konular da ilk planda öncelikle bölgesel ve daha düşük birimlerde daha kolay incelenebilmektedir (Hudson, 1999 akt. Aktekin, 2010, s.90). Bu etki bağlamında Avrupa Konseyi tarih eğitimi ile ilgili verdiği konferanslarda yerel tarih öğretimine de yer vermiştir. Ulusal tarih ve yerel tarih arasında dengenin kurulması önerilmiştir (Işık, 2008, s.292).

Yerel tarihin tarih dersi müfredatına ilave edilmesiyle klasik düz bilgi sıkıcılığı gibi algılanan tarih derslerinin bu sorundan kurtulması sağlanacaktır. Öğrencide oluşan tarih bilinci sayesinde analiz, değerlendirme, araştırma yapma gibi kazanımlar öğrenciyi derste pasif halden aktif hale getirmektedir (Avcı Akçalı & Aslan, 2007, s.82).

Eğitim anlamında yerel tarih, ilk olarak II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1948 yılında Leicester Üniversitesi'nde yerel tarih bölümlerinin açılmasıyla ortaya çıkmıştır. Açılan bu bölüm diğer üniversitelere de ilham olmuş ve yerel tarih öğretimi önem kazanmaya başlamıştır (Aktekin, 2010, s. 89).

Ülkelere göre değişiklik gösteren yerel tarih öğretimi farklı uygulama şekilleriyle de karşımıza çıkmaktadır. Portekiz, Letonya, ABD ve Türkiye'de yerel tarih öğretimi ile ilgili uygulamalarda birbirinden farklı yollar tercih edildiği görülmektedir.

ABD'de sözlü tarih etkinlikleriyle birlikte işlenen yerel tarih konuları genelde okulun etrafında bulunan tarihi mekanlara geziler şeklinde ilerlemektedir. Okul ve öğretmen yeterlilikleri de önemsenmektedir (Metcalf ve Downey 1982 akt, Aktekin, 2010, s.88). Portekiz de ise yerel tarih öğretimini şehir meydanları ve sergiler gibi yerlerde

gerçekleştirilmektedir. Neden-sonuç ilişkisi içinde değişim sorgulanmaktadır (Göç, 2008, s.24).

1991 yılında bağımsızlığını kazanan Letonya’da yerel tarih öğretimi genelde okullarda okutulan ders kitapları aracılığıyla anlatılmaktadır. “Letonya Tarihi” ve “Avrupa ve Dünya Tarihi” şeklinde iki farklı kitap kullanılmaktadır. Yerel tarih – Letonya Tarihi – Baltık Bölgesi Tarihi – Avrupa Tarihi – Dünya Tarihi şeklinde bir sıralama takip etmektedir (Aktekin, 2010, s.87).

1990’lı yıllarda Türkiye’de tarih eğitim ve öğretimi sorunları üzerine çeşitli tartışmalar yapılmıştır. Eleştirilen tarih eğitimi çalışmalarının içerisinde yerel tarihle ilgili kısımlarda yer almaktadır. Bu eleştiri ve çözüm önerileri ilerleyen yıllarda tarih öğretim programlarını etkilemeye başlamıştır (Avcı Akçalı & Aslan, 2013, s.143).

1998’de Türkiye’de 5100 lisede yerel tarih çalışması yapılmıştır. Çalışma maddi yetersizlikler, düşük seviyede eğitim vb. durumlara rağmen öğrenciler tarafından büyük ilgi görmüştür (Avcı Akçalı & Aslan, 2007, s.84).

2005 yılı tarih programlarında görülen gelişmeler ve yapılandırmacı anlayışın etkisini, tarih eğitimi üzerinde hissettirmesi dönüm noktalarından biri olmuştur (Akçalı & Aslan, 2013, s.143). 2005 ve 2007 yıllarında Türkiye’de eğitim anlamında yapılan düzenlemelerle yerel tarih konuları, Tarih ve Sosyal Bilgiler programlarına ilave edilmiştir. Öğreticilerin tarihsel çevreden yararlanması gerektiği vurgulanmıştır (Aktekin, 2010, s.87). Ayrıca 2005 yılında Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, 2008 yılında ise Tarih Öğretim Programı’nın uygulamaya konulması ve ders kitaplarının yeniden oluşturulması, yerelleşme ve küreselleşmenin eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıdığı görülmektedir (Aktekin & Öztürk, 2009, s.7).

2008 yılı tarih öğretimi alanında yapılan programda kültür ve milli tarih konusunda bilinçli, sosyal becerilere sahip, farklı bakış açılarıyla inceleyebilme becerisinin önemi vurgulanmıştır. Özellikle ilköğretim kademesinden itibaren yakın tarihten başlayarak uzak tarihe gidilmesi için tarihsel perspektif, kültür aktarımı, bilgiyi düzenleme ve kullanma becerileri (Safran, 2006, s.17) kazanımında yerel tarih öğretiminin önemini bir kez daha ortaya çıkarmaktadır. Bu becerilerin kazanımında yerel tarih uygulamalarının etkisi gözden kaçırılmamalıdır.

Son yıllarda tarih öğretiminde ne gibi değişiklikler yapılması konusunda Avrupa Konseyi’nin öğrenmeye ilişkin kararı neticesinde geçmişe sahip çıkma ve kültürel kimlik kazanımı, tarih bilinci kazanma, tarihsel bilgilere varma, hoşgörülü, demokratik ve eleştirel düşünme becerisi kazanma gibi maddelere yer verilmiştir (Safran, 2009, 14). Bu maddeler

doğrultusunda eğitim sistemi ile ilgili gelişmeler yaşanmış olup eğitim programları bu doğrultuda değişimleri içermektedir.

MEB ve Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan tarih öğretmeni yeterliliklerinden ve performans göstergelerinden biri de tarih derslerinde yakın çevre (yerel) tarihi, müze ve ören yerlerinin kullanımı ile ilgilidir. Üniversitelerin bazı bölümlerinde şehir ve bölge tarihçiliği adı altında çalışmalar yapılırken lise tarih öğretim programlarında - *programlarının uygulaması ile ilgili açıklamalar*- kısmında yerel tarih ile ilgili çalışmalar yapılması önerilmektedir (Ata, 2015, s.73).

Ayrıca tarih öğretimi, öğrenen ve öğretmenin tarih biliminin nitelikleri ve topluma ilişkin işlevlerini ne derece bilip bilmediği konusunda sorgulamak, öğrenme ve öğretme konularındaki sorunlar için çözüm üretmek ve yeni yöntemler geliştirmek gibi amaçlarını da bünyesinde barındırmaktadır (Güler, 2005, s.120). Bu durum tarih öğretiminin toplum açısından önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Eğitim sisteminde görülen bazı aksaklıklar ve değişen topluma yanıt vermesi için 2018 yılında tarih dersi amaçlarında bazı değişiklikler görülmektedir. Bu amaçlar içerisinde 1., 4., 5., 7., 9., 11. maddeler farkındalık, tarih bilinci, yerel tarihe vurgu hususlarını içermektedir.

2018 yılı Tarih Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

1) Geçmişten bugüne insanlığın birikimli mirasını kavramaları,

4) Yaşadıkları toplum, ülke ve dünyanın bugünlere nasıl geldiğinin farkındalığını kazanarak, günümüzde olup bitenleri yorumlamayı ve geleceğe yönelik projeksiyonlar oluşturabilmeyi kapsayan bir tarih bilinci geliştirmeleri,

5) İnsanlık tarihi bağlamında Türk milletinin ve Türk kültürünün geçmişten bugüne serüvenini takip etmeleri ve anlamaları,

7) Tarihî bir olay veya olgunun yerel, ulusal ve uluslararası boyut ve etkileşimleri olduğu konusunda farkındalık oluşturmaları,

9) Birincil ve ikincil kaynaklarda yer alan kanıtları belirleme, analiz etme, yorumlama ve değerlendirmeyi içeren tarihe özgü yeterlilik ve becerileri geliştirmeleri, edindikleri bilgilerin doğruluğunu ve geçerliliğini sorgulayarak kanıtla desteklenen çıkarımlarda bulunmaları,

11) Geçmişin tarihî bilgiye dönüştürülmesi süreçlerinde tarihçilerin esas aldıkları ilkeler ile yararlandıkları yöntemleri ve kullandıkları becerileri birer yaşam becerisi haline getirmeleri (MEB, 2018, s.12) istenmektedir.

Bu amaçlar incelendiğinde, birinci amaç, kültür ve tarih mirasının kavranması iken dördüncü amaç, bireylerin tarih bilinci kazanması için yaşadıkları toplumun öğrenilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Beşinci amaç, değişim ve sürekliliğin kavranması yedinci amaç tarihi bir olay için yerel, ulusal, uluslararası boyutlarda bağlantılı olduğunun farkına varılması amaçlanmaktadır. Dokuzuncu amaç ile tarihe özgü becerilerinin kazanımı doğrultusunda çıkarımlarda bulunabilme, kanıtları değerlendirme ve edinilen bilgilerin doğruluğunu sorgulama amacını vurgusu yapılırken ilgili on birinci madde ile tarihi anlamak ve tarihi bilgiyi doğru bir şekilde öğrenebilmek için iyi bir yol izlemek gerektiği vurgusu yapılır. Bu amaçlar kültür ve tarih mirasının kavranması, tarihsel bilginin önemi, geçmişi anlama, değişim ve süreklilik, değerlerin önemi, yerel ve küresel farkındalık, sorgulayıcı düşünme, milli kimlik ve aidiyet, merak duygusu, tarihçi gibi düşünebilme, empati, saygı, hoşgörü vb. becerilerinin kazanımı ve kültür ve tarih mirasını koruma şeklinde toparlanabilir.

Yerel tarih derslerinde kullanımı ile ilgili olarak, 2018 yılı tarih programında öğretmenlere yer temelli öğrenmeyle ilgili etkinliklere yer vermesi gerektiği önerilmektedir. Tarih programının etkin olarak kullanılması için tarihi mekan ve müze ziyaretlerinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Yakın çevre ziyaretleri yanında sanal müze ziyaretlerinin imkanlar doğrultusunda aktif olarak kullanımı önerilmektedir (MEB, 2018, s.18).

Ortaöğretimde tarih müfredatında yerel tarihe yer verilmesi tarih eğitime büyük katkı sağlar. Bilinen kişilere ve yerlere, daha önceden duyulmuş olaylara yakınlık, öğrencilerde ilgi uyandırmaktadır. Öğrenci, yerel tarihçi ile çalışma fırsatı bulmakla birlikte birer tarihçi gibi tarihsel kavramları uygulama ve araştırma, yöntemleri uygulama becerisini geliştirir. Aynı zamanda insan belleklerinin ve görgü tanığı ifadelerinin yanılma payı olduğunu, tarihsel bulguların sıkı bir analizden geçirilmesi gerekliliğini öğrenirler (Stradling, 2003, s.141).

Demircioğlu'na (2015) göre yerel tarih etkinlikleri vasıtasıyla birçok beceri kazanılabilmektedir. Yaşamla güncel hayat arasında bağ kurulmasını sağlayan yerel tarih öğrencilerin insanlarla iletişime geçerek araştırma, sorgulama, aidiyet duygusu kazanmasına yardımcı olmaktadır (s.123). Geçmişte yaşananların günümüze getirilmesi ve manevi bağ kurulması açısından büyük öneme sahiptir. Ayrıca toplumun bir bireyi olma bilincini de aşmaktadır. Bu durum tarih öğretiminde, bireyin eğitimi için yerel tarih uygulamalarına yer verilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Yerel tarih öğretiminde kanıt / kaynak kullanımı ve önemi.

İnsanların geçmişteki bütün aktivitelerini içine alan bulgulara tarihsel kaynak denilmektedir. Yazılı ve sözlü olarak coğrafi durum, dil, mimari, sanat, edebiyat vb. kapsayan maddi kalıntılar da kaynak içerisinde değerlendirilmektedir. Kaynak, tarih için farklı yere sahiptir (Tosh, 2005, s.31). Yazılı kaynaklar, kalıntılar, sözlü kaynaklar, araştırma inceleme çalışmaları ve yayınlar olmak üzere tarih kaynakları dört başlıkta toplanabilir (Güler, 2005, s.67). Tarih anlatılırken her türlü kaynaktan yararlanılması gerekmektedir (Tosh, 2005, s.31). Tarih kaynak bakımından zengin bir alandır. Lucian Febvre tarihte kaynak zenginliğini;

“Kuşkusuz tarih yazılı belgelerle yapılır. Ama yazılı belgeler yoksa onlarsız da yapılabilir ve yapılmalıdır. Balı alınacak her zamanki çiçeklerin yokluğunda, tarihinin zengin buluşları içinde ne varsa hepsi kullanılarak yapılmalıdır. Sözlerle de tarih yapılabilir, resimlerle de. Toprak parçasıyla da çatı kiremitleriyle de. Tarla biçimleri ve yaban otlarla da. Ay tutulmasıyla da at yularıyla da. Jeologların uzmanca taş kanıtlarıyla da kimyacıların kılıçların madeni üzerine yaptığı araştırmalarla da. Bir sözcükle, insandan kalma olan, insana bağlı olan, ansana yarayan insanın dile getirdiği ve onun varlığını, uğraşlarını, zevklerini ve yaşam biçimlerini anlatan ne varsa bunların hepsiyle tarih yapılabilir.” şeklinde ifade etmiştir. (Danacıoğlu, 2001, s.28).

Tarih öğretiminde kaynak, kanıt kullanımı tarihin gerçekliğini göstermektedir. Geçmişin günümüze getirilmesini sağlayan ve laboratuvar görevi gören kaynaklar tarih öğretiminde tarihi gerçekliğin somutlaşmasını sağlamaktadır (Akbaba, 2005, s.186).

Okullarda kanıt/kaynak kullanımı yeni tarih anlayışı ile gerçekleşmiştir. Geleneksel tarih anlayışının ezbere dayalı bilgi birikimi yeni tarih anlayışı ile değişmiştir. Yeni tarih anlayışı kaynakların kullanımının bireylerde analiz etme ve yorum yapma becerilerini geliştirdiğini savunmaktadır (Kaya, 2015, ss.90-91). Yeni tarih anlayışı ile ortaya çıkan yaratıcı tarih öğretimi öğrencinin kaynakları analiz ederek olguları keşfettiğini vurgulamaktadır (Kıcı, 2008, s.383). Kanıta dayalı öğretimde öğrenme öğrenci merkezlidir ve öğretmen yol gösterici görevini üstlenmektedir. Kanıt ile ilgili problemlerle uğraşmak insanı mücadeleye alıştırmaktadır. Bu ise işi anlamlı hale getirmektedir (Akbaba, 2005, s.186).

Birey, tarihsel bilgi öğrenmek için yaşadığı çevreyi kaynak olarak kullanabilir. Yerel tarih öğretimi tarihi gerçekliği öğrenciye somut olarak sunabilmektedir. Kaynak bakımından çeşitlilik sunan yerel tarihin kaynakları öznel ve nesnel kaynaklar olarak ikiye ayrılmaktadır. Öznel kaynaklar yerel ve sözlü tarih ürünleri gibi belirli bir toplumun düşünce ve görüşünü yeni nesillere aktarmaya dayalı kaynaklardır. Nesnel kaynaklar ise resim, teknik, araç gereç gibi tarafsız araçlar olarak sınıflandırılmaktadır (Somel, 2000 akt Göç, 2008, s.30).

Avrupa Konseyi 31 Ekim 2001 tarihli kararında öğrenmenin gerçekleşmesi için materyallerden yararlanmanın önemi üzerinde durmuştur. Arşivler, ortak ve bireysel malzemeler, sözlü tarih ürünleri vb. materyallerin kullanımına vurgu yapılmıştır (Akbaba, 2005, s.187).

Demircioğlu (2015), yerel tarih öğretiminde kullanılacak kaynakları şu şekilde açıklamaktadır:

- **Kitaplar ve Diğer Yazılı Kaynaklar:** Genel eserler, yerel bibliyografya vb.
- **Haritalar:** Modern haritalar, ilçe haritaları vb.
- **Jeolojik ve Coğrafi Unsurlar:** Kayalar, şekiller kanıtlar, drenajlar, iklim
- **İsimler:** Soyadları, bina, kasaba, köy, mezra, cadde isimleri
- **Arkeolojik Kalıntılar:** Taşınabilir materyaller ve saha kalıntıları
- **Binalar:** Bina grupları, bina amblemleri, sınır yapıları, okullar, evler, hanlar ve dini yapılar
- **Arşivler:** Basılı yayımlar, orijinal dokümanlar, arşiv depolarındaki kayıtlar belgeler, şirket arşivleri vb.
- **Resim ve Diğer Görseller:** Tablolar, portreler, gravürler, fotoğraflar vb.
- **İnsanlar:** İşçiler, askerler, yerel tüccarlar, doktorlar, öğretmenler vb.
- **Yollar Kanallar Demiryolları:** Tarihi yollar, kanallar ve demiryolları
- **Endüstri Kuruluşları:** Fabrikalar, atölyeler
- **Televizyon ve Radyo Programları:** Radyo programları, belgeseller vb. (ss.121-122).

Yerel tarih öğretiminde kullanılacak kaynaklar; kamu dokümanları, gazete dosyaları, yerel organizasyon kayıtları (sivil, dini, politik), mezarlıklar, yayınlanmış yarış tarihi yazıları, iş kayıtları, toplumda bulunan insanlar olarak ifade edilmiştir (Brown, 1952, ss.293-296). Türkiye’de arşivler (özelikle Cumhuriyet Arşivi, Kızılay Arşivi, Osmanlı Bankası Arşivi, Köy Hizmetleri Müdürlükleri) belediyeler, meclis tutanakları, özel ve devlet kurumlarının fotoğraf koleksiyonları vb. yerlerden yerel tarihe dair kaynaklara ulaşılabilir (Danacıoğlu, 2001, ss.80-84).

Antikalar, paralar, dergiler, gazeteler, kayıtlar, soyağaçları, günlükler, sesler, görseller birincil ve ikincil olarak değerlendirilen bütün kaynaklar tarih derslerinde kullanılması bireylerin yaratıcı beceri kazanmasına yardımcı olarak (Ediger, 1989, s.6) onları sadece kitaplara bağlı kalmaktan kurtarır (Avcı Akçalı & Aslan, s.2007, s.84).

Clarke & Lee (2004)' e göre yerel tarih öğretiminde tarihi kaynaklarının kullanılması neden tarih öğreniyorum? sorusunun cevabını verebileceği gibi, tarihi konuları daha ilgi çekici ve anlamlı kılmaktadır (Clarke & Lee, 2004, s.84).

Görsellerin (resim, fotoğraf, film vb.) önemi ve yerel tarih öğretiminde kullanımı.

Bilgiye ulaşma ve bilgiyi öğrenebilme sadece kitaplardan değil aynı zamanda görsel birçok materyalden sağlanabilmektedir. Yapılan araştırmalar görsel öğrenme yaklaşımlarının eğitimde kullanılması gerektiğini vurgulamıştır (Aslan, 2008, s.83).

Görsel malzemeler niçin bu kadar önemlidir? sorusu da şu şekilde açıklanabilir; Görsel malzemeler (heykeller, baskılar, resimler, fotoğraflar) geçmişe dair tarihi bilgi ve kültür izlerini taşımaktadır. Belgelerden daha çabuk bilgi edinmeyi de sağlayan görsel malzemeler yazıya geçirilmemiş geçmiş deneyim ve bilgiler hakkında açık birer malzeme özelliği göstermektedirler (Akbaba, 2005, s.188).

Görsel materyaller resim, eskiz, gravür, minyatür, karikatür gibi gerçeğe yakın tasvir şeklinde olan görseller ve tablo, çizim, grafik, tarih şeridi şeklinde olan gerçeği sembolik olarak kullanan görseller şeklinde ikiye ayrılmaktadır (Şimşek, 2015, s.138). Görsel malzemeler sayesinde bir topluma ait bir olay ya da durum hakkında bilgi sahibi olunurken (Kyvıg ve Marty, 2011, s.83), tarih öğretiminde görsel materyallerin kullanılması öğrencide başarıyı artırmakta ve dersin daha kalıcı olmasını sağlamaktadır (Akbaba, 2005, s.192).

Sınıf ortamında görsellerin kullanılması öğrencilerin daha aktif derse katılımını sağlayabileceği gibi gözlem yeteneğini de geliştirmektedir. Öğrencilere yönelik görsellerde ne gördüğü ile ilgili sorulacak sorularla öğrenci daha aktif hale getirilebilir. Ayrıca bu sayede öğrenci de sorgulama ve araştırma becerilerini kazanabilmektedir (Aslan, 2015, s.139).

Genel hatlarıyla görsellerin tarih öğretiminde ve yerel tarih öğretiminde kullanılmasının faydaları şunlardır;

1. Kavramların öğrenilmesi, hipotez kurabilme değişimi algılama, gerçeği görebilme, kalıcı olarak öğrenebilme gibi kazanımları sağlamaktadır (Demircioğlu, 2015, ss.161-162).
2. Aynı zamanda diğer bir işitsel ve görsel malzeme olan filmlerin tarih öğretiminde kullanılması öğrenci de sınıf ortamına getirilmesi mümkün olmayan olayların somutlaştırılması ve canlandırılmasını sağlamaktadır. Daha verimli ve uzun süreli öğrenmeyi gerçekleştirmektedir (Öztaş, 2015, s.171).
3. Farklı dönemlere ait görsellerin kullanılması mimari, teknoloji, savaş, sanat, ulaşım gibi tüm alanlardaki gelişmeleri göstermektedir. Zaman içerisinde gelişimlerin nasıl

oluşturmasının anlaşılması bireyde değişim algısını oluşturmaktadır (Stradling, 2005, ss.44-45).

4. Tarih öğretiminde resimlerin kullanılması ise öğrenciye geçmişe dair olayların betimlemesini sağlarken öğrencinin hayal dünyasını kullanmasına yardımcı olmaktadır (Demircioğlu, 2015, s.161).
5. Tarih derslerinde görsellerin kullanımı geçmişe ait bilgiler taşıdığı için tarihsel bilgi aktarımı eski ve yeni arasındaki farklılıkları fark etmeyi sağlamaktadır (Kyvig & Marty, 2011, s.88) .
6. Tarih derslerinde zaman şeritlerinin kullanımı zaman kavramını ve yakın çevresindeki olayların kronolojisini öğrenmek açısından yardımcı olmaktadır (Göç, 2008, s. 43) şeklinde sıralanabilir.

Yerel tarih öğretiminde görsel materyallerin kullanımı ile ilgili olarak seyredilen bir filmle ilgili öğrencilerin kompozisyon yazmaları, resim veya maket yapmaları istenebilir (Öztaş, 2015, s.170). Görsel materyaller kullanılarak öğrencilerden gördüklerini yorumlamaları, benzerlik ve farklılıkları belirtmeleri, görselleri karşılaştırmaları istenebilir. (Demircioğlu, 2015, s.164). Ayrıca öğrenciden kendi yaşamlarını ya da aile yaşamlarını anlatan veya yaşadığı çevre ile ilgili zaman şeritleri hazırlamaları ve ödev şeklinde sunmaları istenebilir (Göç, 2008, s.43).

Çalışma yapraklarının önemi ve yerel tarihte kullanımı.

Çalışma yaprakları, herhangi bir konuyla ilgili öğrenciye kazanım sağlayabilmek amacıyla oluşturulan aktif ve bireysel öğrenme esaslı ders dışı ve ders içi kullanılan öğretim materyalleridir (Kaymakçı, 2015, s185). Çalışma yapraklarının motivasyon etkileri, kavram yanılgılarının belirlenmesi gibi amaçlarla oluşturulduğu görülmektedir (Şaşmaz Ören & Ormancı 2012, s.243).

Çalışma yaprakları öğrencinin konuya ilgisini çekmesini ve araştırma yapmaya teşvik etmesini sağlar (Demircioğlu & Atasoy, 2006, s.74). Çalışma yaprakları üç ana bölüme ayrılmaktadır:

1-Dikkat Çekme ve Güdüleme / İsteklilik:

Bu bölüm uyarıcılar vasıtasıyla öğrencinin dikkatinin çekildiği kısımdır.

2-Etkin Uğraşı:

Bu kısımda öğrencinin fiziksel ve zihinsel özellikleri göz önünde bulundurularak bireysel olarak kendini ifade edebildiği bölümdür.

3-Değerlendirme:

Bu bölüm ise öğrenilen bilgilerin değerlendirildiği ve bilgilerle ilgili farkına varılmasını sağlayan soruları içeren kısımdır (Yiğit, Alev, Özmen, Altun & Akyıldız 2009, ss.176-177).

Yapılandırmacı öğrenme kuramına göre birey bilgiyi kendi zihninde biçimlendirmesiyle oluşturmaktadır (Demircioğlu ve Atasoy, 2006, s.72). Bu zihinsel şekillendirmede önemli yere sahip olan çalışma yapraklarının hazırlanmasında bazı ölçütler bulunmaktadır. Bu ölçütler, hedef davranışa uygun olması, verilen talimatların sade olması, dikkat çekme ve sürdürülebilir olması, renk ve çizgilerin doğru kullanımı, farklı yazı türlerinin kullanılması, önemli kısımlarının işaretlerle belirtilmesi, uygun kelime seçimlerinin yapılması şeklindedir (Yiğit vd, 2009, s.178).

Çalışma yapraklarının her öğrenciye uygun olmaması, değerlendirilmesinin zaman alması, sınıf içerisinde kontrol sorunu, müfredat yoğunluğu , kaynaklı sınırlılıkları gibi sorunlarında bulunmaktadır (Şaşmaz Ören & Ormancı, 2010, s.334).

Tarih öğretiminde ve yerel tarih öğretiminde çalışma yapraklarının kullanımının öğrenciye faydaları şunlardır;

- 1- Öğrencide üst düzey düşünme becerisini geliştirdiği ve sorumluluk, özsaygı güven gibi davranışları geliştirdiği görülmektedir (Kaymakçı, 2015, s.186).
- 2- Öğrencinin öğrenmede daha aktif hale gelmesini sağlarken temel bilgileri hızlı bir şekilde öğrenmeye teşvik etmektedir (Demircioğlu & Atasoy, 2006, s.73).
- 3- Öğrencilerin grup olarak işbirliği içinde iş yapabilmelerini sağlamaktadır (Kaymakçı, 2015, s.186).
- 4- Derse hazırlık açısından önemli olan kavram yanlışlarının düzeltilmesini sağlar (Şaşmaz Ormancı & Ören, 2010, s.333).
- 5- Kazanımların öğrenciye kazandırıp kazandırılmadığı hakkında kesin bilgiler vermektedir (Kaymakçı, 2015, s.186).

Yerel tarih öğretiminde çalışma yaprakları ile merak uyandırıcı başlıklar yazılarak güncel konularla bağlantılı sorular hazırlanabilir. Çalışma yaprağında grafik, tablo oluşturulması için boş alanlar bırakılabilir. Konu hakkında kompozisyon yazılabilir ve güncel yaşamla bağlantı kurmayı sağlayacak etkinlikler yapılabilir (Demircioğlu & Atasoy, 2006, ss.75-76).

Yerel tarih öğretiminde çalışma yaprakları hazırlanırken öğrenci, araştırmaya ve soru sormaya yönlendirilmelidir. Üzerinde çalışma yapılan nesnenin (bir alet, bir yol, bir köprü

vs.) hammadresi, nerede, nasıl yapıldığı ve ne zaman kullanıldığı gibi sorular, öğrenci tarafından sorgulanmalıdır. Ayrıca zaman içerisinde nesne üzerinde değişimin olup olmadığı ve günümüzde hala kullanılıp kullanılmadığı da sorgulanmalıdır (Demircioğlu, 2015, ss.126-127).

Yerel tarih öğretiminde teknolojinin kullanımı ve önemi.

21.yüzyılda eğitim sistemlerinde değişime gidilerek davranışçı eğitim sisteminin yerini yapılandırmacı eğitim sistemi almıştır. Öğrencinin aktif rol aldığı yapılandırmacı sistem, hedeflenen becerilerin kazandırılmasını öngörmektedir. Bu becerilerin kazanımında bütün alanlarda olduğu gibi tarih alanında da teknolojinin kullanımı önemli bir yere sahiptir (Turan, 2015, s.208). Son yıllarda gelişen araç ve gereçler, geniş kitlelere ulaşma, erişimin kolaylaşması vb. sebeplerden dolayı teknolojinin kullanımı hem bireysel hem de toplumsal gelişim için gerekli hale gelmektedir (Öztürk, 2012, s.4).

Tarih öğretiminde ve yerel tarih öğretiminde dijital tarih siteleri analitik düşünme ve değerlendirme için önemli yere sahip olan teknolojinin kullanılması hızlı şekilde bilgiye ulaşmayı sağladığı için sorgulamayı kolaylaştırmaktadır (Clarke & Lee, 2004, s.87). 1990'lı yıllar sanal ortamlarda web tabanlı teknolojik gelişmelerden sanal tarihi mekanların ve müzelerin oluşturulması tarih öğretimi anlamında önemli bir gelişmedir (Öztürk, 2012, s.127).

Sanal tarihi mekanların ve sanal müzelerin yerel tarih öğretiminde ve tarih öğretiminde kullanımının öğrencinin ilgisini artırma, tarihi kavram ve olguları daha kolay öğrenme, işbirliği ile öğrenme ortamı oluşturma gibi faydalar sağladığı görülmektedir (Öztürk, 2012, s.143).

Yerel tarihin öğrenciye ve tarih eğitimine faydaları .

- Yerel tarihin, öğretimde kullanılmasıyla ezbercilik ve kuru bilgi olarak algılanan tarih konuları daha zevkli hale gelmektedir (Avcı Akçalı & Aslan 2007, 82).
- Yerel toplulukların bir laboratuvar olarak kullanılması sağlanarak bireyin endüktif (tümevarımsal) çıkarımda bulunulmasını sağlamaktadır (Daniel & Leuvan, 1971, s.247).
- Yaşayarak öğrenme fırsatı sunmaktadır (Demircioğlu, 2015, s.123).
- Geçmişini yeniden inşa etme fırsatı tanımaktadır (Plymouth, 1933, s.79).
- Öğrencinin tarihsel kavramları öğrenmesini ve bu kavramları geliştirmesini sağlamaktadır (Stradling, 2003, s.140).
- Kimlik kazanımı, bulunan topluma aidiyet hissi, çevreye karşı duyarlılık oluşturmaktadır (Aktekin, 2010, s.94).

- Bireyin kendi çevresini sorgulama ve çevre hakkında görüş geliştirmesine fırsat sunmaktadır (Harnett, 2009, s.153).
- Öğrencinin dün bugün ve yarın arasında ilişki kurabilmesini sağlamaktadır (Demircioğlu, 2015, s.123).
- Bireylerde tarihsel hayal gücü ve geçmişi tekrardan yaşama izlenimini geliştirmektedir (Plymounth, 1933, s.3).
- Öğrencinin aktiflik yönü artırılıp, onu meraklı olmaya, soru sormaya teşvik etmektedir (Avcı Akçalı ve Aslan 2007, s. 82).
- Vatandaşlık kavramını geliştirerek ulusal sahneyi tanımayı kolaylaştırmaktadır (Daniel & Leuvan, 1971, s.247).
- Öğrencinin üretmesini ve birlikte çalışabilmesini sağlamaktadır (Demircioğlu, 2015, s.123).
- Öğrenci yerel tarih çalışması ile zaman ve mekân kavramını geliştirerek farklı zaman ve mekânlara ait değerleri ve davranışları kavramayı sağlamaktadır (Avcı Akçalı & Aslan 2007, s.82).
- Yerel tarih özgünlük ve etkinliğin faydalarını bir araya getirmeyi öğretmektedir (Clarke & Lee, 2004, s.85).
- Yerel tarih, değişim ve süreklilik kavramlarının algılanmasını sağlamaktadır (Demircioğlu, 2015, s.123).
- Öğrencinin toplumun bir bireyi olarak topluma ait genel inançlarını, davranış kalıplarını, sosyal yapıyı, uzun süreli ekonomik düzenlemeleri, toplum kurallarını vb. kavrayabilmesini sağlamaktadır (Avcı Akçalı & Aslan 2007, s.84).
- Tarihsel kalıntıların farkında olma ve koruma bilinci geliştirmesini sağlamaktadır (Demircioğlu, 2015, s.124).
- Öğrenci kendi tarihini yazmayı öğrenmektedir (Şahin, 2011, s.454).
- Yerel tarih daha uzun soruları anlamlandırarak bakış açısı kazandırmaya yardımcı olmaktadır (Harison, 1967,16)

Tarihi Eserlere Yönelik İlgi ve Farkındalık

Kültür, bir toplumun birikimli hale getirilmiş uygarlığı ve geçmiş medeniyetlerden kalmış bütün değerlerini kapsamaktadır (Keçe, 2015, s.132). Bir toplumun geçmişi ve kültürü ise eserler vasıtasıyla ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre eser kavramı özelinde sahibinden izler taşıyan bilim, edebiyat müzik, güzel sanatlar, sinema her türlü fikir ve sanat mahsulleridir (www.mevzuat.gov.tr).

Güzel sanat eserleri, 5846 sayılı kanunun 4. Maddesi uyarınca sekiz başlıkta toplanmıştır. Bunlar:

1. Yağlı ve suluboya tablolar; her türlü resimler, desenler, pasteller, gravürler, güzel yazılar ve tezhipler, kazıma, oyma, kakma veya benzeri usullerle maden, taş, ağaç veya diğer maddelerle çizilen veya tespit edilen eserler, kaligrafi, serigrafi,
2. Heykeller, kabartmalar ve oymalar,
3. Mimarlık eserleri,
4. El işleri ve küçük sanat eserleri, minyatürler ve süsleme sanatı ürünleri ile tekstil, moda tasarımları,
5. Fotoğrafik eserler ve slaytlar,
6. Grafik eserler,
7. Karikatür eserleri,
8. Her türlü tiplerdir.

Bundan hareketle 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na göre kültür varlığı olarak adlandırılan tarihi eser tanımı ise;

“Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır”. ((www.mevzuat.gov.tr)).

Tarihi eserler, tarihin tümünü içine alan kendine ait değeri olan kültür, din, bilim vb. alanlara dair taşınır ve taşınmaz bütün varlıklar olarak görülmüştür.

Genel olarak toparlanacak olursa kültür varlıkları olarak algılanan tarihi eserler toplumun ve kişinin kültürel yaşamında günlük yaşamına değin bilgi veren işlevi ve amacı değişkenlik gösterebilen tüm yapıtlar olarak tanımlanabilmektedir (Duyan, 2010, s.6).

Ayrıca bir yerleşim yerinin yerel çevresi içinde bütün somut delillerin tarihsel belge olarak değerlendirilmesi ise yerel tarihi oluşturmaktadır (Stradling, 2003, s.138). Tarihi eser olarak adlandırabileceğimiz taşınabilir malzemeler (giysiler, özel eşyalar, günlük araç gereçler, kitaplar, dergiler vb.) ve taşınmaz malzemeler (yollar, köprüler, binalar, külliyeler vb.) aynı zamanda yerel tarihin kaynakları olarak görülmektedir (Demircioğlu, 2015, s.125). Kısacası tarihi çevrenin bir kolu olan yerel tarih, tarihi eserlerden beslenmektedir. Tarih bilincinin oluşmasında öneme sahip olan geçmişin kanıtları; insanlar, toplumlar ve olaylar tarafından şekillenen çeşitli binalarda, caddelerde, anıtlarda, nesnelerde vb. yerel çevre içerisinde görülebilir (Harnett, 2009, s.153).

Toplumlar kendi kültürel yapılarını tarihsel süreç içerisinde oluşturdukları eserler ve mekanlar vasıtasıyla aktarmaktadırlar (Aydın & Dündar, 2016, s.369). Kuşaklar arası aktarımı sağlayarak kültürel devamlılık olarak görülen geçmişe dair bu kalıntılar tarihi çevreyi oluşturmaktadır (Keleş & Hamamcı, 1993, s.24). Tarihi çevre somut deliller sunarak soyut olarak düşünülen bilginin kavranmasını sağlarken geçmiş ile bugün arasında köprü görevi görmektedir (Aydın & Dündar, 2013, s.369). Bu yönüyle eğitimde ve tarih eğitiminde önemli yere sahiptir.

Tarih konularının öğretiminin çoğunlukla öğretmen merkezli olması, ezbere dayalı bir ders olarak görülmesi ve araştırmaya sevk etmemesi gibi sorunlar tarih eğitiminin eleştirilmesine neden olmuştur. Tarih dersinde konuların nasıl öğretilmesi ve öğrencilere nasıl sevdireleceği soruları üzerine yeni arayışlara girilmiştir (Gökkaya & Yeşilbursa, 2009, s.484). Tarih derslerine istenilen ilginin gösterilmemesi ve tarihin güncel yaşamla bağlantısı olmayan bir alan olarak algılanması sorunu tarihi çevrenin kullanımını ön plana çıkarmaktadır. Tarihi çevrenin ve içerisinde tarihi eserlerin, tarih dersi aracılığıyla kullanımı yaratıcı ve tarih bilinci gelişmiş bireylerin yetişmesini sağlayacaktır (Demircioğlu, 2015, s.143).

Bireylerin zaman içinde geçmişte neler yaptığını somut olarak gösteren kanıtlar tarihi eserlerdir. Geçmişte yaşayan insanların ne yaşadığı, nasıl yaşadığı, nasıl ibadet ettikleri, nasıl eğlendikleri, neler yiyip-içtikleri, sanat anlayışları vb. yansımaları açısından ve geçmişe dair bilgi edinebilmek için yerel çevrede bulunan tarihi eserler önemli yere sahiptir (Dinç, Erdil & Keçe, 2011, s.271).

Tarihi çevre eğitimi bilişsel ve duyuşsal temelli olduğundan dolayı hem bilgi aktarımında hem de duygulara hitap ederek değer ve tutum kazandırılmasında önemli yere sahiptir. Bireylerde tarihi çevre ile ilgili olarak duyarlılık ve tarihi mirasın korunması bilinci amaçlanmaktadır (Alkış & Oğuzoğlu, 2005, s.350). Tarih bilincinin geliştirilmesi ve yeterli verimin alınabilmesi için tarihi çevre ve tarih içerisinde bulunan tarihi eserlere yönelik belli bir ilgi ve farkındalık geliştirilmelidir (Arslan & Büyük, 2014, s.41).

Bu bağlamda çevreyle etkileşim sonucu ortaya çıkan alaka ve eğilim olarak adlandırılan ilgi, bilerek ya da bilmeyerek bir şeye kendini kaptırma olarak görülmektedir (Kuzgun, 2004, s.71). Çevresel faktörler içerisinde davranışla ilişkili olarak farkındalık kavramı ise bireylerin kendi tutum ve davranışlarının hangi ölçüde farkında olduğu ile ilgilidir (Kağıtçıbaşı, 2004, s.114). Farkına varmanın bir bilinçlilik hali (Dökmen, 2017, s.102) olması dolayısıyla tarihi eserlere yönelik bilincin oluşturulması tarihi eserlere ilgi duyma ve fark etme yoluyla oluşmaktadır.

Birey farkında olmadığı olgu veya nesneye karşı duyuşsal bir davranış geliştiremez. Birey ilk olarak nesnenin veya olgunun farkına varır sonra uyarıcıya açık hale gelir. Nesneye veya olguya olan farkındalık düzeyinin yüksek olması ona yönelik davranışlarının da olumlu yönde gelişmesini sağlamaktadır (Keçe, 2015, s.134).

Tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalığın artırılması tarih bilincinin gelişmesini sağlamaktadır. Tarih bilinci geçmişin yorumlanması, bugünün algılanması gelecek için beklentilerin belirlenmesi arasında bağlantı kurabilme temelinde oluşmaktadır. Bireyde tarih bilincinin gelişmesi zaman içerisinde kendini değerlendirmesini, tarihi ve kültürel mirasına sahip çıkmasını sağlamaktadır. Bu durum ile bireyde sorumluluk duygusu gelişir (Toplumsal Tarih Dergisi, 2002, akt. Arslan & Büyük, 2014, s.41).

Bireylerde tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalığın kazandırılmasının birçok faydası bulunmaktadır. Bunlardan birkaçı şu şekilde sıralanabilir:

- 1) Geçmişe yönelik oluşan farkındalık, vatandaşlık ve değerler eğitimi destekleyebilir (Aktın, Karakuş & Sağlam, 2013, s.40).
- 2) Öğretmen ve öğretmen adaylarına ilgi ve farkındalığının kazandırılması tarih öğretiminin daha etkin ve verimli olmasını sağlayabilir (Arslan & Büyük, 2014, s.42).
- 3) Bireylere tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalık kazandırılması bireylerin tutumlarını olumlu yönde değiştirebilir. Bireylerin olumlu yönde oluşan tutumları aracılığıyla bu değerlerin varlığını sürdürmesi ve geleceğe aktarılmasını sağlayabilir (Ablak, Dikmenli & Çetin, 2014, s.174).
- 4) Bireyde kişisel ilgi, merak ve deneyimlerle şekillenen farkındalık, yakın çevrede bulunan ve günlük hayatta sıkça karşılaşılan eğitim içerisinde kısıtlı bir zamanda ve yüzeysel işlenen yerel tarih konularının yakından öğrenilmesini ve sorgulanmasını sağlayabilir (Dinç, Erdil & Keçe, 2011, s.272).

Tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalık oluşturulmasında, tarihi eserleri içinde barındıran müzeler ve tarihi mekanlar önemli yere sahiptir.

Tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalığın oluşturulmasında müzelerin önemi.

Müzeler, eğitim kurumlarına ve halka destek vermesinden dolayı önemli eğitim kurumlarındandır. Son zamanlarda sadece kalıntıların ve eserlerin sergilendiği yer olmaktan çıkmış eğitim görevini üstlenen bir kurum haline gelmiştir (Shabbar, 2001, 68 akt Göç, 2008, s.37).

Her seviyedeki formal ve informal eğitime kaynak sağlayan müzeler kimlik gelişimi ve toplumsal ilişkilerin düzenlenmesi için önemli yere sahiptir (Onur, 2012, s.164). Müzelerdeki nesnelerin kanıt olarak kullanımı toplumun eğitilmesini ve estetik bir farkındalığın oluşmasını sağlamaktadır (Hooper-Greenhill, 1999, s.74).

Tarihi eserlere yönelik bilinç oluşturulması yönünde verilen eğitim çerçevesinde yerel tarihçilik ve müzelerin önemi vurgulanmaktadır (Ata, 2015, s.74). Bireyin çevresi ile etkileşimi sonucunda öğrenmenin laboratuvar ortamında soyut bir şekilde değil gerçek nesnelerle oluşan deneyimle gerçekleşmektedir (Onur, 2012, s.230). Bu deneyimin öğrenmeye dönüşmesi, içinde bulunduğumuz yerin tarihi kaynaklarını barındıran yerel tarih öğretimi ile gerçekleşmektedir.

Tarih eğitimi içerisinde öğrencinin yakın çevresinde bulunan tarihi eserler yerel tarih unsurlarıdır (Ata, 2015, s.86). Bu unsurların bir kısmı müzelerde sergilenen nesnelerdir. İnsanların zamanında ürettiği eserler müzeler sayesinde farkına varılmaktadır (Buyurgan & Mercin, 2005, s.99).

Tarih eğitimi içerisinde öğrencinin sınıfta kazanması zor olan tutum ve davranışların kazandırmak ve dersleri sıkıcı olmaktan kurtarmak için kullanılan müzeler aktif öğrenmeye uygun mekanlar olarak görülmektedir (Demircioğlu, 2015, s.135). Müze temelli öğrenme nesnelerin keşfedildiği ve bedensel bağlanmanın bir arada gerçekleştiği yerlerdir. Nesnelere dokunma, mekanları keşfetme, özgür olarak hareket etmeyi sağlamaktadır. Bu durum bireyde değişik hazlar duyma ve zihinsel becerilerin harmanlanmasını sağlamaktadır (Onur, 2012, s.190).

Müzelerin önemli eğitsel kolu olan nesneler onları oluşturanların bilgi, değer ve kültürlerinin göstergeleridir. Geçmişe ait olan nesnelere dokunmak, görmek, hissetmek o dönemde yaşamının nasıl bir duygu olduğunu hissettirebilmektedir. Tarih öğretiminde nesnelerin kullanımı ise öğrencinin tarihi anlamasının yollarını açmaktadır (Çulha Özbaş, 2015, s.117).

Gerçek nesnelerle çalışmak anımsama, ilişki kurma, sınıflandırma, sorgulama, bilinenden yola çıkarak bilinmeyeni keşfetme, somut gözlemlerden soyut kavramları algılama, genel yargılara ulaşabilme gibi her türlü düşünmenin öğrenilmesini sağlamaktadır. İstem dışı gerçekleşen öğrenme daha az beceri ile daha eğlenceli ve keşfedicidir (Hooper-Greenhill, 1999, s.133). Temelinde nesne ile öğrenmenin olduğu müzeler, çocuklar kadar yetişkinler içinde öğrenme yeridir (Onur, 2012, s.250).

Müzelerin her yaş grubundan insanın öğrenim mekanları olması dolayısıyla müze pedagojisi diye bir anlayış gelişmiştir. Bu yeni anlayış sayesinde tarih öğretiminde müzelerin aktif olarak kullanımı vurgulanmış ve tarih derslerinde müze ziyaretlerinin yapılması gerekliliği ortaya konulmuştur (Demircioğlu, 2015, s.136).

Müzelerde eğitim bağlamında etkinlikler yapılmaktadır. Bu etkinlikler geziler aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir (Ata, 2015, s.84). Müzelerde yapılabilecek etkinlikler kapsamında; müzelerle ilgili çalışma yapraklarının kullanımı, müze ziyaretleri sırasında örnek olay çalışmaları, müzelerde bulunan nesneler üzerine sözlü etkinlikler ve soru sormaya dayalı etkinlikler, tarihsel nesnelerle etkileşime dayalı etkinlikler yapılabilir (Demircioğlu, 2015, s.139).

Tarih eğitiminde yerel tarih unsurları öğrencinin yakın çevresinde bulunan maddi kültür unsurlarıdır (Ata, 2015, s.29). Öğrencinin yakın çevresinde bulunan ve çevresi hakkında bilgi veren unsurlar o kentin kendine ait müzelerinde sergilenmektedir. Bu bakımdan kent müzeleri, tarihi çevre hakkında ve şehrin kendine özgü geçmişine ait unsurlar barındırır.

Kent müzeleri temelde bir kentin yaşam serüvenini, tarihsel ve kültürel birikimini her yaş grubundan insanla paylaşan, baktığını gören kuşaklar yetiştirmek için oluşturulan bir eğitim ortamıdır (Dedehayır, 2013, s.9). Kent tarihleri ve müzeler yakın zamana kadar birlikte pek fazla düşünülmemiş olması müzelere dar açıdan bakılmasına neden olmuştur. Kentin geçmişinin bir parçası olarak kent müzeleri, yerel tarih hakkında topluma bilgi vermektedir (Fleming, 2001, ss.32-33).

Yerel tarih unsurlarının sergilendiği müzeler olarak bilinen kent müzeleri bireyde öğrenmenin daha kalıcı olduğunu göstermektedir. Bununla ilgili olarak Scranton (2001) çalışmasında Amerika’da “*Yaratılışın Yolculuğu, Yerli Amerika Kimliği ve İnancı*” sergisi “*Bütün Yollar İyidir*” sergisi ve son olarak ise “*Yoksul Apartman Müzesi*” sergisinden bahsetmektedir. Yoksul Apartman Müzesi’nin dönemindeki zorlukları anlatması ve yerel tarihle ilgili olayları daha canlı olarak sergilemesinden dolayı akılda kalıcılığı daha fazla olmuştur.(s.13). Müzeler, hem yaygın eğitimde hem örgün eğitimde önemli yere sahiptir (Knowles, 2001, ss.15-19).

Kent müzeleri, bireylerde aidiyet duygusu, tarihsel empati geliştirirken ilgiyi de arttırmaktadır. Öğrencilerin tarihi eserlere ilgilerini artırmak ve fark edebilmelerini sağlamak için tarih eğitimi içerisinde müzeler ve müzeler içinde bulunan gerçek nesnelerin kullanılması gerekmektedir.

Okul tarih programlarında öğretimi kolaylaştıran ve okul dışı eğitim kapsamında değerlendirilen müze gezileri öğretim yılı başında çok iyi planlanmalıdır. Gezi etkinlikleri; gezi öncesi, gezi sırası ve gezi sonrası şeklinde belirlenmelidir (Ata, 2015, s.84). Özellikle yerel tarih öğretimi içinde değerlendirilen yörede elde edilen kalıntıların, eserlerin bulunduğu müzelere geziler düzenlenmelidir. Böylece öğrenci çevresindeki medeniyetler ve olaylarla bağ kurabilmektedir (Işık, 2002, s.33).

Bulunulan yörenin yerel tarih unsurlarından olan tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalık kazandırılmasında müzelerin eğitsel işlevi bulunmaktadır. Müzelerin ilginin oluşmasında ve farkındalık kazandırılmasında eğitsel açıdan yararları şunlardır;

- 1) Müzelerde sergilenen nesneler, geçmiş olayların anılarının somut göstergeleridir. Bu aynı zamanda kişisel kurulan anılar içinde ipucu olmaktadır. Ziyaretçiler nesneler aracılığıyla kendi kişisel anılarını görerek kendi deneyimlerini dile getirme olanağını elde ederler (Onur, 2012, s.285). Nesne ile bağlantı kuran birey kendini daha rahat ifade ederek, nesnenin farkına varacak ve ona yönelik ilgisi artacaktır.
- 2) Müzeler, içinde bulunduğumuz zaman ve mekanın farklı zaman ve mekanda aynı amaç için kullanılan nesnelerin karşılaştırılmasına olanak sağlayarak ayrıntılı öğrenme sağlamaktadır (Hooper-Greenhill, 1999, s.137). Bu zaman ve mekan algısını geliştirirken değişimin anlaşılmasını da sağlayarak bireylerde bilinç oluşturabilir.
- 3) Sıkıcı olarak atfedilen ders kitaplarına göre yaşam biçim konusunda daha canlı, hatırdaki kalan öğeler sunmaktadır (Stradling, 2003, s.146). Daha canlı şekilde sunulan öğeler bireyin duyularına hitap ettiği için dikkat çekerek ilgi seviyesini artırabilir.
- 4) Öğrenciler müzelerde yapılan etkinlikler ile üst düzey düşünme becerileri (analiz, sentez, değerlendirme vb.) kazanabilmektedir (Demircioğlu, 2015, s.141). Üst düzey düşünme becerilerini elde eden birey çevresinde bulunan tarihi eserlere ilgi duymaya başlayabilir. Farkındalık kazandığı bu durum tarihi esere ve tarih eğitimine yönelik bilinç oluşturmaya yardımcı olabilmektedir.
- 5) Öğrencilerde merak duygusunu, yaratıcılığı ve eleştirel düşünmeyi sağlamaktadır (Çulha Özbaş, 2015, s.124). Öğrencinin ilgisi merak duygusu sayesinde oluşturulabilir. Buna bağlı olarak yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi öğrenen birey sorgulama yeteneği ile bilinç oluşturabilir.

Tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalığın oluşturulmasında tarihi mekanlar.

Tarihi çevrenin önemli bir ögesi olan tarihi mek nlar, canlıların var olduğu zamandan beri tarih, mimari, arkeolojik bütün yapı, bina, açık alan hepsini kapsayan bir alan olarak görülebilir. Cami, eşme, türbe, mezar, evler vb. gibi tarihi doku taşıyan bir milletin tarihine tanıklık etmiş ve bir savaşın, bir olayın yaşandığı yerlerin hepsi tarihi mekan kapsamında değerlendirilmektedir (ner, 2015, ss.92-93). Tarihi mekanlar, toplumların insan yaşamına dair olayları göz önüne getiren geçmiş ve günümüz bağlantısının kurulduğu mekanlar olması (Taşcan, 2011, s.2) ve bireylerin doğrudan temasa geçebildikleri yer olmasından dolayı anlamlı deneyimleri içermektedir (Pinto, 2008, s.127).

Tarihi eserler kapsamında tarihi mekanların en iyi yönü yaşadığımız çevrede bulunabilmesidir. Yaşadığımız çevrenin veya toplumun maddesel kalıntılarını içinde barındıran tarihi mekanlar (Taşcan, 2011, s.2) yerel tarihin önemli kaynaklarındandır. Her mekanın farklı bir tarihsel öyküsü bulunmaktadır. Tarihsel mekanların farkına varmak soyut ve somut mirasın öneminin farkına varmaktır (Güven vd., 2014, s.320).

Tarihi mekanlar ve kalıntıların görülmesi bireylerde düşünce ve duygularda birtakım değişikliklere sebep olmaktadır. Zenginleşen duygu ve düşünceler bilmedikleri başka dünyaların anlaşılması ve keşfedilmesini sağlamaktadır (Güler, 2005, s.230).Tarih eğitimi içerisinde en iyi yaklaşımlardan birisi tarihi çevrede yaşama deneyimi ile tarih ile geçmiş arasında önemli bağ kurabilmektir (Baldwin, 2008, s.158).

Eğitim sisteminin her kademesinde uygulanabilecek okul dışı tarih  ğretimi kapsamında tarihi mek nların önemi büyüktür (ner, 2015, s.96). Çoklu  ğrenme ortamı sunan tarihi mekanın tarih dersleri içerisindeki en önemli yönü, tarihin canlı olarak gözler önüne sermesidir (Güven, vd., 2014, s.320). Tarihi mekanları kapsayan yerel tarih, güncel hayatla yaşamın bir arada bulunmasını sağlayarak okul dışında öğrencinin öğrenmesine, sorgulamasına, araştırma yapmasına imkan tanımaktadır (Demircioğlu, 2015, s.127). Kitaplardan klasik şekilde öğrenim sağlanırken birçok duyusal deneyimi bir araya getiren tarihi yerler, tarihi kavramların anlaşılmasını sağlarken (Pinto, 2008, s.122), çevrenin tarihsel açıdan ele alınması bireyleri eğitmek ve toplumu bilgilendirmek için önemli araçlardır (Güler, 2005, s.130).

Eskiye dair kap kaçak, heykel, anıt, kale, yol, köprü, giyim kuşam, yazıt, resim, sikke vb. her şeyi kapsayan tarihi eserler klasik ders kitaplarının yapacağı etkiden daha hızlı bir şekilde bilgi vermektedir. Dersi etkili kullanmak isteyen  ğretmen bulunduğu yörenin tarihi eserlerine ve mekanlarına başvurarak yani yerel tarihi kullanarak bunu başarabilmektedir (T.C.K.B., 1935 akt. Gökkaya & Yeşilbursa, 2009, s.485).

Tarih öğretimi içerisinde okul dışı öğretim olarak değerlendirilen tarihi mekanlar belirli bir plan çerçevesinde gerçekleştirilmelidir. Yapılan gezilerde öğrencinin aktif olduğu etkinlikler kullanılmalıdır (Demircioğlu, 2015, s.147).

Tarihi mekanların tanıtılması etkin bir şekilde kullanımını gerektirir. Yerel tarih etkinlikleri sayesinde tarihi mekanlara yönelik bilinç kazandırılabilir.(Taşcan, 2011, s.2) Yerel tarih etkinlikler kapsamında geçmiş ile günümüz yaşam tarzı arasındaki farkın anlaşılması, yakın çevrede bulunan tarihi bina, cadde, yol, ev, köprü, demiryolu, kara yolu gibi mekanların gelişim ve değişimlerinin anlaşılması sağlanabilir (Demircioğlu, 2015, s.124).

Tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalık kazandırılması yönünde tarihi mekanların eğitim anlamında faydaları bulunmaktadır. Bu faydalar şu şekilde sıralanabilir:

1-Geçmişte olayların nasıl ve neden oluştuğunu göstererek empatik bir bakış açısı geliştirilmesini sağlamaktadır (Avcı & Öner, 2015, s.113).

2-Tarihi çevre hakkında oluşan sorunların farkında olarak çözüm üretme, duyarlı olma ve bilincin oluşmasını sağlamaktadır (Alkış & Oğuzoğlu, 2005, s.25).

Müze ve tarihi mekanlar bir taraftan ziyaretçilerine deneyim yaşama ve bilgi verme gibi amaçlar içerirken diğer taraftan bireye alternatif bir eğitim ortamı sunarak tarihe ilişkin merak oluşturmaya, yaşadığı çevreye yönelik farkındalığa sahip olmasına katkıda bulunabilir. Buna bağlı olarak müze ve tarihi mekanlara yönelik etkinliklerin gerçekleştirilmesi için yerel yönetimler ile eğitim kurumlarının işbirliği içinde olmaları gerekmektedir (Akça Berk, 2017, s.286).

İlgili Araştırmalar

Cater (1941), seminer metodu ile yerel tarihin öğretilmesi üzerine çalışma yapmıştır. Liselerde seminer yöntemini kullanarak okul dışında yerel tarih öğretiminin vurgulanmıştır. Araştırmada gerçekleştirilmiş iki farklı projeden bahsedilmektedir. Öğrencilerle gerçekleştirilen projelerden birinde bir asansör şirketinin tarihçesi araştırılmış diğer projede ise ilçenin kültürel müziği ile ilgili çalışma yapılmıştır. Öğrenciler üzerinde etkili olan bu iki proje sonucunda yerel tarih derslerinin lise müfredatlarında ihmal edilmemesi gibi önerilerde bulunulmuştur.

Camp (1950), Western Carolina Teachers College kurumunun bulunduğu bölgenin yerel tarihi üzerine çalışma yapmıştır. Çalışma da yerel tarih öğrenmenin, bireyin sosyal çevresinin farkında olmasını sağladığı, zaman ve mekan duygusunu geliştirdiği, tarihin hem siyasi hem sosyal yönünü kavramayı gerçekleştirdiği amaçlarına vurgu yapılmıştır. Bu

amaçların nasıl gerçekleştirilebileceği üzerine yapılan çalışma, yerel ve devlet tarihinin öğretiminde öğretmenlerin önemi üzerine de önerilerde bulunmuştur.

Ediger (1989), lise sonrası eğitim veren kurumlarda (Junior College) tarih öğretimi üzerine çalışma yapmıştır. Çalışma da yerel tarih konularının, birincil ve ikincil kaynak türlerinin sınıf ortamında kullanımının ve kurumlarda uygulanacak tarih felsefelerinin önemi vurgulanmıştır. Tarih eğitiminde görsellerin kullanılması, sınıf içinde tarih eğitimi ile ilgili etkinliklerin yapılması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Işık (2002), yerel tarih öğretiminde kullanılacak yöntemler, yerel tarih konuları, yerel tarihin amaçları konular vb. üzerine çalışma yapmıştır. Çalışma evrenini Pasinler ilçesi 6. Sınıf öğrencilerinden seçilen bir grup oluşturmaktadır. Yapılan uygulama sonucunda tarih öğretiminde problem olan ezberciliğin yerel tarih öğretimiyle ortadan kaldırılabileceği, çalışmalarla öğrenci merkezli bir sonuç alındığı yerel tarihin kullanıldığında öğrencide tarihe olan ilgi ve süreklilik kavramlarını geliştirdiği sonuçlarına ulaşmıştır.

Tugay (2004), Anadolu'nun farklı kültürlerini bir arada barındıran Fethiye ilçesinin yerel tarihi üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın kaynaklarını şerhiye sicilleri, salnameler, arşiv belgeleri ve gazeteler oluşturmaktadır. Fethiye'nin yüzyıllar boyunca gündelik yaşamı, gayrimüslim-müslümanlar arasındaki diyaloglar vb. veriler üzerine çalışmıştır. Araştırmanın amacı Fethiye örneğinden yola çıkarak yerel tarihe olan ilgiyi artırmaktır. Sonuç olarak kişiye kent bilinci kazandırılması önerisinde bulunmuştur.

Clarke & Lee (2004), Cherokee Country Digital History projesinden yola çıkarak yerel tarih öğretiminde dijital ortamı kullanılması üzerine çalışma yapmışlardır. Araştırmanın çalışma evrenini Gürcistan State Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Dijital arşiv ortamının yerel tarih ve tarih derslerinin öğretiminde önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dijital ortamın yerel tarih derslerinde ve öğretmen, öğrenci ve vatandaşların tarihi bilgi elde edebilmesi için kullanımı üzerine önerilerde bulunmuşlardır.

Avcı Akçalı & Aslan (2007), bireyde tarih eğitimi ile oluşması istenen çoğulcu bakış açısı, toplumu ve diğer toplumları tanıma becerilerini geliştirmekte yerel tarih önemi üzerinde durmuşlardır. Literatür taraması şeklinde yapılan çalışma da yerelliğe yer veren aktivitelerin yapılması konuyla ilgili eğitimlerin verilmesi, gezilere ve müzelere gidilmesine teşvik edilmesi önerilerinde bulunmuşlardır.

Örten (2008), Tokat'ın yerel tarih konuları ve bu konuların müfredat programlarıyla ilişkilendirilmesiyle ilgili çalışma yapmıştır. Çalışma da kaynak olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen Sosyal bilgiler ders kitapları, öğretmen kılavuz kitapları, sosyal bilgiler ve

tarih öğretimi ile ilgili kaynak kitapları, Tokat ile ilgili kaynak eserler ve yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma evrenini Tokat ilinden 10 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma sonucunda ders kitaplarının bölge tarihi ile ilişkilendirilmesi, yerel tarih konularında çalışmaların artırılması, öğrencilerin ilgisini cezbetmesi noktasında bölge tarihi üzerine ödevler verilmesi üzerine önerilerde bulunmuştur.

Göç (2008), sosyal bilgiler dersinde genel tarih konuları öğretilirken yerel tarihten örnekler verilerek öğrencide somut bir algı oluşturmakla ilgili çalışma yapmıştır. Tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın evrenini Yozgat ilinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Literatür taraması ve anketten yararlanılan çalışma da yerel tarih konularının genel tarih derslerini sıkıcı olmaktan kurtardığı, sosyal bilgiler dersinde yerel tarihin uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görev yaptıkları yerin yerel tarihini bilmesi gerektiği, yerel tarih konularının ders kitaplarında yer edinmesi gerekliliği ve yerel tarih öğretiminde oluşan sorunlara çözüm önerilerinde bulunmuştur.

Gökkaya Nişancı (2010), tarihi yerlere düzenlenen alan gezilerinin öğrencide tarihi dokuyu koruma bilincinin ve yerel tarih gelişimine ve tarih öğretimine ilgiyi ne yönde arttırdığı üzerine çalışma yapmıştır. Adalar'ın tarihi mekanlarında yapılan çalışmada, örnek olay yöntemi kullanılmıştır. Anket, mülakat ve gözlem tekniklerinin kullanıldığı bu çalışmada anket verilerine göre Adalar'da yaşayan pek çok öğrencinin tarihi çevre hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ve daha önce tarihi mekanları görmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan gezi sonucunda tarihi çevrenin öğrenilmesinde öğrenciden olumlu yönde geri dönüt alındığı görülmüştür. Tarihi çevre bilincinin oluşturulması için geziler vb. etkinliklerinin yapılmasını üzerine önerilerde bulunmuştur.

Aktekin (2010), son yıllarda önem kazanan yerel tarih konularının tarih ve sosyal bilgiler programlarında yer alması ve yerel tarihin önemi üzerine çalışmıştır. Literatür taramasıyla yapılan çalışma da yerel tarihin öğrenci merkezli olması, öğrencinin tarih araştırmasına yönlendirilmesi, yerel toplulukların çalışmaya dahil edilmesi gibi önerilerde bulunmuştur.

Avcı Akçalı (2013), tarih öğretiminde yerel tarih kaynakları aracılığıyla yapılabilecek etkinliklerin başarıya etkisini ortaya çıkarmak amacıyla çalışma yapmıştır. İzmir il sınırları içerisinde 40 öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmada yerel tarihin öğrenci başarısı üzerinde etkili olduğu ve yerel tarih konularının tarih derslerinde kullanılması gerekliliği üzerinde durmuştur. Karma yöntemin kullanıldığı çalışmada öğretmenlere yönelik yerel tarihin

derslerde kullanılması ve öğretmenlerin ise yerel tarih kaynaklarına ulaşmasını sağlayacak imkanların sağlanması gerektiğini önerilerinde bulunmuştur.

Topçu (2014), bireylerin çevrelerinde bulunan tarihi ve kültürel varlıklar üzerinde farkındalıklarını saptamak amacıyla çalışma yapmıştır. Araştırma evrenini Elazığ ili Harput Mahallesi ve İzzet Paşa Mahallesi esnafları ile Fırat Üniversitesi öğrencilerinden oluşan 416 kişilik örneklem oluşturmaktadır. Anket ve tutum ölçeğinin kullanıldığı çalışmada kültürel ve tarihi değerlerin korunmadığı, halkın tarih bilincinin düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tarihi çevre ile ilgili gelişmiş ülkelerin programlarından eğitimde yararlanılması, halkın bilinçlendirilmesi, yerel çalışmalara etkin katılımın sağlanması, yerel tanıtımların yapılması önerilerinde bulunmuştur.

Ablak, Dikmenli & Çetin (2014), üniversite öğrencilerinin tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik farkındalık seviyelerini belirlemek için çalışma yapmışlardır. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi sınıf öğretmen adayları ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarından oluşan iki farklı gruba gerçekleştirilen çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının diğer gruba göre farkındalık seviyeleri düşük olduğunu tespit edilmiştir. Lisans seviyesinde öğrenim gören öğrencilere farkındalık kazandırılması adına fakülte öğrenim programlarının tekrar gözden geçirilmesi, eğitim alınan şehrin kültürel ve tarihi yapısının anlaşılması için etkinliklerde bulunulması önerilmiştir.

Balaban (2015), küçük bir yerleşim yeri olan Güre'nin 16 ve 19. yüzyıllar arasında ekonomik, sosyal yapı, vergiler vb. konuları üzerine bir yerel tarih çalışması yapmıştır. Nüfus defterleri ve salnameler vb. çalışmanın kaynaklarını oluşturmaktadır. Yerel tarihin genel tarih konularının gün yüzüne çıkmasına yardımcı olduğu, tarih konularının sadece siyasi tarihten oluşmadığı, gündelik yaşamın da tarih konusu olabileceğini anlatmaya çalışmıştır. Çalışma da yerel tarih araştırmalarının yaygınlaştırılması ve genel tarih konularına olan etkisinin artırılması önerilerinde bulunmuştur.

Keçe (2015), öğretmen adaylarının tarihi ve kültürel turizm değerleri üzerine farkındalık ve ilgi seviyelerini ortaya çıkarmak amacıyla çalışma yapmıştır. Nicel bir yaklaşım benimsediği çalışmada Ankara ili içerisinde 336 kişilik çalışma evreni oluşturarak gerçekleştirmiştir. Yapılan uygulama sonucunda ilgi eksikliğinin giderilmesi için farkındalığın kazandırılması için tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik tanıtımın yapılması, öğretmen adaylarında bulundukları şehir hakkında tarih bilincinin geliştirilmesi açısından bulundukları tur ve gezilerin düzenlenmesi üzerine önerilerde bulunmuştur.

Öztaşçı (2017), sosyal bilgiler dersinde yerel tarih öğretim yöntemi ve bu yöntemin uygulanması üzerine çalışma yapmıştır. Eylem araştırmasının kullanıldığı nitel çalışmada özel

bir okulun 6.sınıf öğrencilerinden seçilmiş 22 kişi, bu öğrencilerin velileri, uygulayıcı öğretmen ve araştırmacı çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Öğrencilere yerel tarihe olan ilgilerini artırabilmek için küçük sınıflardan itibaren projeler verilmeli, kişilerle görüşme yapmaya yönlendirilen çocukların görüşme sorusu yazma konusunda eğitimler alması gerekliliği, yerel tarih projelerinin grup projesi olarak tasarlanması önerilerinde bulunulmuştur.

Akkaya (2017), öğrencilerin tarihi ve kültürel değerlerine yönelik görüş ve bilgi durumlarının ortaya çıkarılması amacıyla çalışma yapmıştır. Çalışma, hazırlanan anket formunun Nazilli’de 276 ortaokul öğrencisine uygulanması ile oluşturulmuştur. Tarihi ve kültürel değerlere yönelik bilginin öğrenilmesi ve farkındalığın kazandırılması için öğrencinin yaşadığı çevrede gezilerin yapılması, sosyal etkinlikler kapsamında yaratıcı drama ve tiyatro etkinliklerinin gerçekleştirilmesi önerilerinde bulunulmuştur.

Stefaniak, Bilewicz & Lewicka (2017), yerel tarih öğretiminin; tarihe, mekâna bağlılığa ve sivil ilişkilere olan etkisini araştırmak için çalışma yapmışlardır. Çalışma anket formunun katılımcılar üzerinde uygulanması ile oluşturulan iki farklı müdahale çalışması ile oluşturulmuştur. Katılımcılar birinci çalışmaya 2012 yılında, ikinci çalışmaya ise 2013 ve 2014 yıllarında katılım göstermişlerdir. Yerel tarihe olan ilginin artırılması ile birlikte sivil katılımın artabileceği ve gelecekte bu yerler adına motivasyonları artan toplumun daha faydalı olacağı önerilerinde bulunulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Bu bölümde çalışmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin analizi ve modeli hakkında bilgi verilecektir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma bireylerin Erzurum ili kapsamında, tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalık durumları hakkında görüşlerinin ortaya çıkarılması amacını taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, var olan bir durumu ortaya çıkarmak için nitel araştırmanın esas alındığı betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

Nitel araştırma bir konu, problem veya durumun doğal ortamı içerisinde kavranması adına yoğun şekilde veri toplanan yöntemdir (Buran, 2015, s.43). Nitel çalışmalar, araştırmanın değere bağlı doğasını vurgulayarak yoğunluk ve nicelik ile kesin olarak sınanıp ölçülemeyen süreçlere ya da anlamlara yer vermektedir (Kuş, 2003, s.106). Nitel çalışmalar bir konunun "ne kadar" ya da "ne kadar iyi" olduğunu öğrenmekten ziyade geniş bir bakış açısı elde etmek amacını taşımaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2016, s.244). Çalışmada elde edilen bulguların, nicel olarak bir ölçüt belirlemek amacından ziyade bir durumun kavranması ve ortaya çıkarılması amacını taşıdığından dolayı, nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Tarama modelleri konuyu veya durumu var olduğu şekliyle araştırırlar. Betimsel tarama modeli evrenden alınacak grup, örnek, örneklem ya da evrenin tümü üzerine yapılan tarama ve düzenlemelerdir (Karasar, 2002, s.77, 79). Tarama modelinin bir kolu olan betimsel tarama modeli, durumu var olduğu gibi resmeder (Karasar, 1995, s.34).

Araştırmada Erzurum ilinde bulunan görüş bildiren bireyler, genel yargıya ulaşmak için belli bir grubu temsil etmektedir. Bireyler tarafından tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalık hakkındaki görüşlerin ortaya çıkarılması ve durumun olduğu gibi betimlenmesi için betimsel tarama modeli tercih edilmiştir.

Katılımcılar

Bu araştırma, 2018 ve 2019 yılları içerisinde Erzurum ilinde yaşayan bireylerle gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın katılımcıları, Erzurum ili merkez ilçelerinden amaçlı örnekleme yöntemlerinden birisi olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme yoluyla seçilen 90 bireyden oluşmaktadır. Erzurum ili Yakutiye, Aziziye ve Palandöken merkez ilçelerinde gerçekleştirilen çalışmada çeşitli meslek ve çeşitli yaş gruplarına sahip katılımcılar ikamet ettikleri merkez ilçelerden seçilmişlerdir.

Amaçlı örnekleme yöntemi verimli bilgi alınabileceği düşünülen durumların ayrıntılı olarak incelenmesidir. Amaçlı örnekleme yönteminin bir ögesi olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme çoğu zaman diğer örnekleme yöntemlerini kullanma imkanının olmadığı koşullarda kullanılmaktadır. Buna bağlı olarak nitel çalışmalarda sık olarak kullanılan kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile amaç, kolay ve yakın olanı tercih ederek araştırmaya pratiklik ve hız kazandırmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2016, 118, s.123).

Katılımcılar belirlenirken çoğu bireyin görüşmenin içeriğini bilmeden tartışmalı ve hassas konulara ait olabileceği düşüncesinden hareket ederek, güven problemi yaşamaları ve görüş farklılıklarını ifade etmek istememeleri, zaman yetersizliği ve uygun mekan koşullarının oluşmaması sebeplerinden dolayı, kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Erzurum ilinde bulunan bireylerin tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalıklarını ortaya çıkarmak amacıyla, bireylerden bilgi toplayabilmek için görüşme yöntemi ve mülakat tekniği kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, ilgili soruları içeren ve araştırmacı tarafından hazırlanmış yarı yapılandırılmış mülakat formu uygulanmıştır.

Görüşme yöntemi, bireylerin tutum, düşünce, deneyim, duygu gibi anlaşılması kolay olmayan durumlara yönelik bilgileri ayrıntılı şekilde ifade edilmesini sağlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.129). Bu yöntem ile araştırmacı güven içinde ve sağlıklı iletişimin sağlanması vasıtasıyla ayrıntılı veriler elde edebilmektedir (Bal, 2016, s.165). Bu çalışmada kullanılan nitel araştırmanın unsurlarından görüşme yöntemini Ekiz (2003) şu şekilde tanımlamaktadır.

“İnsanların neyi ve neden düşündüklerini, duygu, tutum ve hislerinin neler olduğunu, davranışlarını yönlendiren faktörleri ortaya çıkarmayı sağlayan bir veri toplama aracıdır. Kısacası, insanın zihnine ve kalbine girmeyi amaçlayan bilimsel bir araçtır”(s.61).

Araştırmada bu görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat formu çalışılan alanla ilgili olarak derinlemesine bilgi elde edebilmeyi sağlar (Büyüköztürk, vd., 2016, s.154).

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış mülakat formuna ek olarak not alma ve ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Bazı katılımcılar not alma yolunu tercih ederken bazıları ses kayıt cihazını tercih etmiştir. Görüşme yapılan bireylerden veri toplama araçları ile araştırma verilerine ulaşılmıştır. Ulaşılan veriler gerekli analizler uygulanarak değerlendirilmiştir.

Süreç / Uygulama

Araştırmada uygulama öncesinde yerel tarih ve tarihi eserlerle ilgili literatür taraması yapılmıştır. Yerel tarih öğretiminden esinlenerek araştırma konusu belirlenmiştir. Belirlenen konu ile ilgili yerel tarih araştırmaları incelenmiş ve konu hakkında alan yazın taranmıştır. Bir durumun ortaya çıkarılması hedeflendiğinden nitel araştırma türünden görüşme yöntemi kullanılması kararlaştırılmıştır. Bundan hareketle Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsüne tez önerisi sunulmuştur. Araştırmanın tez önerisinin ilgili kurumlarca kabul edilmesi sonucu yarı yapılandırılmış mülakat formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat formunu, büyük gruplara uygulamadan önce anlaşılabilirliği ve olabilirliğini test etmek amacıyla ön çalışma yapılmasına karar verilmiştir.

Yarı yapılandırılmış mülakat formunun uygulanması sırasında bireylerden daha samimi cevaplar almak ve sağlıklı sonuçlar elde edebilmek için gönüllülük esası gözetilmiştir. Etik kurallara uygun, gönüllülük formu hazırlanmıştır. Hazırlanan gönüllülük izin formu, tez önerisi ve yarı yapılandırılmış mülakat soruları ile birlikte sırasıyla Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürlüğü, Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Erzurum Valiliği ve Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü'ne gönderilmiştir. Gerekli izinler alınmıştır. Erzurum il merkezinden belirlenen on kişi ile etik kurallar çerçevesinde ön çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma ışığında yarı yapılandırılmış mülakat formunda soru sayısı 20 sorudan 13 soruya indirilmiştir. Eksiklikler giderilip yarı yapılandırılmış mülakat formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formuna son şekli verilirken Türk dili uzman görüşüne başvurulmuştur.

Uygulama sırasında Erzurum ili ve merkez ilçelerine bizzat gidilerek bireylerle bulundukları merkez ilçelerde görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada verilerin daha verimli sonuçlar vermesi için kişi sayısı eşit olarak belirlenmiştir. Uygulamada veri toplama aracı olarak belirlenen yarı yapılandırılmış mülakat formundaki sorularla ilgili verileri kaydetmek için ses kayıt cihazı kullanılmış ayrıca notlar alınmıştır. Görüşme yapılan bireylerin çalışmaya katılmadan önce gönüllü olarak katılım sağlayıp sağlamadıkları sorulmuş ve görüşmeye katılan insanların etik olarak gönüllülük izin formunu imzalamaları istenmiştir. Görüşme yapmak için rastgele seçilen birçok bireyden red cevabı alınmıştır. Buna bağlı olarak veri toplamada zorluklar yaşanmış ve bu durum görüşme için ayrılan süreyi uzatmıştır. Bireylerin

görüşme yapmak istememe sebepleri görüşmenin içeriği hakkında bilgi sahibi olmadan tartışmalı ve hassas konularla ilgili olduğu düşüncesinden dolayı görüş belirtmek istememeleri, örf ve adetlere ters düşeceği düşüncesinden dolayı (özellikle kadınların) çekingenlik göstermeleri, bireylerin zaman yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar, gönüllülük izin belgesini imzalanmak istememeleridir. Bu sorunlar çerçevesinde her ilçe için 30 bireyle görüşme yapılarak 90 bireyle çalışma tamamlanmıştır.

Uygulama sonrasında toplanan veriler ses kayıt cihazından birebir dinlenerek yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçirilen veriler alınan notlarla teyit edilmiştir. Katılımcıların kimlik bilgileri saklı tutulup katılımcılar için kodlamalar oluşturulmuştur. Araştırma için toplanan veriler seçilen analiz yöntemi ile çözümlenmiş ve çeşitli kategoriler altında birleştirilmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen verilerle alanyazın çalışmaları senkronik şekilde incelenmiştir. Belirli düzen içerisinde değerlendirilerek çalışma ortaya çıkarılmıştır.

Veri Analizi

Görüşme sonucu elde edilen verileri analiz etmek için içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi söylenen ve yazılanların nicelleştirilmesine dayanan bir analiz türüdür (Balcı, 2006, s.184).

Bu analiz türünün konusu genelde yazıya aktarılmış her türlü sözel anlatım vb. metin içerikleridir (Bal, 2016, 258). İçerik analizinin temel amacı birbirine benzeyen verileri belirli temalar ve kavramlar çerçevesinde bir araya getirerek yorumlamaktır (Yıldırım & Şahin, 2000, s.162). İçerik analizi, nitel araştırmalarda dört farklı basamak kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Bu basamaklar verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklindedir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.243).

Verilerin kodlanması içerik analizinin ilk bölümü olmakla birlikte (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.243) elde edilen verilerin içinde tema ve örüntüler etrafında toplayarak kavramlar oluşturmaktır (Glesne, 2013, s.259). Kendi içinde anlamlı olacak şekilde kodlanan veriler farklı diğer kısımlarda yer alan verilerle karşılaştırma ve ilişkilendirme fırsatı sağlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.243).

Temaların bulunması analizin ikinci aşamasıdır. Bu süreçte kodlanan veriler temalar belirlenerek bir çerçeve oluşturulmaktadır (Güler, Halıcıoğlu & Taşgın, 2013, 44). Temaları oluşturmak için belirlenen kodlar bir araya getirilip incelenmektedir. Kodlar arasında benzerlikler saptanarak kategorize edilen veriler genel başlıklar altında temaların bulunması sağlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.249).

Üçüncü aşama olarak verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanmasıdır. Bu aşamada birinci basamakta belirlenen kodlar ve ikinci basamakta belirlenen temalar birleştirilerek düzenlenen veriler tanımlanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.251).

İçerik analizinin son basamağı olan bulguların yorumlanması, kodların ve temaların belirlenmesi ile başlayan sürecin daha geniş anlamlar taşımaları için soyutlama işleminin yapılması olarak tanımlanabilir (Creswell, 2013, s.187).

Araştırma içerik analizinin bahsedilen dört aşaması göz önünde bulundurularak analiz edilmiştir. İçerik analizin ilk basamağı olan verilerin kodlanması kapsamında yarı yapılandırılmış mülakat formu ile elde edilen veriler aynen aktarılmıştır. Birkaç kez okunan veriler kodlanarak genel bölümler belirlenmiştir. İçerik analizinin ikinci basamağı çerçevesinde toplanan veriler için belirli temalar belirlenmiş ve bu temalar çeşitli kategorilerin başlıkları altında toplanmıştır.

Kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması basamağında problem durumuna göre belirlenen bu kategoriler için tablolar oluşturulmuş verilerden birebir alıntılar yapılmıştır. Önceden belirlenen bölümler tekrar gözden geçirilmiş veriler uygun kategorilere yerleştirilmiştir.

Son basamak olan bulguların yorumlanması kısmında elde edilen veriler belli başlıkla oluşturularak yorumlanmış. Kişilerin isim ve soy isimleri yerine K1, K2... K90 (katılımcı 1, katılımcı 2... katılımcı 90) şeklinde kodlar kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede bireylerin bazı sorulara vermiş oldukları cevaplar birden fazla kategoriye temsil ederek toplamda bildirilen görüş sayısını etkilemiştir. Bazı kategorilerin ise cevapsız kalan sorulardan dolayı toplam görüş sayısını etkilediği görülmektedir. Elde edilen tablolar verilen cevapların toplamını belirtmektedir. Ayrıca doğrudan alıntı yapılırken anlam ifade etmeyen sesler ve sözcükler alınmamıştır.

Araştırmacı Rolü

Nitel araştırmalar yapılırken araştırmacıların önceden belirledikleri durumlarını araştırma süreçlerine yansıttıkları rolleri vardır. Nitel araştırmalarda araştırmacının rolü bakış açısına, kişilik ve değerlerine göre şekillenmektedir (Glesne, 2013, s.80). Nitel çalışmalarda araştırmacının rolü, araştırma kapsamında bireylerle doğrudan görüşen, verilerin toplanması için zaman harcayan ve kazandığı deneyimler doğrultusunda verilerin analizinde aktif olan kişidir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.44). Araştırmacıların rolü nitel araştırma sürecinde bu

araştırma türünün önemli özelliklerindendir. Bundan dolayı nitel araştırmanın inşa edilmesinde araştırmacı aktif roledir (Sıgı, 2018, s.68).

Nitel araştırmalarda araştırmacının katılımcı rolü bulunmaktadır. Araştırmacı gözlemler yapma, ilgili bireylerle görüşme yapma, araştırmanın her aşamasında bulunma ve araştırmayı yakından tanıma gibi nitel araştırmada önemli yer tutan süreçlerin bizzat içinde olarak araştırmanın doğal parçası haline gelmektedir. Bu yönüyle araştırmacının katılımcı rolü araştırma konusunu yakından yaşaması ve konumunu belirgin şekilde tanımlaması gerekmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.85).

Nitel çalışmalarda araştırmacının bir diğer rolü öğrenen olarak araştırmacı rolüdür. Nitel araştırmalarda araştırma kapsamında iletişim kurulan her bir katılımcıdan bir şeyler öğrenmek istenmektedir. Bu yönüyle araştırmacı katılımcılardan öğrenen pozisyonundadır. Öğrenen araştırmacı rolü ile sürekli olarak öğrenme içerisinde olduğu için bulguların tüm yönleri ile yansıtılması açısından önemli yere sahiptir (Glesne, 2013, s.81).

Araştırmacı rolü nicel araştırmalardan farklı olan nitel araştırmacının kendi önyargılarını ve varsayımlarını araştırma sürecinde saf dışı bırakmalı ve toplanan verilerden ayrı tutmalıdır. Araştırma sonucunda veriler analiz edilip yorumlama aşamasında geçildiğinde araştırmacı öznelliğini kullanmalıdır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.85).

Bu araştırma nitel bir çalışma olduğu için araştırmada katılımcı ve öğrenen araştırmacı rolleri benimsenmiştir. Araştırma aşamaları belli sıra izlenerek gerçekleştirilmiştir. Öncelikle araştırma konusu belirlenmiş ve bu konuyla ilgili ilgili kurumlarla işbirliği içine girilmiştir. Erzurum ili ve merkez ilçelerinde tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalıkların belirlenmesi için araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış mülakat formu hazırlanmıştır. Erzurum il ve merkez ilçelerinde nitel çalışma kapsamında görüşme yönteminin uygulanması için sahaya inilerek bireylerle iletişim kurularak birebir görüşmeler yapılmıştır. Görüşme sürecinde daha verimli sonuç almak ve katılımcıların görüşlerini etkilememek için herhangi yorum ve bakış açısı belirtilmemiştir. Görüşmelerin uygulanması sırasında bireylerin kendilerini daha iyi ifade edecekleri ortamlar seçilmiş sabırlı bir şekilde dinlenmiştir. Süre ayarlamasına da dikkat edilmiştir. Bu görüşmeyi sıkıcılıktan kurtarmıştır. Görüşmede her bir katılımcıya sonda sorular sorularak ve sürekli sorgulayarak yeni şeyler öğrenilmiştir. Tekrar tekrar sorgulanarak yeni şeylerin öğrenilmesi araştırmada öğrenen araştırmacı rolünün de benimsendiğini göstermektedir. Uygulama süreci sonunda toplanan verilerin analiz edilme aşamasında öznel bir tutumdan uzak durulmuştur. Ön yargılar ve genellemelerden uygulama süreci boyunca uzak durulmuştur. Verilerin yorumlanması kısmında görüşler ve öznellik çalışma içerisine dahil edilmiş olup araştırmanın oluşturulmasının bütün aşamalarında aktif rol üstlenilmiştir.

Bu araştırma da katılımcı araştırmacı rolünün benimsendiği görülmektedir. Araştırmada aşağıda belirtilen maddeler araştırmacının rollerini ortaya çıkarmaktadır. Bunlar:

- 1- Araştırmanın başından sonuna kadar sürecin içinde bizzat bulunulması
- 2- Uygulama sırasında katılımcıların görüşlerini etkileyecek tutum ve davranışın benimsenmemesi
- 3- Yeni şeyler öğrenmek için sürekli sorgulamaların yapılması
- 4- Yorumlama ve değerlendirme kısmı haricinde genellemeler ve ön yargılardan uzak durulması şeklindedir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik geliştirilen ölçme aracının konunun amacına yönelik doğru ölçüm yapabilme derecesidir (Balcı, 2006, s.102). Geçerlilik amaç ve araç arasındaki uygunluk ve sonuçlarının doğruluğunu belirlemektedir. Nitel araştırmalarda geçerlik araştırmacı tarafından durumu, olguyu objektif ve olduğu gibi ele almaktır (Sığrı, 2018, s.141). Nitel araştırmada titiz şekilde çalışılarak geçerlilik sağlanabilir (Creswell, 2017, s.195). Nitel araştırmalarda geçerliliği tam anlamıyla elde etmenin güç olmasından dolayı nicel araştırmalara göre daha zordur (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.269). Geçerlik kendi arasında iç ve dış geçerlik olarak ikiye ayrılmaktadır. Nitel çalışmalarda iç geçerlik ölçülmek istenenin ne düzeyde ölçüldüğünü gösterirken (Sığrı, 2018, s.143) dış geçerlik ise araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini göstermektedir. Nitel araştırmalarda genellemeler nicel araştırmaların aksine dolaylı yoldan yapılarak örnekler ve deneyimleri içerir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.271). Nitel çalışmalarda geçerliği arttırmak için veri kaynağına yakın olmak, uygun yöntemleri belirlemek, süreci iyi değerlendirme önemli yere sahiptir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.285).

Güvenirlik, geçerliğin önkoşulu olmakla beraber yapılan ölçümün hatalardan arındırılması ve ölçek tutarlılığıdır (Balcı, 2006, s.100). Güvenirlik araştırma sonuçlarının tekrarlanabilmesi temeline dayanmaktadır. Güvenirlik iç güvenilirlik ve dış güvenilirlik olarak ayrılmaktadır. Dış güvenilirlik sonuçların benzer ortamlarda aynı sonucu verip vermeyeceği üzerine kuruludur. İç güvenilirlik, aynı veriler kullanılarak aynı sonuçlara ulaşıp ulaşılmayacağıdır (Sığrı, 2018, s.136).

Nitel araştırmalarda algılar ve doğam ortam önemli yer tutmaktadır. Davranışların sürekli değişkenlik göstermesinden dolayı sosyal boyutta olan olayların aynı koşullarda tekrarı mümkün olmamaktadır. Nitel araştırmalarda güvenilirlik bu boyutuyla farklı anlam içermektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.272).

Geçerlik ve güvenilirlik nitel araştırmada farklı kavramlarla adlandırılmaktadır. İç geçerlik karşılığı inandırıcılık, dış geçerlik karşılığı aktarılabirlik, iç güvenilirlik yerine tutarlık dış güvenilirlik yerine teyit edilebilirlik kullanılmaktadır (Yıldırım & şimşek, 2016, s.277).

Nitel çalışmanın esas alındığı bu araştırmada geçerlilik ve güvenilirlik sağlanabilmesi için veri toplama süreci boyunca yapılan görüşmelerde bireylerin görüşünü açıkça ifade etmesi için önyargısız ve tarafsız şekilde davranılmıştır. Uygun bir dil kullanılmaya dikkat edilmiştir. Araştırmada güvenirliliğin sağlaması için görüşmelerde katılımcı konuşurken alınan notlar görüşme sonrasında tekrardan katılımcıya okutulmuş ve teyit ettirilmiştir. Katılımcılar ile iletişime geçildikten sonra görüşme sürecinde aceleci davranılmamıştır. Geçerliliğin sağlanması için elde edilen veriler yorum katılmadan belli temalar altında yerleştirilerek aynen alıntı yapılmıştır. Doğrudan alıntının yapılması geçerliliğin sağlanması yönünde önemlidir. Alınan ses kayıtları ve notlar tekrar tekrar incelenip eksikler giderilmiştir. Bütün süreçler ayrıntılı bir biçimde aktarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca araştırma boyunca uzman görüşlerine başvurulmuştur. Verilerin değerlendirme sürecinde öznele bir tavır içerisine girilmemeye özen gösterilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Bu bölümde çalışmada Erzurum ilinde bulunan katılımcıların yarı yapılandırılmış mülakat formunda yer alan sorulara verdikleri cevaplar ve bu cevaplar sonucunda elde edilmiş olan bulgulara yer verilmiştir. İçerik analizi yapılarak elde edilen veriler frekans ve yüzde değerleriyle tablolarda verilmiştir. Bulgulara ilişkin açıklamalar ilgili tablolar altında verilmiştir.

Katılımcıların Tarihi Eser Kavramının Tanımına Yönelik Görüşleri

Yarı yapılandırılmış mülakat sonucu katılımcılara tarihi eser kavramının tanımı sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 2. *Katılımcıların Tarihi Eser Kavramının Tanımına Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular*

Görüşler	F	%
Geçmişten günümüze gelen yapıtlar	47	46
Maddi ve manevi tarihi değerler	23	22
Kültürel miras	15	15
Geçmişte yaşamış toplum hakkında bilgi veren her türlü şey	11	11
Geçmişten günümüze kalan değerli malzemeler	5	5
Görüş belirtmeyen	1	1
TOPLAM	102	100

Yapılan görüşme sonucu bireylerin tarihi eser kavramının tanımı hakkında görüşleri arasında en sık verilen cevap, geçmişten günümüze gelen yapıtlar olmuştur. Bununla ilgili katılımcılardan K1 “*Tarihi eser geçmişte bu topraklarda yaşamış olan medeniyetlerin inşa etmiş olduğu günümüze kadar gelmiş olan eserler tarihi eserlerdir.* demiştir. K5 ise “*Tarihi eser geçmişten günümüze kadar gelen şu an, hala varlığını sürdüren siyasal, kültürel, sosyal bilimlerle alakalı her türlü kalıntıya verilen isimler.*” şeklinde ifade etmiştir.

En sık belirtilen ikinci görüş ise, maddi ve manevi tarihi değerler şeklinde olmuştur. Katılımcılardan K12 “*Eserin tarihi bir kimliği olması. Kültürel anlamda bir kimliği olması, etnik bir kimliği olması, din olarak bir kimliği olması.*” şeklinde ifade etmektedir. K37 ise “*Tarihi eserler, hem yapı olarak hem bilim olarak hem sanat olarak geçmişten bugüne kadar gelen bizim tarihi değerlerimizdir, olgularımızdır.*” şeklinde ifade etmiştir.

Görüşler arasında sık vurgulanan üçüncü görüş, ise geçmişte yaşamış toplumlar hakkında bilgi veren her türlü şey olarak karşımıza çıkmaktadır. K16 konuya ilişkin görüşünü *“Tarihi eser bir toplumda eskilerden dayanan o toplumda yaşayan insanların onunla ilgili bir şeyler bildiği, o toplumu yansıtan o toplumda nasıl insanlar yaşamış, onlarla ilgili bir şeyleri bize anlatan şeylere tarihi eser deriz”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir diğer belirtilen görüş ise, tarihi eserleri kültürel miras olarak tanımlamıştır. **K24** *“Tarihi eser bir milletin geçmişten günümüze gelen kültür mirasıdır.”* Şeklinde görüşünü açıklamaktadır. **K28** ise *“Geçmişteki atalarımızın yaptığı ortaya koyduğu taşınabilir, taşınmayan malzemeler”* şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılardan **K52**’nin görüşü *“Geçmişten günümüze kadar ulaşan eserlere diyoruz. Genellikle atalarımızdan kalma ya da başka her hangi bir şeyler.”* şeklindedir.

Geçmişten günümüze kalan değerli malzemeler belirtilen bir diğer görüştür. **K79** *“Şimdi tarihi eser farklı boyutlarda incelenebilir. Yer altı kaynakları, yer üstü kaynakları olmak üzere iki farklı grupta inceleyebiliriz. Tarihi eser geçmişte medeniyetlerden kalma kalıntılardır. Geçmişten günümüze gelen kalıntılardır, zamanında savaşlardan kalan maden olsun, altın olsun, paralar olsun, tahribata uğramış mesela yer altında gömülü kalmış ya da savaştan, kaçtıklarında yer altında gömüp de gittikleri bir sürü madeni şeylerde var mesela. Tarih bir sürü şeyden ibarettir.”* diyerek tarihi eseri değerli malzeme olarak nitelendirmektedir.

Katılımcıların İfade Ettikleri Tarihi Eserlerin Neler Olduğu ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcıların ifade ettikleri tarihi eserlerin neler olduğu ile ilgili görüşleri sorulmuş, elde edilen sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların İfade Ettikleri Tarihi Eserlerin Neler Olduğu ile İlgili Görüşleri

Tarihi Eserler	f	Tarihi Eserler	f	Tarihi Eserler	F
Çifte Minareli Medrese	81	Fil Geçti Köprüsü	2	Çeteci Abdullah Paşa çeşmesi	1
Üç Kümbetler	55	Kongre Binası	2	Erzurum Hamamı	1
Tabyalar (Aziziye ve Mecidiye)	47	İstanbul Kapı	2	Bakırcı Cami	1
Ulu Cami	40	Gürcü Kapı	2	Habip Baba Türbesi	1
Yakutiye Medresesi	40	Erzincan Kapı	2	Çukur Çeşme	1
Erzurum Kalesi	38	Büyük Palandöken Tabya	2	Yeğen Ağa Cami	1
Abdurrahman Gazi Türbesi	34	Küçük Palandöken Tabya	2	Habib Baba Kütüphanesi	1
Taşhan(Rüstem Paşa Bedesteni)	11	İbrahim Paşa Cami	2	Kars kapı	1
Öşvank Kilisesi	9	Karanlık Kümbet	2	Pulur Erkek Öğrenci Lisesi	1

Tablo 2. (Devamı)

Atatürk Evi	9	Cimcime Sultan Kümbeti	2	Kiremitlik Tepe	1
Erzurum Evleri	7	Ayazpaşa Cami	2	Ebu İshak Mehdi Abbas Kümbeti	1
Taş Ambarlar	6	Meryem Ana Kilisesi	1	Müceldili Konağı	1
Narmanlı Cami	6	Haho Manastırı	1		
Cennet Çeşmesi	5	Kars Kapı Şehitliği	1		
Dabakhane Çeşmesi	4	Rabia Hatun Türbesi	1		
Etnografya Müzesi	3	Cimcime Sultan Hamamı	1		
Şabakhane Çeşmesi	3	Caferiye Cami	1		
Murat Paşa Cami	3	Sadrettin Konevi Türbesi	1		
Kanburoğlu İşhanı	2	Ferhat ile Şirin Mağarası	1		
Toplam				445	

Katılımcıların görüşlerinde ifade ettikleri tarihi eserlerden, en çok bilinen tarihi eser Çifte Minareli Medrese olmuştur. Çifte Minareli Medrese'yi sırasıyla Üç Kümbetler, Tabyalar, Ulu Cami, Yakutiye Medresesi, Erzurum Kalesi, Abdurrahman Gazi Türbesi takip etmektedir.

Katılımcıların İfade Ettikleri Tarihi Eserleri Görme Durumları İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcıların Erzurum ilinde bulunduğunu ifade ettikleri tarihi eserleri görme durumları aşağıdaki Tablo 3'de sunulmuştur

Tablo 4. Katılımcıların İfade Ettikleri Tarihi Eserleri Görme Durumları İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Tarihi eserlerin hepsini gördüm	68	76
Tarihi eserlerin bir kısmını gördüm	20	22
Tarihi eserleri hiç görmedim	2	2
Toplam	90	100

Yukarıdaki tabloya göre katılımcılardan 68'i ifade ettikleri tarihi eserlerin tümünü görmüştür. 20 katılımcı ise ifade ettikleri tarihi eserleri kısmen gördüklerini belirtmişlerdir. Görüşülen bireylerin ikisi ise ifade ettikleri tarihi eserleri hiç görmemiştir.

Katılımcıların Bahsettikleri Tarihi Eserleri Nasıl Gördükleri ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcıların bahsettikleri tarihi eserleri görme şekilleri sorulmuştur. Çeşitli görüşler belirten katılımcıların bahsettikleri tarihi eserleri görme şekilleri ile ilgili görüşleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 5. Katılımcıların Bahsettikleri Tarihi Eserleri Nasıl Gördükleri ile İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Gezerek görenler	75	83
Hem gezerek hem de basın yayın yoluyla görenler	13	15
Hiçbir şekilde görmeyenler	2	2
Toplam	90	100

Erzurum ilinde yaşayan katılımcılara bahsettikleri tarihi eserleri nasıl gördükleri sorulduğunda ise, katılımcıların çoğunluğu tarihi eserleri görmek için gezdiklerini söylemişlerdir. Gezerek gören bireylerden **K74** “*Yok kendim gezerek. Özellikle de ailemle birlikte. Babam çünkü özellikle babam hani bizi tarihten geri kalmamamız adına, Erzurum’da olan, bütün tarihi yerleri gezdirmiştir.*” demiştir.

Görüşme yapılan katılımcıların 13’ü hem gezerek hem de basın yayın yoluyla görmüştür. Katılımcılardan **K25** bununla ilgili görüşünü “*Hem gezerek gördüm hem de Erzurum kitabı vardı eski çok eskilerden de şimdi de vardır. O kitaplarda okuyarak ondan sonra bilakis de görerek, gezerek yani.*” şeklinde belirtmiştir. **K48** ise “*Basın yoluyla da hani Erzurum’un simgesi olarak gösterildikleri için basın-yayımdan da görüyoruz ama içlerinde gezerek gördüm yani. İçinde olduğumuz için merkezde önlerinden geçiyoruz bazen içlerinde ibadet ediyoruz ordan görüyoruz.*” şeklinde dile getirmiştir.

Bu katılımcılara gezerek görmenin yanında hangi basın-yayın aracını kullandıklarıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Tarihi Eserleri Hangi Basın Yayın Aracını Kullanarak Gördükleri Hakkındaki Görüşleri

Görüşler	f	%
Herhangi bir basın yayın aracı belirtmeyenler	8	61
Kitaplar	3	23
Fotoğraf ve resimler	1	8
Broşürler	1	8
Toplam	13	100

Tarihi eserleri hangi basın yayın aracından öğrendikleri hususunda ise, 13 katılımcıdan 8’i herhangi bir basın yayın aracının ismini belirtmemiştir. 3’ü basın yayın aracı olarak kitapları belirtirken, 1 katılımcı fotoğraf ve resim olarak belirtmiştir. Diğer 1 katılımcı ise broşürü görüş olarak belirtmiştir.

Katılımcıların İfade Ettikleri Tarihi Eserleri Görmeme Durumlarına Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcılara ifade ettikleri tarihi eserlerden arasından görme durumlarına yönelik görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 7. Katılımcıların İfade Ettikleri Tarihi Eserlerden Görme Durumlarına Yönelik Görüşleri

Görüşler	f	%
Tarihi eserlerin hepsini gördüm	68	76
Tarihi eserlerden bir kısmını görmedim	20	22
Tarihi eserleri hiç görmedim	2	2
Toplam	90	100

Katılımcılara bildikleri tarihi eserleri görme durumları sorulduğunda 68 kişi saydıkları tarihi eserlerin hepsini gördüklerini ifade etmişlerdir. K83 bununla ilgili olarak “Erzurum’da görmediğim tarihi eser yok, ilçeler dahil her yere gidiyorum zaten, merakımdan dolayı bundan görmediğim bir şey olmadığı için” şeklinde görüş bildirmiştir.

Katılımcıların tarihi eserlerden bir kısmını görmeme nedenlerine yönelik sorular sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 8. Katılımcıların Tarihi Eserlerden Bir Kısmını Görmeme Nedenleri

Görüşler	f	%
Yeterli fırsat olmadığından dolayı	9	48
Herhangi bir neden belirtmek istemeyenler	9	42
İlgi duymadığından dolayı	2	10
Toplam	20	100

Katılımcıların 20’si isimlerini saydıkları tarihi eserlerin bir kısmını görmediklerini söylemiştir. Bu durumun nedeni sorulduğunda 9’u herhangi bir neden belirtmemiştir. 2 kişi ilgi duymadığından dolayı görmediğini vurgulamıştır. 9 birey ise yeterli fırsat olmadığından dolayı tarihi eseri görmeme nedeni olarak görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar, görmeme nedenlerini maddi yetersizlik, zaman kısıtlılığı ve ulaşım sorunu olarak sıralamışlardır.

Katılımcıların tarihi eseri görmeme nedeni ile ilgili belirtilen görüşlerden birkaçı şu şekildedir:

K41 “Aziziye Tabyalarını görmedim, hem vakit hem de ulaşım sıkıntısı, oraya biraz güç olduğu için daha gitme imkanım olmadı.” şeklinde ifade etmiştir. **K69** ise “Hepsini gördüm sayılır. Sadece birkaç belki camiye atlamışumdur. Yani altmış yetmiş yılı aşkın olan şehrimizde bulunan camileri de birçoğunu gezmişimdir, görmüşümdür. Yani önce Allah’ın nasibi diyelim sonra da zaman kısıtlılığından diyelim.” demiştir.

Görüşme yapılan katılımcılardan 2’si ise görmeme nedeni olarak tarihi eserlere ilgi duymadıkları görüşünü sunmuşlardır. Konuyla ilgili **K35** ise görüşünü “Erzurum kalesini görmedim. Çünkü gerek duymadım gitmeye, bilmiyorum hoşuma gitmiyor zaten tarihi eser gezmek.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcıların Tarihi Eserleri Gezip Gördüklerinde Hissettikleri Duygu ve Düşünceleri Hakkında Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcıların tarihi eserleri gezip gördüklerinde hangi duygu ve düşünceleri hissettikleri hakkında görüşleri sorulmuştur. Görüşülen katılımcılar tarafından çok çeşitli görüşler belirtilmiştir. Katılımcıların tarihi eserleri gezip gördüklerinde hissettikleri düşüncelere ait görüşleri aşağıdaki Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 9. Katılımcıların Tarihi Eserleri Gezip Gördüklerinde Hissettikleri Düşüncelere Ait Görüşleri

Belirtilen Görüşler (Düşünceler)	f	%
Geçmiş analiz etme	44	46
Empati oluşturma	20	21
Tarihsel bilgiyi öğrenme	13	14
Dün -bugün- gelecek ilişkisi kurma	8	9
Kültürel devamlılığı fark etme	7	7
Diğer	3	3
Toplamı	95	100

Tablo 8’e göre katılımcılar tarafından en sık belirtilen görüş, tarihi eserleri gezip gördüklerinde geçmiş analiz etmeleridir. Konuyla ilgili olarak K16 “*şimdi ben Afganistan’dan geldim. Türküm. Türklerin yaptığı tarihi eserler birbirine çok benzediğini hissettim çünkü bu eserler Afganistan’da da var. Bunları da görüyorum içten yapılmış hatta bazen diyorum nasıl yapmışlar bu kadar çok eskilerden nasıl başarmışlar çok ince işler yapmışlar. Vay ki teknoloji dünyasında yapılabilmeyecek kadar bazı önemli şeyler yapmışlar. Bunlar çok ilgimi çekiyor onları nasıl yaptıklarını merak ediyorum ne kadar zorluklar. Onları yapmak için ne kadar zaman harcadıkları tahmin ediyorum.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir. K29 ise “*Hani dediğim gibi içlerini çok görmedim. Hani böyle içlerinde ne var onu bilmiyorum ama mesela dışardan süslemeleri çok hoşuma gider benim. Mesela bir de böyle hani taş yapı olduğu için hep şey demişimdir nasıl yapmışlar acaba böyle bir merakım olmuştur. Acaba nasıl yapmışlar. Önceden böyle süslemeye falan işçiliğine daha çok önem veriliyormuş hani güzel görünmesine daha çok önem veriliyormuş, dış güzelliğine.*” şeklinde görüş belirtmiştir. K26’nın bu konudaki görüşü ise “*Tarihi eserleri gezdiğim zaman şu andaki tarihi eserlere baktıkça üzülüyorum. Geçmişteki o imkansızlıklar içerisinde yapılan eserleri şu andaki modern ne mimarımız ne de mühendisimiz ne de işçimiz hiç biri yapacak durumda kapasitede değil, ona üzülüyorum. Aslında insan geçmişte yaptıklarından daha ileriye gitmemiz gerekiyor. Daha iyisini yapmamız gerekiyor. Oysaki beton yığınlarının arasında kaybolduk gidiyoruz yok.*” şeklindedir.

En sık belirtilen ikinci görüş, tarihi eserlerin empati düşüncesi oluşturduğudur. Katılımcılardan K34 görüşünü “*Erzurum evlerine girdiğim zaman böyle sanki yıllar öncesine*

gitmişim gibi hissediyorum her girdiğim zaman yani o sanki kıyafetlerimiz falan çok ortama uygun değil ama geçmişe gitmişiz gibi geçmişte yaşıyoruz. O yüzden farklı bir duygu güzel bir duygu oluyor. Genel de hep şey düşünüyorum hani bizden önce kimler vardı işte acaba ne yapıyorlardı? Hani burayı ne diye kullanıyorlardı? Genelde öyle şeyler aklımdan geçiyor. Yani güzel bir şey oluyor hani kendi hayatından soyutlanıp başka bir boyuta geçmişsin gibi oluyor. Hoşuma gidiyor.” şeklinde belirtmiştir.

Tarihsel bilgiyi öğrenme, belirtilen görüşler içerisinde üçüncü sırada yer almaktadır. **K71** bununla ilgili “Geçmişte yaşayan insanların yaşama şekli hakkında bilgi edinmek açısından hani ne tür evlerde, ne tür yerleşik hayatlar da yaşadığı hakkında bilgi edinebiliyorum. Yani en azından, tabi yaşantı tarzları hakkında bilgi edinebiliyorum.” demiştir.

Tarihi eserlerin dün bugün gelecek ilişkisi kurulmasını sağladığına dair düşünce için, **K9** “Esasen geçmişin bize emaneti bizimde geleceğimize mirasımızdır. Hem geçmişi bana hatırlatıp ciddi bir nostalji sağlıyor hem de geleceğe emanetimiz olarak hassasiyet sağlıyor. Bu eserleri birileri yaptıysa bizde yapabilir. Bizde eser bırakabiliriz. Geleceğe miras bırakma düşüncesinden dolayı hassasiyet ve duyarlılık sağlıyor” demiştir.

Bir diğer görüş ise, kültürel devamlılıkla ilgili düşüncedir. Katılımcılardan **K83** “Tarihi eserler başta da hani tarifte belirttiğimiz gibi kimlik kartımız, yani bir toplumun her şeyi diyebilirim. Tarihi eserler geçmişe yönelik kültürü yansıtan, duygularını yansıtan en önemli objeler.” şeklinde ifade etmiştir. Konuyla ilgili olarak **K90** “Diyorum ki yani çok eski zamanlarda burada bir medeniyet var. Yani bir millet, bir medeniyet, bir yaşam tarzı” şeklinde görüş beyan etmiştir.

Katılımcıların tarihi eserleri gezip gördüklerinde hangi duygu ve düşünceleri hissettikleri hakkında görüşleri sorulmuştur. Görüşülen katılımcılar tarafından çok çeşitli görüşler belirtilmiştir. Katılımcıların tarihi eserleri gezip gördüklerinde hissettikleri duygulara ait görüşleri Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 10. Katılımcıların Tarihi Eserleri Gezip Gördüklerinde Hissettikleri Duygulara Ait Görüşleri

Belirtilen Görüşler (Duygular)	f	%
Hayranlık	31	54
Manevi inanç	11	19
Heyecan	10	17
Diğer	6	10
Toplamı	58	100

Görüşülen katılımcıların, tarihi eserleri gezip gördüklerinde hissettikleri duygular sorulduğunda 31'i tarihi eserlerin kendilerinde hayranlık uyandırdığı görüşünü belirtmişlerdir. Bununla ilgili olarak **K7** “*Tarihimizin, üç kıtaya hitap etmiş tarihimizin bıraktığı eserler insanı ister istemez duygulandırıyor. Geçmişimizin, atalarımızın büyüklüğünü görüyorsunuz. Bunları hissedebiliyorum.*” demiştir. **K52** ise “*Duygu ve düşünceler, ilk başta geçmişe tabi gidiyoruz. Maddi ve manevi boyutlar olarak bir derin hissediyoruz. Tabi ki atalarımızdan kaldığı için insan önce bir gurur duyuyor.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

En sık belirtilen ikinci görüş, tarihi eserlerin manevi inanç uyandırdığıdır. Katılımcılardan **K14** şöyle demiştir; “*Duygu ve düşüncelerim şöyle mesela özellikle Tabyalarda bazı insanların deyimiyle kan kokusu vardır ve bunu hissedip hissetmemeniz bilmiyorum hani şahsi bir şeydir. Hani o tarihe olan ilginizle ya da ne biliyim duygunuzla alakalı bir şeydir. Ben onu bazen hissediyorum mesela. Sürekli gidip hep aynı bir yapıdır ama gidip gezerim. Hatta orda genel olarak güneşin doğuşunu ve batışını izlerim*”. Görüş belirten bir diğer katılımcı **K82** ise görüşünü “*Ahmet Hamdi Tanpınar öğrencileriyle birlikte İstanbul da gezerken “Gençler cedlerimiz inşa etmemişler adeta ibadet etmişler.” Bunlarda Allah sevgisinden bakarak yapılmıştır. Avrupa’da ki adam ise Hristiyan toplumuna hizmet için bir şeyler yapmıştır. Van Gogh iki eli gergili halde şapeli işledi. Bunları yapan insanlarda bir ruh var. Acaba bunu yapan hangi heyecanla yaptı. Tarih en çok bilinen değil bilinmeyen merak etmiştir.*” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan bazıları, tarihi eserlerin heyecan duygusu uyandırdığı üzerine görüş belirtmişlerdir. Heyecan uyandırması ile ilgili olarak **K88** “*Atalarımızın yaptıkları eserlerdeki ince işçilikler ve taş oymalar bende büyük heyecan uyandırıyor.*” demiştir.

Katılımcıların Erzurum’da Bulunan Tarihi Eserlerin Korunması İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcılara Erzurum’da bulunan tarihi eserlerin korunması ile ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar aşağıda verilen Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 11. *Katılımcıların Erzurum’da Bulunan Tarihi Eserlerin Korunması İlgili Görüşleri*

Görüşler	f	%
Tarihi eserler korunmuyor	54	60
Tarihi eserler korunuyor	31	35
Fikir Beyan etmeyenler	5	5
Toplam	90	100

Katılımcılara tarihi eserlerin korunup korunmadığına dair görüşleri sorulduğunda 54’ü korunmadığını, 31 birey ise tarihi eserlerin korunduğunu söylemektedir. 5 katılımcı ise tarihi eserlerin korunup korunmadığı hakkında bir fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Katılımcıların Erzurum ilinde bulunan tarihi eserlerin nasıl korunduğuna dair görüşlerine ait bulgular.

Katılımcılardan tarihi eserlerin korunduğunu görüş olarak belirten 31 bireye, nasıl korunduğuna yönelik görüşleri sorulmuş ve sonuçlar aşağıdaki Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 12. *Katılımcıların Erzurum İlinde Bulunan Tarihi Eserlerin Nasıl Korunduğuna Dair Görüşleri*

<i>Görüşler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Eserlerle ilgili düzenlemeler yapılması	23	74
Şehir merkezinde bulunması	5	16
İnsanlarda tarih bilincinin artması	3	10
Toplam	31	100

Tablodan hareketle eserlerle ilgili düzenlemeler yapıldığından dolayı iyi şekilde korunduğunu belirten **K43** “*Şimdi gidiyorsun son dört-beş yıldır özellikle Yakutiye Belediyesiyle Büyükşehir Belediyemiz bu konuda tarihi eserlerin çevresini açtı. Gün yüzüne çıktı. Mesela ben Kaleyi bu şekilde bilmiyordum ama çevresi şey olduktan sonra çok güzel bir tablo ortaya çıktı. Bence korunması lazım, bu son beş yılda çevresinin açılması çok güzel oldu. Bence Erzurum’da korunuyor yani eskisi gibi değil, çünkü hem sanat tarihi kısmı hem arkeoloji kısmı hem de belediye artık bu işi ciddiye aldı. Bence Erzurum’da bu işe sahip çıkılıyor yani.*” şeklinde görüş beyan etmiştir. Buna benzer bir görüş belirten **K55** ise “*Ben ciddi anlamda korunmadığını düşünüyordum ancak son birkaç yıldır yapılan çalışmalarla daha korunaklı hale geldiğini düşünüyorum bu çalışmalarda işte Tebriz Kapı mevkiindeki evlerin yıkılarak Üç Kümbetler mesela artık daha insanların görebileceği konumda ya da kale, çevresi çok eskiden yani çok eskiden dediğim eski de değil 10 sene öncesine kadar buralarda bağımlıların olduğu insanların rahat rahat ailecek gidip gezecekleri bir yerler değildi. Son birkaç yılda tarihi eserler hakkında ciddi çalışma yapıldığını düşünüyorum..*” şeklinde ifade etmiştir.

Tarihi eserlerin şehir merkezinde olduğu için iyi şekilde korunduğu görüşünü **K16** “*Erzurum’da ki tarihi eserler benim gördüğüm kadar korunuyor yani iyi bakıyorlar korumaya çalışıyorlar bazı yerler var tabi bir iki yerleri gördüm pek bakmıyorlardı bilmiyorum biraz şehir dışında olduğundan dolayı olabilir insanlar pek oralara gitmediğinden olabilir. Ama gördüğüm kadarıyla iyi. Şehir merkezine yakın yerleri gördüm ben daha çok oralar iyi korunuyordu.*” şeklinde ifade etmiştir.

En az belirtilen tarihi eserlerin insanlarda tarih bilinci arttığı için korunmakta olduğu görüşünü, **K23** “*Korunuyorsa neden korunuyor korunmuyorsa neden korunmuyor güzel bir soru bu, kendi şehrimi baz alarak yine konuşucam geçmiş yıllara oranla son dönemlerde tarihi yapılara verilen önem daha arttı. Öncesindeki sebebi eğer tartışacak olursak tamamen tarih bilgisi eksikliğimizden kaynaklanmaktadır. Bu yapıların önemini yeterince bilmiyorduk ama son yıllarda yapılan çalışmalar özellikle bilimsel çalışmalar bu yönde olumlu adımlar atılmasını sıklaştırdı. Memnunum yani*” şeklinde görüş belirterek açıklamaktadır.

Katılımcıların Erzurum ilinde bulunan tarihi eserlerin neden korunmadığına yönelik görüşlerine ait bulgular.

Tarihi eserlerin korunmadığını görüş olarak belirten katılımcılara, neden korunmadığına yönelik görüşleri sorulmuş ve sonuçlar Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 13. *Katılımcıların Erzurum İlinde Bulunan Tarihi Eserlerin Neden Korunmadığına Yönelik Görüşleri*

Görüşler	F	%
İlgili kurumların yeterli hassasiyeti göstermemesi	54	73
Bireylerin yeterli tarih bilincine sahip olmaması	15	21
Tarihi eserlerin işlevsel hale getirilmemesi	4	6
Toplam	74	100

Katılımcılar tarihi eserlerin korunmama nedenlerini, ilgili kurumların yeterli hassasiyeti göstermemesi, bireylerin yeterli tarih bilincine sahip olmaması ve tarihi eserlerin işlevsel hale getirilmemesi şeklinde sıralanmışlardır.

Konuyla ilgili en sık belirtilen görüş, ilgili kurumların yeterli hassasiyeti göstermemesinden dolayı korunmadığı görüşüdür. Bununla ilgili olarak **K32** “*Yani şöyle, ben daha iyi korunduğunu düşünmüyorum. Yani öncesinde evet korunma hiç yoktu, şu an var. Ama şu anda ben restorasyon çalışmalarının düzgün bir şekilde ilerlemediğini düşünüyorum. Bu da bir şekilde korunmaya karşı bir durum. Yani ben negatifim bu konuda. Olumsuz düşünüyorum.*” şeklinde görüş belirtirken **K69** ise “*Tarihi eserlerimiz kesinlikle korunmuyor göstermelik sadece bir tadilat yaptırılıyormuş gibi görünüyor bu da ne niyetle yapılıyor onu da bilmiyoruz hani gerçekten orijinali bozuluyor mu bozulmuyor mu aslı hani değiştiriliyor mu onun da bir bilğimiz yok sadece göstermelik işte bir branda önüne çekip de tadilat var diye tarihi eseri kapatmak geliyor bana göre.*” şeklinde görüş ifade etmiştir.

Bireylerin yeterli tarih bilincine sahip olmamasından dolayı tarihi eserlerin korunmadığı görüşü, en sık belirtilen ikinci görüştür. Bunu destekleyen **K5**’in görüşü ise “*Tarihi eserlere çok fazla değer verildiğini düşünmüyorum kesinlikle çünkü insanlarımızın*

çok fazla tarihi bilinci olduğuna inanmıyorum özellikle Aziziye ve Mecidiye Tabyalarına gittiğimiz zaman oralarda çoğu genç yaştaki kişinin grafiti tarzı duvarlara yazılar yazdığını ve oralarda çok yapılmaması gereken şeylerin yapıldığına şahit olduk, gördük ben ta lisedeydim şu anda da öyle olduğuna eminim.” şeklindedir. **K81**’in görüşü ise “Yeterince bence korunmuyor çünkü bazıları gelip kirletiyorlar üstünde yazmasına rağmen gidiyorlar hani yasak olan şeyleri gerçekleştiriyorlar, işte ne bileyim yazı yazmak olsun alıp götürülenler bile var küçük bir şey olduğunda alıp götürülenler bile var.” şeklindedir.

En az belirtilen görüş, ise tarihi eserlerin işlevsel hale getirilmemesi ile ilgili görüştür. Katılımcılardan **K44** “Bir kere değer verilmiyor ki korunma kısmında mesela şu Çifte Minareli Medrese var tamam orda duruyor. Ama bunu değerlendirmek için şu an bir şey yapılmıyor. Tamam, restore edilmiş. Ama onu bizim gidip onu tekrar tekrar görebilmemiz için bir şeyler olması lazım orda. Önceden şey vardı. Hatırladığım kadarıyla çay bahçesiydi içinde, en azından hem çay içmiş oluyorsun hem de gitmiş orayı da görmüş oluyorsun ama şimdi sadece boş bir bina iki defa gitmişimdir ya da hiç gitmemişimdir. Önceden gidiyorduk mesela ama şimdi bakarsanız bir defa gitmişimdir ya da iki defa.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcıların Toplum Açısından Tarihi Eserlerin Öneme Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcılara tarihi eserlerin toplum açısından önemi sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 14. Katılımcıların Toplum Açısından Tarihi Eserlerin Öneme Yönelik Görüşleri

Görüşler	f	%
Tarihi eserlere önem verilir	59	65
Tarihi eserlere önem verilmez	31	35
Toplam	90	100

Tablodan hareketle 59 katılımcı toplum açısından tarihi eserlerin önemli olduğu görüşünü belirtirken 31 katılımcı ise, toplum açısından tarihi eserlere önem ve değer verilmediğini görüş olarak bildirmişlerdir.

Katılımcıların toplumsal açıdan tarihi eserlerin neden önemli olduğuna yönelik görüşlerine ait bulgular

Katılımcılara tarihi eserlerin toplumsal açıdan neden önemli olduğu sorulmuş ve çok çeşitli görüşler belirtilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 14’de gösterilmiştir.

Tablo 15. *Katılımcıların Toplumsal Açıdan Tarihi Eserlerin Neden Önemli Olduğuna Yönelik Görüşleri*

<i>Görüşler</i>	F	%
Kültürel devamlılık sağlama	36	49
Tarih bilinci oluşturma	18	24
Kimlik kazandırma	12	17
Zaman algısı oluşturma	6	8
Disiplinler hakkında bilgi verme	2	2
Toplam	74	100

Katılımcılara toplum açısından tarihi eserlerin neden önemli olduğuna yönelik görüşleri sorulduğunda kültürel devamlılığı sağlaması ve tarih bilinci oluşturmaları en sık belirtilen görüşlerdir.

Tarihi eserlerin toplum açısından kültürel devamlılığı sağladığı için önemli olduğu görüşünü katılımcı **K20** “Çok değerli ve çok da önemlidir. Tarihi eserlerimiz bizim ecdadımızın, vatanımıza ait tapu senetleri bunlar bunlar çok önem veriyoruz ve benimsiyoruz. şeklinde ifade etmiştir. **K21**’in görüşü ise “Ecdadımızın bize miras olarak bıraktığı şeyler olduğun için manevi duyguları var bizim için yani içi boş da olsa, kullanılmıyor da olsa tarihi bir etkisi olduğundan” şeklindedir. Konuyla ilgili görüşünü **K84** “ Niye önemli, tabi ki de tarihi eserleri dediğim gibi dönemin izlerini, yaşamını kültürünü belli ediyor” şeklinde ifade ederken **K67** ise “Toplumda değeri, insanların kültürlerini tarihlerini bunlara bakarak daha çok pekiştirebiliyor, anlayabiliyor, yeni yapılan mimari eserler geçmiş yılda kalan mimari eserlere göre, şekillenebiliyor ve bu kültürden kültüre aktarılabilir eskiyi unutmamak adına çok önemli bence tarihi eserlerin oluşu. Toplumdaki değeri kendilerine aktarılan mirasın devam ettirilmesi. ” şeklinde görüş beyan etmiştir.

Tarih bilinci oluşturduğu için tarihi eserlerin önemli olduğu görüşü en sık belirtilen ikinci görüştür. Katılımcılardan **K36** “Toplumda tarihi eserin önemi ve değeri bunlar bize bazı şeyler katabiliyor yani geçmişteki bazı yaşanmış eserler, bizde dersler çıkarabiliyoruz bunlardan, yani nasıl desem dünya da bazı şeylerden yani nasıl diyebiliriz ki? Ya güzel şeyler sonuçta yani atalarımızın yaptığı şeyler dünyaya tanıtmak amacıyla.” şeklinde görüşünü ifade ederken benzer görüş belirten **K69** ise “Şimdi o tarihi eserlerin en büyük önemi bize göre yani daha doğrusu istikbale göre hani istikametimizi kararlaştırma adına ya da istikametimizde sebat etme adına ordaki o hakimiyeti misal bir şehirde bir medrese bir cami bir külliye işte, o tür yapıtlar varsa o gelen toplum ya da o gelen imparatorluk krallık sultanlık her neyse oraya hakim olmuş demektir. Bu da hani o tarihi okuyunca nasıl hakim olunmuş, nasıl orada var olunmuş, nasıl yaşanmış işte nasıl çoğalınmış diye tarihten bunu

öğrenirsek biz kendi istikametimize yani istikbalimize göre de o şekilde onu örnek alarak başarılı oluruz diye düşünüyorum” şeklinde ifade etmiştir.

Bir diğer görüş ise kimlik kazanımıdır. Konuyla ilgili **K16** “Evet tarihi eserler bizim ilk önce kim olduğumuzu, ne olduğumuzu bize anlatır, hissettirir. Dedelerimiz ne işler etmişler işte, nasıl bir tarihi eser kaybetmişiz, bu bizim gerçekten de geleceğimizi nasıl kararlar vereceğimizi ilgili bizi etkiler, tarihini bilmeyen bir toplum geleceği de doğru düzgün bilmez, ne yapması gerektiğini bilemez tarihini okumayan, bilmeyen bir toplum gerçekten de her keresinde a bu tarihi sıfırdan başlamak zorunda da kalır.” şeklinde görüş belirtmiştir. **K34** ise “Bir kere şu yüzden önemli çünkü bize geçmişimizi anlatıyor hani kimdik? Neydik? Nerden geldik? Kendi benliğimizi anlattığı için bu yüzden önemli” şeklinde ifade etmiştir.

Görüşme yapılan bireylerden 6’sı tarihi eserlerin zaman algısı oluşturduğundan dolayı önemli olduğunu görüş olarak bildirmiştir. Katılımcılardan **K47** görüşünü “Valla tarihi eserler geçmişten günümüze kadar dediğim gibi biraz öncede sorduğunuz soruda var geçmişimize dönüp baktığımız zaman geleceğimizi daha iyi göreceğimizi düşünebiliyorum.” şeklinde belirtmiştir.

K37 ise “Önemini de şöyle açıklayabilirim ki tarihi eserleri sadece bir yapı olarak düşünmeyelim sanat olarak da vardır bilim olarak da vardır düşünce olarak da vardır. Düşünce olarak ki önemli olan tarihi eserlerimiz bizim için özellikle benim için çok önemlidir. Hem hayat felsefesi olarak hem yaşantı olarak gayet önemli.” disiplinler hakkında bilgi verdiği için önemli olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların toplum açısından tarihi eserlere önem verilmemesinin sebepleri ile ilgili görüşlerine ait bulgular

Katılımcılara toplumun tarihi eserlere önem vermemesinin sebepleri sorulmuştur. Katılımcıların toplum açısından tarihi eserlere önem verilmemesinin sebepleri ile ilgili görüşlerine ait sonuçlar Tablo 15’de sunulmuştur.

Tablo 16. Katılımcıların Toplum Açısından Tarihi Eserlere Önem Verilmemesinin Sebepleri İle İlgili Görüşleri

Görüşler	F	%
Toplumun tarihi eser duyarlılığına sahip olmaması	22	71
Toplumun yeterli imkanlara sahip olmaması	6	19
Toplumda tarihi eserler kazanç amaçlı görülmesi	3	10
Toplam	31	100

Katılımcılara toplumun tarihi eserlere önem vermemesinin sebepleri ilgili görüşleri sorulduğunda katılımcılardan 22’si toplumun tarihi eser duyarlılığına sahip olmadığını, 6’sı

toplumun yeterli imkanlara sahip olmadığını görüş olarak ifade etmişlerdir. 3 katılımcı ise toplumda tarihi eserlerin kazanç amaçlı görüldüğü için önem verilmediğini belirtmişlerdir.

En sık belirtilen görüş toplumun tarihi eser duyarlılığına sahip olmamasıdır. Bununla ilgili olarak **K26** “Hiç yok, hiç kimse tarihi eserlerin değerlerini, kıymetini bilmiyor. Herkes elinde kazma kürek sanki dibinde hazine varmış gibi temelden yıkmaya çalışıyorlar. Onun için o insanlara hele ki o, define arayanlara çok ağır cezalar getirmeleri lazım, ” şeklinde toplumun dair görüş belirtmiştir. **K42** ‘in görüşü ise “Toplumda pek değer gördüğünü düşünmüyorum. Hiç kimse gidipte gezi, gezdiğini de zannetmiyorum. Bence fotoğraf çekilmeye gidiyorlarsa onu bilemem. İşte şimdi günümüzde evlenme pozları tarihi eserler de belki oda.” şeklindedir.

İkinci sıklıkta belirtilen görüş ise toplumun yeterli imkanlara sahip olmamasından dolayı tarihi eserlere önem verilmediğidir. **K4** bununla ilgili olarak “Arka perdesinde ne olduğunu bilmeden anlamı ve önemini tam olarak bilmiyoruz ve gereken önem verilmiyor. Sosyolojik boyutta bakacak olursak geçim sıkıntısı vs. bu tür şeylere fırsat kalmıyor.” şeklinde görüş belirtmiştir.

En az belirtilen görüş, toplumda tarihi eserler kazanç amaçlı görüldüğü için önem ve değer verilmediği görüşüdür. **K6** konuyla ilgili “Şimdi açıkçası biraz daha şeffaf olmak gerekirse toplumumuzun tarihi esere bakışı tamamen işte bulayım kazanç elde ediyim hesabıyla ama kazançtan ziyade dediğim gibi tarihi kalıntılara sahip çıkılmalı bunların bizim Fgeçmişimizin, atalarımızın veya farklı medeniyetlerin olduğunu unutmamalıyız ondan dolayı sahip çıkmalıyız yani toplumumuz buna kazanç şekliyle bakıyor.” bu görüşüyle bunu desteklemiştir.

Katılımcıların Tarihi Eserlerle İlgili İlginç Olay veya Bilgileri Bilme Durumlarına Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcılara tarihi eserlerle ilgili bildikleri ilginç olay veya bilginin olup olmadığı sorulmuş ve sonuçlar Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 17. Katılımcıların Tarihi Eserlerle İlgili İlginç Olay veya Bilgileri Bilme Durumlarına Yönelik Görüşleri

Görüşler	F	%
İlginç olay hakkında bilgim var	57	63
İlginç olay hakkında bilgim yok	33	37
Toplam	90	100

Katılımcıların Erzurum ilinde bulunan tarihi eserlerle ilgili bildikleri ilginç olay veya bilgi olup olmadığı sorulduğunda, 57 birey bilgisi olduğunu söylemiş 33 kişi ise herhangi bir ilginç olay veya bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılara tarihi eserlerle ilgili bildikleri ilginç olay veya bilginin, hangi tarihi eserle ilgili olduğu sorulmuş ve sonuçlar Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 18. *Katılımcıların Erzurum’da Bulunan Tarihi Eserlerle İlgili Bildikleri İlginç Olay veya Bilgiler Hakkında Görüşleri*

Görüşler	F	%
Çifte Minareli Medrese ile ilgili	31	45
Erzurum Tabyaları ile ilgili	10	15
Abdurrahman Gazi Türbesi ile ilgili	7	10
Lalapaşa Cami ile ilgili	5	8
Erzurum Kalesi ile ilgili	2	3
Ulu Cami ile ilgili	2	3
Tas itti (Paşa pınarı) Çeşmesi ile ilgili	1	1
Pir Ali Baba ile ilgili	1	1
Papuçcuzade Türbesi ile ilgili ilginç	1	1
Yakutiye Medresesi ile ilgili	1	1
Erzurum Kongresi ile ilgili	1	1
Ndeki Kilisesi hakkında ilgili	1	1
Murat Paşa Hamamı ve Camisi ilgili	1	1
Caferiye Camisi ile ilgili	1	1
Diğer (Basın yayın vb yoluyla öğrenilen ilginç olay veya bilgi)	5	8
Toplam	70	100

Katılımcıların, Erzurum’da bulunan tarihi eserlerle ilgili bildikleri ilginç olay veya bilgilerden en sık belirtilen görüş, Çifte Minareli Medrese, Erzurum Tabyaları, Abdurrahman Gazi Türbesi, Lalapaşa Cami, Erzurum Kalesi ve Ulucami ile ilgili ilginç olay ve bilgilerdir.

Bu konuyla ilgili olarak Çifte Minareli Medrese ilgili olarak, **K55** “*Yani direk aklıma gelen ilginç bu Çifte Minareli Medresenin usta-çırak ilişkisidir. Yani bize anlatılan şudur ki usta çırağına yapımı aşamasında ustalık yapar çırağı ustasından su ister ustası da bunu kaldıramaz kendini aşağı bırakır. Çırağı da ustasının bu durumuna üzülür. Oda kendini aşağıya atar. Biz şehir dışından gelen insanlar hep bu hikayeleri artık doğrudur yanlıştır biz böyle anlatırız bana çok ilginç gelmiştir.*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Erzurum tabyaları ile ilgili ilginç bilgi ve olay ikinci belirtilen görüştür. Katılımcılardan **K53** “*Lise tarih hocam Muzaffer Taşyürek Tabya gezisinde Aziziye*

Tabyasında bir pencerenin altında bulunan koyu renkli lekenin şehit kanı olduğunu söyleyince etkilenmiştir.” demiştir.

Abdurrahman Gazi Türbesi ile ilgili ilginç olay veya bilgi bir diğer görüştür. **K27** bununla ilgili ilginç olayı şu şekilde aktarmaktadır. “Tarihi olaylar yani bir Abdurrahman Gazi Türbesi hakkında ilgili bir bilgimiz var ya işte savaş zamanında bu Abdurrahman Gazi denen zat sancaktarmış. Kafası yani savaş esnasında kafası hani kesilip sallanırken koltuğunun altına alıp savaştığını duyuruyoruz. Ya öyle bir şeyi var göreviyle anlatılıyor işte adamın zaten boyu zatın boyu 4 metre falanmış.”

Lalapaşa Cami ile ilgili ilginç olay veya bilgiyi **K9** “IV.Murat vezirlerden birine kırkların pirinin kim olduğunu soruyor. Vezir cevap veremeyince gidip bulup getirmesini söylüyor. Bütün Anadolu’yu gezen vezir nereye sorsa pirlerin başının kim olduğunu bileni bulamıyor. Erzurum’a uzun yolculuklar sonucu geliyor. O ara ayakkabılarının artık kullanılmaz hale geldiğini görünce Erzurum sokaklarında ayakkabıcı arıyor. Habipbaba Türbesi arkasındaki sokak yani Kasımpaşa denilen yerde bir eskici ayakkabıcının dükkanına giriyor. O sırada ayakkabıcı niçin burada olduğunu soruyor. Vezirde çaresiz şekilde kırkların pirini aradığını soruyor. Ama bulamadığını söylüyor. Ayakkabıcı ona yardım edebileceğini söylüyor. Buna sevinen vezir nasıl olacağını soruyor. Ayakkabıcı ise sabah namazına uyanmasını ve Yakutiye’nin bahçesinde saklanmasını ve beklemesini söylüyor. Orda ki camide sabah namazına geleceklerini söylüyor ve kırk tane kuşun caminin camından içeri girene kadar beklemesini söylüyor. Bunu duyan vezir sabaha kadar uyumuyor ve bekliyor tam da dediği zaman caminin bahçesinde bekliyor. Saklandığı yerden kırk tane kuşun caminin camından girdiğini görüyor caminin köşesinden onları gözetlemeye devam ediyor o kırk kuş camide birer insana dönüşüp namaza duruyor. Başlarında ise bir imam ve o an imamın kırkların piri olduğunu anlıyor. Tam namazın bittiği zaman vezir imamın arkasından sarılır ve ona ne olur benimle gel yoksa sultanım beni öldürecek der. Sinirlenen imam yüzünü vezire dönünce vezir şok olur. Çünkü aslında kırkların piri IV. Murat’ın ta kendisidir. Vezir şaşkınlığını gizleyemez sinirlenen padişah ise dua et ayakkabıcıya o benim sevdiğim dosttum. Yoksa seni affetmezdim der. Ahmet Cevdet Paşa da bu hikaye geçer.” şeklinde ifade etmiştir.

Beşinci sırada belirtilen Erzurum Kalesi ile ilgili ilginç olay veya bilgi 2 kişi tarafından görüş olarak bildirilmiştir. Konuyla ilgili **K73** “Üç Kümbetlerin kalenin altından mesela onu ben ilk duyduğumda çok etkilenmişim. Üç Kümbetlerin her birinin altından kaleye direkt bir tünelin gittiğini duymuştum ve hatta şöyle söylemişim. “Şimdi doldurulmuş mu?” şeklinde görüş beyan etmiştir.

Beşinci sırada aynı sıklıkla belirtilen bir diğer görüş, ise Ulu Cami ile ilgili ilginç olay veya bilgi hakkında belirtilen görüşlerdir. Katılımcılardan **K89** görüşünü “*Mesela Ulu Cami’nin ses sistemi. Orda mikrofonsuz haliyle orda okunan ezan baştan sona duyulur. Caminin yapısından kaynaklı nasıl yapmışlarsa?*” şeklinde belirtirken **K20** ise “*Sade bildiğim bir şey var kırk sabah namazı Ulu Cami’de kılırsanız Hızır a.s. gelme, rastlama ihtimali söylenti halinde bir gezer. Bu ne derece doğru ne derece gerçekliği var onu da bilemiyoruz. Böyle bir söylenti var. Belki de insanları namaza alıştırırsınlar diye mi söylenilmiş ve gerçeklik payını da pek o kadar bilmiyorum*”. şeklinde başka bir ilginç olaya değinmiştir.

Tas itti Çeşmesi, Pir Ali Baba, Papuçcuzade Türbesi, Yakutiye Medresesi, Erzurum Kongresi, Ndeki Kilisesi, Murat Paşa Hamamı ve Camisi, Caferiye Camisi ile ilgili ilginç olay veya bilgi hakkında en az görüş belirtilen tarihi eserlerdir.

Tas itti Çeşmesi ile ilgili olarak **K46** görüşünü “*Tasitti*” derler. Rivayeten hani bir laf vardır “*tas itti.*” *Tas itti demek o çeşmede bir tas varmış. Gelen o tasta su içermiş giden su içermiş. Bir gün tas kaybolmuş. Tas, gelmişler ki yok su içmek için. Yani o tasin itmesi yani kaybolması kötülüklerin önünün açıldığını gösteren bir rivayet. “Yani bu tas itti ya burada yaşanmaz”. Yahu bu mahalle bu tase kadar çalındıysa yani bu mahallede buraya yaşanmaz artık tas itti derler.*” şeklinde belirtmiştir.

Pir Ali Baba ile ilgili ilginç olay olarak **K9** “*Pir Ali Baba’nın hikyesidir. Erzurum’da bir zamanlar şehir merkezini yılanlar istila eder. Bu yılanlar halkta büyük bir hastalığa sebep olur. Artık Erzurum halkı salgın hastalıktan dolayı hızlı bir şekilde ölümler yaşamaya ve direnememeye başlar. Dönemin ileri gelenleri toplanıp Pir Ali Baba dan yardım isteme kararı alırlar. Çare aramaya başlayan Pir Ali Baba ulemaya danışınca aslında olayın maddi ilaçlarla değil manevi ilaçlarla çözülebileceği kararını verir. Kocaman kazanlar kurulur içleri su ile doldurulur. Alimlerle birlikte suyun içerisine 1000 tane hatim okunur. Ve bu su Erzurum’un bütün içme sularına katılır. Kısa bir süre içerisinde yılanlar ölmeye insanlar iyileşmeye başlar.1 tane de hatim ise Erzurum’un bütün çevresini içine alacak şekilde bir alim tarafından at üstünde okunur. Sonrasında o günden sonra Erzurum merkezde asla yılan yaşamaz. Deneyebilirsiniz hala Erzurum’da yılan yaşayamıyor. Binbir hatim geleneği de ta o zamanlar günümüze gelir. Ayrıca bu olaydan etkilenen Erzurum halkı Allah huzurunda salat-ü selam okur. Erzurum ‘da ezan okununca sonuna hep salat-ü selam eklenmesi bu yüzden şehrin zırhı olduğuna inanılır. Osmanlı-Rus harbi haricinde ezanın sonunda salat-ü selam hiç eksilmemiştir.*” şeklinde ifade etmiştir.

Papuçcuzade Türbesi ile ilgili olarak ise katılımcılardan **K82** “*Papuccuzade Türbesi ile ilgili bir hikaye var. Bir köyü kurbağalar basmış inanmış bir salih kadın ise, “Benim*

pacucum bile bunları öldürmeye yeter” deyip sorunu halletmiş. ” şeklinde görüş beyan etmiştir.

K54 *“Yakutiye Medresesi’nin kabartmalarında semboller (mitolojik) çift başlı kartalın kafalarından bir tanesi yok. Araştırma sonucunda Rus işgali sonucunda medreseyi korumak için kapatılmış. Kartalın Rus simgesi halinde oldu. Odayı sempati kazanmak Medreseye zarar vermesinler. Ustaca yapmışlar.”* Yakutiye Medresesi ile ilgili ilginç bilgi konusunda bu şekilde görüş belirtmiştir.

Murat paşa Hamamı ile ilgili ilginç bilgi veya olay olarak **K1** *“Şimdi bir Muratpaşa Cami ve Muratpaşa hamamı noktasında anlatılır. bu bir külliye medreseyle beraber evvela cami inşasına başlanmış daha sonra bu külliye yapıtıran Kuyucu Murat Paşa cami inşaatını durdurup çalışan işçilerin daha rahat şartlarda çalışması için yıkanma ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için evvela hamamın inşaatını bitirip daha sonra medrese ve cami inşaatına devam ettirmiştir.”*

Caferiye Camisi ile ilgili ilginç bilgi ve olayı **K76** *“Mesela Caferiye Cami var Cumhuriyet Caddesinde onun altında bir tünel olduğuna dair rivayetler vardır. Cafer Ağa yaptırmış camiyi ve rüşvet yediği söylenen bir adam eğer başına bir iş gelirse aradan kaçması için yaptırdığı söylenir tabi bunlar rivayetler ”* şeklinde açıklamıştır.

Katılımcıların Tarih Eserlerle İlgili Bilgi Edindikleri Kaynaklar Hakkında Görüşlerine Ait Bulgular

Görüşme yapılan bireylere tarih eserlerle ilgili bilgileri hangi kaynaklardan nasıl öğrendikleri sorulmuş. Elde edilen sonuçlar Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 19. *Bireylerin Tarih Eserlerle İlgili Bilgi Edindikleri Kaynaklar ve Öğrenme Şekilleri Hakkında Görüşleri*

Görüşler	F	%
Yazılı kaynaklar	28	23
Kişisel geziler	26	21
Duyulan bilgi	24	20
Bilgilendirme tabelaları	14	12
Sosyal çevre	10	8
İnternet	10	8
Eğitim hayatı	8	7
Televizyon	3	2
Toplam	123	100

Yapılan görüşme sonucu Erzurum ilinde yaşayan bireylere tarih eserlerle ilgili bilgileri hangi kaynaklardan nasıl öğrendikleri ile ilgili görüşleri sorulduğunda en çok belirtilen görüş

yazılı kaynaklar olmuştur. Bu konuyla ilgili görüşünü **K28** “*Hangi kaynaklardan. Daha çok görsel değil de yazılı olarak kitap, dergi bu gibi şeylerle başladım bu işe. Okuduğumuz bölüm de ondan öncede yani şu anki gibi sosyal medya o kadar aktif değildi. Bir fotoğraf bulayım bir fotoğraf alayım diye önceden böyle bir lüksümüz yoktu. Ha neydi eskiden kartpostallar vardı daha güzel böyle Erzurum tarihini anlatan kartpostallar vardı onları biriktirmiştım. Daha sonra bir de yaşadığım şehir olduğu için birebir muhatap oldum yani.*” şeklinde ifade etmiştir.

En sık belirtilen ikinci görüş ise, kişisel geziler olarak belirtildiği görülmektedir. Bununla ilgili **K8** “ *Gezerek gördüm ben yani bir kaynaktan veya şeyden değil. Toplumumuzda öyle okuma alışkanlığı yok işte ne bilim atıyorum Bursa 'daki bir tarihi eserleri hakkında bir kaynak okumak isteriz ama onun dışında ancak gittiğimiz zaman görme fırsatı elde ederiz. Onun dışında gezerek gördüm yani.*” şeklinde görüş belirtirken **K57** ise “*Giderek tamamen gezip görerek öğrendim. Benim ilkokulda falanda pek şeyim olmadı şimdi kardeşim var benim orta bire gidiyor onun mesela kaleyi falan görmeye gidiyorlar onlar için güzel şeyler ama bizim zamanımızda böyle şeyler olması mesela ben kendi okulunda görmedim tamamen kendim giderek görmüştüm.*” şeklinde ifade etmiştir.

Tarih eserlerle ilgili bilgileri hangi kaynaklardan nasıl öğrendikleri ile ilgili görüşler içerisinde üçüncü sıklıkta belirtilen görüş konuşmalardan duyulan bilgi şeklindedir. Konuyla ilgili olarak **K55** “*Bir kaynağımız açıkcası yok, araştırma yapmadık ama toplum arasında söylenen anlatılanlar neyse bizde onlara göre bir araştırmamız yok ama.*” şeklinde görüş belirtmiştir. **K27** ise “*Büyüklerimizden, kesinlikle bir kitaptan ve yahutta bir rehber yardımıyla değil Erzurum'da yaşayan hani yaşlılardan böyle öğrendik ve zaten saydığım tarihi eserlerde merkeze yakın olduğu, insanların sürekli oraya görüp görebileceği bir yer olabileceği için ister istemez o arada da birileri anlatıyor anlatıldığı zaman öyle öğrendik yani.*” görüşünde yaşça büyüklerden öğrenmeyi vurgularken benzer bir görüş bildirmiştir.

Tarihi eserin olduğu yerlerde bulunan bilgilendirme tabelalarının kaynak olarak kullanılması ile ilgili görüşler dördüncü sırada yer almaktadır. Bununla ilgili olarak **K51**'in görüşü “*Ben kaynaktan öğrenmedim. Yerinde öğrendim. Girişteki şöyle, ben Çifte Minareli Medrese 'ye giderken tarihi, tarihi eser yeri olduğunu şeyden anladım. Önsözünden falan anladım. O girişteki bir yazı vardı. Okuyup girdik. Babamla gitmiştik. İlk buraya geldiğimde 2016 yılında gittim.*” şeklindedir.

Aynı sıklıkla belirtilen bir diğer kaynak olan sosyal çevre beşinci sırada yer almaktadır. Görüş olarak **K41** “*Biz böyle derin kitaplarımız olmadığı için internette*

araştırıyoruz internetten YouTube'den gezen arkeologlardan öğrendiğiniz kadarıyla biliyoruz.” şeklinde belirtmiştir.

Bir diğer görüş, eğitim hayatı ile ilgilidir. **K45** “Biz öğrencilik hayatımızda bölümü okurken bu konu üzerine özellikle durulmuştu. Ben ilk bilgileri oradan öğrendim.” şeklinde belirtmiştir. Televizyondan öğrenme az sıklıkla belirtilen görüşlerdendir. Katılımcılardan **K49**’in görüşü “Bir Tabyalarla ilgili Kardelen TV’de belgesel tarzı program yapılmıştı. O biraz daha aklımda kaldı.” şeklindedir.

Görüşme yapılan bireylerden 7 kişi ise herhangi bir kaynaktan öğrenmediğini belirtmiştir. Bunlar arasında bilgisi olmadığından dolayı yanıt vermek istememe, okuma yazma bilmediği için kaynak kullanamama gibi sebepler belirtilmiştir.

Katılımcıların Yeni Nesillerin Tarihi Eserlere Yönelik İlgi Düzeylerinin Yeterlilikleri Hakkındaki Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcılara yeni nesillerin tarihi eserlere yönelik ilgi düzeylerinin yeterli olup olmadığı hakkında görüşleri sorulmuştur. Elde edilen veriler aşağıda Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 20. Katılımcıların Yeni Nesillerin Tarihi Eserlere Yönelik İlgi Düzeylerinin Yeterlilikleri Hakkındaki Görüşleri

Görüşler	f	%
İlgi düzeyi yeterli değildir	75	84
İlgi düzeyi yeterlidir	13	14
Bir bilgin yok	2	2
Toplam	90	100

Katılımcılara yeni nesillerin tarihi eserlere yönelik ilgi düzeylerinin yeterli olup olmadığı hakkında görüşleri sorulduğunda 75 birey görüşlerinde yeni nesillerin tarihi eserlere yönelik ilgi düzeyinin yeterli olmadığını belirtirken, 13 birey yeni nesillerin ilgi düzeyinin yeterli olduğu hakkında görüş bildirmiştir. 2 birey ise bir bilginin olmadığını söylemiştir.

Katılımcılara yeni nesillerin tarihi eserlere yönelik ilgi düzeylerinin yeterli olup olmama sebepleri hakkında görüşleri sorulmuştur. Elde edilen veriler aşağıda Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 21. *Katılımcıların Yeni Nesillerin Tarihi Eserlere Yönelik İlgi Düzeylerinin Yeterli Olmama Sebepleri Hakkında Görüşleri*

Görüşler	F	%
Teknolojik gelişmeler	18	23
Yeterli tanıtım	16	20
Merak eksikliği	16	20
Tarih eser bilincinin olmaması	15	18
Eğitim ile ilgili sorunlar	9	11
Ailenin etkisi	6	8
Toplam	80	100

Yapılan görüşme sonucunda katılımcılar, yeni nesillerin tarihi eserlere yönelik ilgi düzeylerinin yeterli olmama sebeplerini; teknolojik gelişmeler, yeterli tanıtımın olmaması, merak eksikliği, tarihi eser bilincinin olmaması, eğitimle ilgili sorunlar ve ailenin etkisi olarak sıralamışlardır.

En sık belirtilen görüş teknolojik gelişmeler ile ilgili olan görüşlerdir. **K5**'in görüşü bu yönde *“Ben ilgi düzeylerinin yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü çok cezbedeceğini zannetmiyorum yeni nesil daha teknoloji bir nesil. Öyle geldiği için tarihi eserlere bile internetten sadece gözünün önündeki tarihi eseri görmeyip internetten görebileceklerini ilerleyen zamanlarda öyle düşünüyorum yani hani ben bunu bir yerden biliyordum ama tanımayacak şekilde olacağına inanıyorum. Çünkü gerçekten çok teknolojik bir nesil geliyor çok fazla önem göstereceklerini sanmıyorum ”* şeklindedir.

İkinci sıklıkta belirtilen görüş ise yeterli tanıtımın olmaması dolayısıyla yeni nesillerin tarihi eserlere yönelik ilgi düzeylerinin yetersiz olduğudur. **K69** konuyla ilgili görüşünü *“Kesinlikle değil çünkü bir şeyin hani ilgisini çekmek için onu cazip hale getirmeniz lazım burada yetkililere çok iş düşüyor yani tarihi eserleri cazip hale getirirlerse anca gençlerin ilgisini çeker.”* şeklinde ifade etmiştir.

Yeni nesillerin tarihi eserlere yönelik ilgi düzeylerinin yeterli olamama nedenleri arasında belirtilen bir diğer görüş, merak eksikliğidir. Katılımcılardan **K63** *“Çok zayıf, çok zayıf. Sanki umursamaz vaziyette. Gittiğin de AVM’lerde görürsünüz zaten herkes orda oturur. Benim çocuklarıma da desem ki tarihi esere gidelim ne işimiz var der.”* şeklinde ifade etmiştir. **K45** ise *“Yeni nesili maalesef bırakın tarih eserlere karşı ilgisi tarihe bile ilgisi yoktur. Ve bu konuda bir öğretmen olarak muzdaribiz. Götürmek istediğimizde bile birçok öğrenci kaçmanın peşinde ya da işte hani ben zaten gördüm şeklinde ifade kullanabiliyor. İlgi maalesef bu boyutta yok daha farklı yönleri var tarihi eserlere karşı ya da tarihe karşı hiç bir ilgi göremiyoruz maalesef.”* şeklinde görüş beyan etmiştir.

Tarihi eser bilincinin oluşmamış olması ifade edilen bir diğer görüştür. Katılımcılardan **K72** “Yeni nesillerin tarihi eserlere ilgileri illaki umulur ama hangi seviyededir onu ben bilmiyorum. Ama bir tarih bilinci yoksunluğu var. Toplumda şu anda 2018 itibariyle bir bilgi kirliliği var. Yani bu bilgi kirliliği arasında gerçek bir bellek nasıl oluşturulur, bilinç nasıl oluşturulur. Onu işte sanat tarihçilerle, arkeologlarla, müzecilerle oturup konunun derinlemesine incelenmesi lazım.” şeklinde cevap vermiştir.

Eğitim ilgili sorunlardan kaynaklı olması belirtilen bir diğer görüştür. **K23**’in görüşü “Kesinlikle hayır. Ülkemizin temel sorunlarından biri bu bence, birçok şeyi bilmediğimiz halde sanki iyi biz biliyormuşuz gibi konuşuyoruz tarih içinde bunu söyleyebiliriz öncelikle Milli Eğitim de zaten tarih eğitimi çok yetersiz bunu nerden anlıyoruz en basitinden üniversitede eğitim gören öğrenci kapasitesinden de bunu anlıyoruz. Bu yönden gerekli adımların atılması gerekiyor bence.” şeklindedir.

Aile etkisi en az belirtilen görüştür. Buna **K47** “Anne-baba çocuğa tarihi eserleri baktırıp gezdirecek. Şimdi çocuğumu ben götürüp tarihi eseri tanıtacam, ona göstericem ki o da yarın büyüdüğü zaman çocuğuna göstereyim ya da tarihe saygısını göstereyim.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcılara yeni nesillerin tarihi eserlere yönelik ilgi düzeylerinin yeterli olup olmama nedenleri hakkında görüşleri sorulmuştur. Elde edilen veriler aşağıda Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 22. Katılımcıların Yeni Nesillerin Tarihi Eserlere Yönelik İlgi Düzeylerinin Yeterli Olma Nedenleri ile İlgili Görüşleri

Görüşler	F	%
Bilinçli	6	55
Okuma oranı yüksek	4	36
Teknolojik gelişmeler	1	9
Toplam	11	100

Yapılan görüşme sonucunda katılımcılar, yeni nesillerin tarihi eserlere yönelik ilgi düzeylerinin yeterli olma sebeplerini yeni nesillerin bilinçli olduğu okuma oranlarının yüksek olduğu ve teknolojik gelişmelerden yararlandıkları şeklinde sıralamışlardır.

Yeni nesillerin bilinçli olması en sık belirtilen görüştür. Katılımcılardan **K76** “Ben sanat tarihi okuyorum ve öncesine ben insanların şu medreseyi şu camiyi ya da şu kiliseyi kim yaptırdı sorusuna çok rastlamamıştım ama şimdilerde sürekli soruyorlar onun üzerinde bir motif veya bir figür gördükleri zaman bunun anlamı ne diye telefon açıp soranlar da oluyor

bölümle alakası olmasa bile artık daha fazla ilgili olduklarını görüyorum ve geçmiş deneyimlere daha fazla sahip çıkıyor. “şeklinde söylemiştir.

Okuma oranının artmasından dolayı yeni nesillerin ilgi düzeylerinin yeterli olduğu görüşü ikinci görüştür. **K30** “Eskilerden daha duyarlı çünkü okuyorlar. ”şeklinde görüş bildirmiştir.

Katılımcıların Şehirdeki Tarihi Eserlerin Kendilerine Yönelik Tanıtımı Hakkındaki Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcılara şehirdeki tarihi eserlerin kendilerine tanıtılıp tanıtılmadığı hakkında görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 22 ‘de verilmiştir.

Tablo 23. *Katılımcıların Şehirdeki Tarihi Eserlerin Kendilerine Yönelik Tanıtımı Hakkındaki Görüşleri*

Görüşler	f	%
Tanıtım yapılmadı.	69	77
Tanıtım yapıldı	16	18
Görüş belirtmeyenler	4	5
Toplam	90	100

Tabloya göre katılımcıların %77’si şehirdeki tarihi eserlerin kendilerine tanıtımının yapılmadığını, katılımcıların %18 ise tanıtımının yapıldığını belirtmişlerdir. Bireylerin %5 ise görüş belirtmemişlerdir.

Katılımcılara şehirdeki tarihi eserlerin, kendilerine yapılan tanıtım etkinliklerinin nasıl yapıldığına yönelik görüşleri sorulmuştur. Bununla ilgili katılımcı görüşleri Tablo 23 ‘de verilmiştir.

Tablo 24. *Katılımcıların Kendilerine Yapılan Tanıtım Etkinliklerine Yönelik Görüşleri*

Görüşler	f	%
İlgili kurumlarca yapılan tanıtımlar	9	56
Eğitim hayatında yapılan etkinlikler	7	44
Toplam	16	100

Tanıtım etkinliği yapılan katılımcılara kendilerine yapılan tanıtım etkinliklerine yönelik görüşleri sorulduğunda ilgili kurumlarca yapılan tanıtımlar ve eğitim hayatında yapılan tanıtımlar şeklinde görüş belirtmişlerdir.16 katılımcının görüş belirttiği tanıtım etkinliklerinden ilgili kurumlarca yapılan tanıtımlar (basın-yayın, gezi vb,) en sık belirtilen görüştür.

Katılımcılardan **K34** “ Erzurum’a geldiğim zaman bir broşür geçmişti elime, orda görmüştüm. O da üniversitenin kendi broşürüydü. Hani Atatürk Üniversitesinin tanıtımı aynı

zaman da şehri de tanıtma olmuştu” broşür tanıtımı şeklinde bu konuya ilişkin görüş belirtirken K42 ise” İlk lisede gitmiştim. Cumhuriyet gezisine katılmışım. Cumhuriyet gezisinde ilk önce Erzurum’u gezmiştik, sonra Ankara’daki tarihi eserleri Anıtkabir’i falan gezmiştik. Sonra Çanakkale de ki şehitlikleri gezmiştik ve öyle gayet etkin olmuştu.” gezilerle ilgili bir tanıtım etkinliğinden bahsetmiştir. K37 tarafından “Bir ara Erzurum da şey yaptılar belediye tarafından caddelerde işte avmlerde Erzurum’u tanıtan kitaplar cdler dağıtılmıştı” şeklinde belirtilen görüş ise görsel-işitsel araçlar ile tanıtımından bahsetmiştir.

Eğitim hayatında yapılan tanıtım etkinlikleri belirtilen diğer görüştür. Bununla ilgili olarak K5 “Ama okullarda ben ilkokula gittiğimden itibaren az çokta olsa tarihi yerleri gezme, görme özellikle sosyal bilgiler, tarih derslerinde ve coğrafya derslerinde hani alan açma, öğrenciyi müzeyi gezdirme ya da işte ne biliyim tarihi eserlere götürme, gösterme durumları oldu, lisede hatırlıyorum o zamanlar öğretmenlerimiz başımızda duruyordu bizi bir araca bindirip götürüyorlardı gezi yapılıyordu, tanıtım yapılıyordu sonra geri okulumuza gidiyorduk. Bu şekilde bir tanıtımdı.” okullarda yapılan gezi faaliyetlerinden bahsetmiştir.

Katılımcıların Erzurum’da Bulunan Tarihi Eserlerin Tanıtım Yeterliliği ve Tanıtım Önerilerine Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular

Görüşme yapılan bireylere Erzurum ilinde bulunan tarihi eserlerin yeterince tanıtılıp tanıtılmadığı ve daha iyi tanıtılması için yapılması gereken tanıtım önerilerinin neler olabileceği hakkında görüşleri sorulmuştur. Sonuçlar aşağıda verilen Tablo 24’de gösterilmiştir.

Tablo 25. *Katılımcıların Erzurum’da Bulunan Tarihi Eserlerin Tanıtım Yeterliliği ile İlgili Görüşleri*

Görüşler	f	%
Yeterince tanıtılmıyor	82	92
Yeterince tanıtılıyor	4	4
Bilmiyorum	4	4
Toplam	90	100

Tabloya göre katılımcıların 82’si Erzurum ilinde bulunan tarihi eserlerin yeterince tanıtılmadığını belirtmiştir. 4 katılımcı tanıtımın yapıldığını belirtirken diğer 4 katılımcı ise konu ilgili bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Erzurum ilinde bulunan tarihi eserlerin yeterince tanıtılmadığı hakkında görüş belirten katılımcılardan K47 ise “Erzurum’daki tarihi eserlerin tanıtıldığına ben inanmıyorum. Niye inanmıyorum 94 yılına kadar ben 53 yaşındayım. 94 yılına kadar Çifte Minarelere girdiğim yoktu. Çifte Minareleri belediye aldıktan sonra kapısını açtı. Millete, halka açtı. Şu anda

Lalapaşa kapısı yani ortalama beş-altı yıldır kapısı açık insanlar gidip ziyaret edebiliyor. Tarihi eserleri biz kapatarak koruyoruz. Gezdirerek korumuyoruz. Kapatarak koruyoruz. Onun için Erzurum’da tarihi eserlerin gezildiğini ve gösterildiğine inanmıyorum ben” demiştir. K83’in görüşü ise “Birincisi bence şimdi tam cümleyi toparlayayım her eserin hangi kültürden hangi medeniyette ait olduğunu o medeniyetin hangi eserleri nerelerde yaptığını, hakim olduğu bölgeleri ya burada bir kere Erzurum’da yaşayan medeniyetlerin bile farkında değiliz” şeklinde belirtmiştir.

Erzurum ilinde bulunan tarihi eserlerin yeterince tanıtıldığı hakkında görüş belirten katılımcılardan **K23** “Önceki sorularda da cevapladığım gibi benzer cevap vereceğim yine Erzurum’daki tarihi yapılar tanıtılıyor mu? Son yıllarda evet öncesi için hayır. Son yıllar da evet demenin sebebi ise gözle görülür bir turist ziyaretinin olduğunu görebiliyoruz. Buda insanların şehrimizde bulunan tarihi eserler hakkında bilgi sahibi olduklarını göstermektedir. Bu tür faaliyetlerin özellikle sosyal medya yoluyla tanıtılması şehrimiz açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır diye düşünüyorum.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Katılımcılara Erzurum’da bulunan tarihi eserlerin tanıtım önerilerine yönelik görüşleri sorulmuştur. Sonuçlar aşağıda verilen Tablo 25 de gösterilmiştir.

Tablo 26. Katılımcıların Erzurum’da Bulunan Tarihi Eserlerin Tanıtım Önerilerine Yönelik Görüşleri

Görüşler	F	%
Kitle iletişim araçları	44	38
Geziler düzenlenmeli	25	20
Resmi kurumlar tarafından sahip çıkılmalı	22	19
Bilgilendirici program ve etkinlikler düzenlenmeli	19	17
İşlevsel olarak kullanıma açılmalı	4	3
Bireylere doğru tarih eğitimi verilmeli	3	2
Ulaşım kolaylığı sağlanmalı	2	1
Müzeler oluşturulmalı	1	1
Toplam	119	100

Katılımcılara Erzurum’da bulunan tarihi eserlerin tanıtım önerilerine yönelik en sık belirtilen görüş, kitle iletişim araçlarıyla tanıtımının yapılmasıdır. Bu görüşü sırasıyla geziler düzenlenmeli, resmi kurumlar tarafından sahip çıkılmalı, işlevsel olarak kullanıma açılmalı, bireylere doğru tarih eğitimi verilmeli, ulaşım kolaylığı sağlanmalı ve müzeler oluşturulmalı şeklinde takip etmektedir.

Kitle iletişim araçları vasıtasıyla ve çeşitli şekillerde tanıtımı yapılmalı en sık belirtilen görüştür. Bununla ilgili görüş belirten **K40**’in görüşü “Tanıtım faaliyetlerinin yeterli

olduğunu düşünmüyorum Tarihi eserlerle ilgili kısa tanıtım filmi çekilebilir. Ayrıca sosyal medya aktif olarak kullanılarak ilgi artırılabilir.” şeklindedir.

Geziler düzenlenmeli önerisi en sık belirtilen ikinci görüştür. **K29** “Mesela yeterince tanıtıldığını düşünmüyorum. Mesela biz hani okul okuyan insanlarız bizi tamam götürdüler ettiler ama bizden biraz daha büyükler hani annelerimiz, babalarımız hatta anneannelerimiz ve aslında tarihe daha yakın insanlar olsa da gezip görme şansları belki de hiç olmamıştır. Aslında onlar bizden daha üst düzey, daha iyi bakıyorlar hani bizden daha ilgililer ama görmemişler. Mesela ailelere yönelik böyle gezi çalışmaları yapılabilir. Hani böyle yaşlı insanlar, ben eminim ki onlar daha böyle çok isteklidir bu konuda, gezip görme konusunda çünkü bir daha görebilecek miyiz gibi bir kaygıları olduğu için onlara böyle bir şey yapılabilir. Böyle bir yaş ortalaması olur mesela 50-70 arası işte yaşlıları gezdirmek hem de hepsi de aynı dönem olduğu için birbirleriyle buralar hakkında konuşabilirler, güzel bilgiler verebilirler. Bence daha güzel şeyler yapılabilir.” şeklinde belirttiği görüşüyle gezilerin önemini vurgulamıştır. **K59** ise “Valla diğerlerine karşı tanıtılıyor mu onu bilmiyorum. Ben kendim gözüüm görmediğim şey. Ama tabi ki güzel şeyler yapılabilir. Bunların adına işte ne biliyim turlar düzenlenir. Gider tur şeklinde gezersin. Tanıtımını yapılır. Ben böyle bir şey görmedim Erzurum’da.” turların yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Öneri olarak “resmi kurumlar tarafından sahip çıkılmalı” belirtilen bir diğer görüştür. Bununla ilgili **K68** “Hayır tanıtılmıyor bence daha iyi tanıtılması için belediyeler ya da müzeler, bakanlık, kurul, işte neyse daha fazla önem verebilir ya da işte turlar düzenleyebilir. Bu konuda da üzerine eğilirlerse halkın daha fazla bilinçleneceğini düşünüyorum.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Dördüncü sırada öneri olarak belirtilen görüş ise bilgilendirici program ve etkinlikler düzenlenmelidir. Katılımcılardan **K26** “Burada, Erzurum’da bir Müze Müdürlüğü var bir de Turizm tanıtma bürosu var. Turistlere sadece şehirde gelip gideceği yerleri değil bunların en çok yapması gereken şey vatandaşa kendi tarihini anlatmak. Biz kendi tarihimizi bilmezken dışarda gelenlere ne anlatacağız. Sordukları zaman sana şu eseri kim yapmıştır. Onun Selçuklu eseri mi Osmanlı eseri mi veyahut ta Selçuklu’dan önce gelen kavimlerin eseri mi olduğunu nasıl anlatacaksın bilmiyorsun çünkü. Bilmediğin gibi de onlara da anlatamazsın. Ama tabi yetkililerin bu konuda çalışma yapmaları lazım. Vatandaşa özellikle bilgi vermeleri lazım. Yetiştirmeleri lazım. Broşürlerden kitaplardan işte konferanslarla olur. Hele ki üniversite kesimindeki, lise kesimindeki, ortaokul kesimindeki çocuklara dahi bu konularda konferans verip anlatılmalı.” görüşünü dile getirmiştir.

Tarihi eserlerin **işlevsel** olarak kullanıma açılması belirtilen diğer görüştür. **K44** *“Tanıtılmıyor bu niçin, güzel etkinlikler orda şey yapılmalı, bir de iyice bakılmalı yani bu için ben biliyorum ama diğerleri de var. Evet, bir sürü şu an aklıma geldi de Kümbetler varmış. Ben orayı da hiç gezmedim. Ama mesela Kümbet var onların yakınlarında fuar açılmalı, konserler mesela orda da verilebilir.”* demiştir.

Bireylere doğru tarih eğitiminin verilmesi belirtilen bir diğer görüştür. Katılımcılardan **K46** bireylere doğru tarih eğitiminin verilmesi gerektiğini “ *Turizm Bakanlığı’na başta çok iş düşüyor ve doğru tanıtılması yönünde mesela en son ben geçen hafta ondan önceki hafta güneydoğu turuna gittim ben orda ki bütün illeri, ilçelerini, tarihi eserlerini gezdim. Ama doğru tanıtım var mı? Yok. Maalesef. Herkes geleneksel tarzda ne duymuşsa onla ilgili bilgi vermeye çalışıyor. Yani mesela tur rehberi kendi kafasından sallıyor tarihle alakası yok. Oysa oranın bir üniversitesi var, öğrenci kısmı var oradan temel bilgiler alınır o bilgilerle insanlar bilgilendirilir.*”

Tanıtım önerileri ile ilgili belirtilen son görüş müzelerin oluşturulmasıdır. Konuyla ilgili **K72** “ *Ben mesela Avrupa’da iken, her müzede iki salon var idi. Bu salonlarda sürekli olarak projeksiyon cihazından belirli dönemler sürekli görsel olarak anlatılıyor. Yani sözlü anlatım yoktu. Sadece görsel anlatım vardı. Çünkü oraya dil bilen geliyordu, dil bilmeyen geliyor. Oralara oturak koymuşlar o ülkenin tarihini anlatıyorlar orda mesela resim müzesi ayrı, arkeoloji müzesi ayrı, alet müzesi ayrı, yani müzecilik orda profesyonelleşmiş ve oradaki müzeler korkunç kalabalık oraları ziyaret etmedik. İlkokuldayken, ortaokuldayken bütün öğrencilere o müzeleri gezdiriyorlar şimdi yani bizde ilkokul ortaokul düzeyinde bütün müzeleri bitiyorlar. Bütün resim galerileri bitiyorlar yani bu müfredatın bir parçası oluyor. Bizde de müzelerin olması lazım. Mesela bizde milli mücadele müzesi olması lazım. Bizde arkeoloji müzesi olması lazım. Bizde Osmanlı müzesi olması lazım, bizde işte savaş müzesi olması lazım. Bu tarz şekilde profesyonelleşmemiz lazım. Ve oralara sürekli olarak ilkokul ortaokul çağındaki insanları yönlendireceğiz.”* şeklinde ifade etmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sonuç

1. Alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar.

Görüşme yapılan katılımcıların çoğunluğu tarihi eser kavramını, geçmişten günümüze gelen kalıntılar, maddi ve manevi tarihi değer ve kültürel miras olarak tanımladığı tespit edilmiştir. Katılımcıların bazıları ise tarihi eseri geçmişte yaşamış toplum hakkında bilgi veren her türlü şey, geçmişten günümüze kalan değerli malzemeler olarak ifade etmişlerdir. Elde edilen bulgulardan bireylerin tarihi eser kavramı üzerine bilgi düzeyleri, tarihi eser kavramının bilinen tanımıyla örtüştüğü tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre katılımcıların Erzurum iline dair bildikleri tarihi eserlerden en sık belirtilenler, sırasıyla Çifte Minareli Medrese, Üç kümbetler, Tabyalar, Ulu Camii, Yakutiye Medresesi, Lala Paşa Camii, Erzurum Kalesi olmuştur. Bulgulardan yola çıkarak katılımcıların bildiklerini söyledikleri eserlerin, şehir merkezinde bulunan belirgin tarihi yapıtlar olduğu tespit edilmiştir.

Bireylerin tarihi eserlerle ilgili bilinen ilginç olay ve bilgilerden en sık olarak belirtilen tarihi eserin Çifte Minareli Medrese' ye ait usta-çırak ilişkisini anlatan ilginç olay olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca Çifte Minareli Medrese'nin en sık belirtilen tarihi eser olmasıyla paralellik gösterdiği tespit edilmiştir.

Erzurum'da bulunan bireylerin tarihi eserlere yönelik bilgi seviyeleri daha çok tarihi eseri yapıt ve kalıntı olarak algıladıkları ve yakın çevrede bulunan tarihi eserleri daha çok bildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca farkında oldukları tarihi eserlerle ilgili gerçek bilgi yerine ilginç olay ve bilgileri daha çok benimsedikleri tespit edilmiştir. Bu durum tarihi bilgi düzeylerini etkilemektedir.

2. Alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar.

Katılımcıların büyük bir kısmı ifade ettikleri tarihi eserleri gördüklerini belirtmişlerdir. Elde edilen bulgulardan bireylerin ifade ettikleri tarihi eserleri, daha çok gezerek gördükleri anlaşılmıştır. Basın-yayın yolunun sık tercih edilmediği görülmüştür.

Katılımcıların çoğunun Erzurum ilinde bulunan tarihi eserlere yönelik yeterli olmamakla birlikte ilgilerinin olduğu çalışmadan tespit edilmiştir. Bundan dolayı gezerek görmenin tarihi eser bilgisini etkilediği ve tarihi eser ilgisine olumlu bir anlam yüklediği anlaşılmıştır.

3. Alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar.

Görüşme yapılan katılımcıların büyük kısmı, tarihi eserleri gezip gördüklerinde geçmişini analiz etme düşüncesinde oldukları tespit edilmiştir. Katılımcıların sırasıyla tarihi eserlere yönelik düşünceleri empati oluşturma, tarihsel bilgiyi öğrenme, dün- bugün- gelecek ilişkisi kurma ve kültürel devamlılığı fark etme gibi ana kategoriler altında belirlenen düşüncelere sahip oldukları anlaşılmıştır.

Katılımcıların çoğunluğunun tarihi eserleri gezip gördüklerinde genellikle hayranlık duygusuna kapıldıkları belirlenmiştir. Hayranlık duygusunun yanında sırasıyla manevi inanç ve heyecan hissedilen diğer duygular olarak ifade edilmiştir.

Elde edilen bulgulardan bireylerin tarihi eserleri ziyaret ederken hissettikleri duygu ve düşüncelerde geçmişini anlamaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Geçmişini anlamaya çalışma, tarihi eser bilincinin bireylere kazandırmak istediği amaçlar arasında olduğu tespit edilmiştir.

4. Alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar.

Katılımcıların çoğu toplumsal açıdan tarihi eserlere önem verilmesi gerektiğini vurguladıkları belirlenmiştir. Katılımcıların görüşlerine göre tarihi eserlerin toplumsal açıdan önemli olma nedenleri kültürel devamlılığı sağlama, tarih bilinci oluşturma, kimlik kazandırma, zaman algısı oluşturma, disiplinler hakkında bilgi verme şeklinde tespit edilmiştir.

Katılımcıların bir kısmının tarihi eserlere toplumsal açıdan önem verilmediği düşüncesinde olduğu belirlenmiştir. Toplumsal açıdan tarihi eserlere önem verilmemesinin başlıca sebebinin toplumun tarihi eser duyarlılığına sahip olmamasından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Tarihi eserlerin kazanç amaçlı görülmesi en az sıklıkta belirtilen diğer sebep olarak tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmada katılımcıların büyük çoğunluğu toplumda tarihi eserlerin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Katılımcılardan bir kısmı tarihi eserlere neden önem verilmesi gerektiği üzerinde yoğunlaşırken, diğer bir kısmı ise toplumsal açıdan önem ve değer verilmemesinin sebeplerini belirttikleri anlaşılmıştır.

Elde edilen bulgulardan katılımcılar tarafından toplumsal açıdan tarihi eserlerin önemli olma sebebi geçmişe yönelik şehrin kültürünü yansıtan unsurlar olduğunu ifade ederek geleneksel bir yaklaşım benimsedikleri tespit edilmiştir.

5. Alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar.

Katılımcıların Erzurum'da bulunan tarihi eserlerle ilgili bilgi edindikleri kaynakların başında yazılı kaynaklar, kişisel geziler ve duyulan bilgiler olduğu belirlenmiştir. Bu kaynakları sırasıyla bilgilendirme tabelaları, sosyal çevre, internet, eğitim hayatı ve televizyon gibi diğer kaynakların takip ettiği tespit edilmiştir.

Elde edilen bilgilerden bireylerin tarihi eserlerle ilgili bilgiye ulaşma şekilleri daha çok bireysel öğrenmelerle sağlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca başka bireylerden duyulan bilgiler tarihsel bilginin gerçekliğinin sorgulanmadan öğrenildiği sonucuna ulaşılmıştır.

6. Alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar.

Katılımcıların büyük çoğunluğu yeni nesillerin tarihi eserlere yönelik ilgilerinin yeterli olarak görmediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların yeni nesilleri yeterli görmeme nedenleri; teknolojik gelişmeler, yeterli tanıtımın olmaması, merak eksikliği, tarihi eser bilincinin olmaması, eğitimle ilgili sorunlar ve ailenin etkisi şeklinde tespit edilmiştir.

Bireylerin az bir kısmı ise yeni nesillerin tarihi eserlere yönelik ilgi seviyelerini yeterli bulmuştur. Belirtilen en önemli neden olarak yeni neslin bilinçli olduğu şeklinde tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgulardan yeni nesillerin tarihi eserlere yönelik ilgilerinin olmadığı tespit edilmiştir. Yeni nesillere yönelik tarih bilincinin oluşturulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

7. Alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar.

Katılımcıların çoğu Erzurum ilindeki tarihi eserlerin korunmadığını belirtmişlerdir. Korunmama nedenleri sırasıyla ilgili kurumların yeterli hassasiyeti göstermemesi, bireylerin yeterli tarih bilincine sahip olmaması ve tarihi eserlerin işlevsel kullanılmaması şeklinde anlaşılmıştır.

Ayrıca görüşme yapılan bireylerin büyük çoğunluğu tarihi eserlerin kendilerine tanıtılmadığını ifade etmişlerdir. Yapılan tanıtımların geneli ilgili kurumlar ve eğitim hayatında yapılan etkinliklerle gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Araştırmada katılımcılardan elde edilen bilgiye göre genel anlamda Erzurum'da bulunan tarihi eserlerin yeterli şekilde tanıtımının yapılmadığı anlaşılmıştır. Tanıtımın daha iyi yapılması için basın yayın yoluyla tanıtımın yapılması, ilgili kurumlar tarafından sahip çıkılması, gezilerin düzenlenmesi, ulaşım kolaylığının sağlanması vb. öneriler sunulduğu tespit edilmiştir.

Araştırmamız sonucu Erzurum ilinde bulunan bireylerin tarihi eserler yönelik yeterli olmamakla birlikte ilgilerinin olduğu fakat farkındalık seviyelerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili ve farkındalık seviyelerinin tarih bilinci ve tarih bilgilerini etkilediği ortaya çıkmıştır.

Tartışma

Bu çalışma sonucunda Erzurum ilinde yaşayan bireylerin yerel tarih kapsamında tarihi eserlere yönelik ilgilerinin olduğu fakat aynı şekilde farkındalık seviyelerinin çok yüksek olmadığı tespit edilmiştir. Keçe (2015) tarafından yapılan çalışmada Ankara'nın tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik tutumlarının yüksek olmasına karşın farkındalık düzeylerinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Konuyla ilgili Ankara iline ait veriler araştırmayla benzer sonuçlar göstermektedir.

Yapılan çalışmada elde edilen bir başka sonuç, yakın çevrede bulunan tarihi eserlerin daha çok bilindiğidir. Bunun yanı sıra yakın çevrede bulunan ve bilinen tarihi eserlerin tarih bilgilerini olumlu yönde etkilediğidir. Benzer olarak Yeşilbursa (2006) çalışmasında yakın çevredeki tarihi yerlerin öğrenci başarısını etkilediğini belirtmiştir.

Somut, bilinen, yakın olanın öğrenilmesinin ilgi ve farkındalığı arttırdığı gözlenmiştir. Ulutaş (2018) çalışmasında yerel tarih etkinliklerinde yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta ilkelerinin önemini vurgulamıştır. Konuyla ilgili olarak çalışma benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmada katılımcıların yaşadıkları yerin tarihi değerleri ile ilgili yeterli bilince sahip olmadığı ortaya çıkarılmıştır. Alkış & Oğuzoğlu (2005) çalışmalarında bireylerin yaşadıkları yerin değerlerine yönelik bilinçlendirilmesi ve eğitimin yaygınlaştırılması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Konu bağlamında bu yönüyle benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmada ulaşılan bir diğer sonuç ise tarihi eserlere yönelik yapılan gezilerin tarihi eser bilgisini ve ilgiyi arttırdığıdır. Arslan & Büyük (2014) tarafından çalışmada tarihi mekan ve eserlere yapılan gezilerin öğretmenlerin tarihi eserlere ilgi farkındalığını arttırdığı ve bunun öğrenci başarısını olumlu etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Midyat iline ait veriler çalışma ile benzer sonuçlar göstermektedir. Ancak Ablak, Dikmenli & Çetin (2014) çalışmalarında yakın

çevreye düzenlenen gezilerin bireylerin tarihi değ rlere yönelik tutumlarında herhangi bir etkisi olmadığı bulgusunu elde etmişlerdir.

Yapılan araştırmada  ne çıkan bir diğer husus, toplumda tarihi eserlerin korunmadı ı ve yeni nesillerin konuyla ilgili yeterli bilince sahip olmadıklarıdır. Topçu (2014) Harput ve çevresinde tarihi eserlere yeterli hassasiyetin gösterilmediği ve bununla bağlantılı olarak yeni nesillerin geleceğe dönük kimlik oluşumu ve tarih bilincini etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada tarihi eserlerin katılımcılarda empati, d n-bu  n-gelecek ilişkisi kurma, zaman algısı, kültürel devamlılık, tarihsel analiz düşüncesi oluşturduğu bir görülmektedir. Avcı Akçalı (2013), yerel tarih kaynaklarının tarihsel düşünme becerisini arttırdığı, bilgiyi keşfetmeyi sağladığı, geçmiş ile bu  n arasında bağlantı kurmayı sağladığını belirtmiştir.

Ayrıca tarihi eserlerin bireylerde hayranlık, manevi inanç, heyecan duygusu uyandırdığı görülmüştür. Tarihi eserlere yönelik ilginin oluşmasında duygu ve düşüncelerin önemli olduğu görülmektedir.  ztemur, Din  & Acun tarafından sosyal bilgilere özgü becerilerin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan araştırma çalışmaya benzer şekilde yerele daha çok yer vererek tarih   retiminde duyguların önemine vurgu yaptığı görülmüştür.

Bu araştırmada katılımcıların tarihi eserlerle ilgili bilgi edinmek için yazılı kaynaklar, kişisel gezilerin yanında duyulan bilgilere çok başvurulduğu görülmektedir. Bilicio lu (2017)  alışmasında öğrencilerin tarih birikimine sahip yaşlılardan, dinleyerek bilgi edinmeyi çok tercih etmedikleri sonucuna ulaşmıştır. Konuyla ilgili çalışma bu yönüyle farklılık göstermektedir.

 neriler

Bu konuyla ilgili  neriler:

1. Tarihi eserlerle ilgili toplumun bilinçlendirilmesi için şehrin tarihini içeren şehir meydanlarında programlar düzenlenebilir. Yılın belli günlerinde tarihi eserlerle ilgili halka ücretsiz aktiviteler sağlanarak tarihi eser bilinci artırılabilir.
2. Tarihi eserlerle ilgili tanıtım etkinlikleri gerçekleştirilebilir. Tanıtım etkinlikleri kapsamında ilgi çeken seminerler ve bireylere yönelik turlar düzenlenebilir. Hologram, broşür, dergiler, resim sergileri, sanatsal faaliyetlerle desteklenebilir.
3. Tarihi eserlerin farkındalığına sahip olmak ve bilinçli hareket edebilmek için temelinde eğitimden yararlanılabilir. Yeni nesillerin örgün eğitim içerisinde yerel tarih uygulamalarına yer verilerek bu farkındalık oluşturulabilir.
4. Turizm sektöründe tarihi eserlere yönelik tanıtım ve faaliyetlerin sayısı artırılabilir.
5. Bireylere yönelik  evre bilinci ile alakalı eğitimler verilebilir.

Ayrıca bu konuyla ilgili yapılabilecek çalışmalara öneri olarak;

1. Tarihi eserler üzerine ilgi ve farkındalığın artırılmasına yönelik neler yapılabileceği ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ablak, S., Dikmenli, Y., & Çetin, T. (2014). Üniversite öğrencilerinin Kırşehir'in tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik farkındalıkları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 171-186.
- Akbaba, B. (2018). Tarih dersi öğretim programı değişiyor peki tarih ders kitapları değişiyor mu? A. Şimşek, S. Kaymakçı, & İ. Turan (Ed.), 5. *Uluslararası tarih eğitimi sempozyumu tam metin Bildiriler içinde*, (ss. 640-663). İstanbul.
- Akbaba, B. (2005). Tarih öğretiminde fotoğraf kullanımı. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 185-197.
- Akçalı, A. A. (2007). *Yerel tarih ve tarih eğitime katkısı*. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 211463).
- Akçalı, A. A., & Aslan, E. (2007). Yerel tarih ve tarih öğretimindeki rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 80-88.
- Akçalı, A. A., & Aslan, E. (2013). Tarih derslerinin yerel tarihe ve kaynaklarına dayalı etkinlikler aracılığıyla işlenmesinin öğrencilerin derse yönelik tutumlarına etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 142-174.
- Akçalı, A. A. (2013). *Tarih öğretiminde merkeze bağımlılığın azaltılması yolunda bir çözüm önerisi: Yerel tarih* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 342349).
- Akkaya, M. (2017). Nazilli'deki kültürel ve tarihi değerlere ilişkin öğrenci görüş ve bilgilerinin incelenmesi . *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* (8), 226-239. uteb.gop.edu.tr adresinden alındı
- Aktekin, S. (2010). Orta öğretim tarih eğitiminde yerel tarihin yeri ve önemi . *Eğitimde kuram ve uygulama*. <http://eku.comu.edu.tr/index> adresinden alındı
- Aktekin, S., & Öztürk, M. (2009). Giriş. S. Aktekin, M. Öztürk, D. Smart, & P. Harnett (Ed.), *Çok kültürlü bir Avrupa için tarih ve sosyal bilgiler eğitimi* içinde (ss. 5-12). Ankara: Harf Eğitim.
- Aktın, K. (2016). Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının öğretimi. D. Dilek (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi* içinde (ss. 91-119). Ankara: Pegem Akademi.
- Alkış, S., & Oğuzoğlu, Y. (2005). İlköğretim öğrencilerinin tarihi çevre bilgisinin değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 23-46.
- Arslan, S., & Büyük, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihi ve kültürel mekanlara/ eserlere ilgi ve farkındalıklarının incelenmesi: Midyat örneği. , *Gazi Üniversitesi 3. uluslararası sosyal bilgiler öğretimi sempozyumu (USBES): eğitim satrancı, eğitim sistemimiz, 4+4+4 ve sosyal bilgiler eğitimi bildirisi kitabı*, (ss.39-50).
- Aslan, E. (2000). Yerel tarihin tanımı. Z. A. Kızılyaprak (Ed.), *Gelişimi ve değeri tarih yazımında yeni yaklaşımlar: küreselleşme ve yerelleşme içinde* (ss. 105-204). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Aslan, E. (2005). Türkiye'de tarih eğitiminin sorunları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 106-114.
- Aslan, E. (2006). Neden tarih öğretiyoruz? . *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 162-173.
- Aslan, E. (2008). Tarih öğretiminde fotoğraf kullanımı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 82-91.

- Aslan, H. (2015). *Tarih öğretmenlerinin görsel kullanma durumları ve bunun lise öğrencilerinin görsel okuma becerilerine yansımaları* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 433809).
- Aşıloğlu, B. (2007). Başlıca öğrenme ve öğretim ilke ve yöntemleri. M. Arslan (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri içinde* (ss. 31-48). Ankara: Anı.
- Ata, B. (2007). Bir Çankırlı Mustafa Çağatay Uluçay ve tarih eğitimine katkıları. *Çankırı Araştırmalar Dergisi*, (2), 35-42.
- Ata, B. (2015). Tarih derslerinde yerel tarih, müze ve öğren yerlerinin kullanımı. M. Demirel (Ed.), *Tarih öğretim yöntemleri içinde* (ss. 74-82). Ankara: Pegem Akademi.
- Avcı, C., & Öner, G. (2015). Tarihi mekanlar ile sosyal bilgiler öğretimi; sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(USBİS özel sayısı 1), 108-133.
- Aydın, M., & DüNDAR, R. (2013). Amasya şehir tarihleri Amasya city histories. *The Journal of Academic Social Science Studies International of Social Science*, 6(3), 971-990.
- Aydın, M., DüNDAR, R., & Kaya, F. (2016). Yerel tarih etkinlikleriyle sosyal bilgiler öğretimi . R. Sever, M. Aydın, & E. Koçoğlu (Ed.), *Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler öğretimi içinde* (ss. 524-534). Ankara: Pegem Akademi.
- Aykaç, N. (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Bal, H. (2016). *Nitel araştırma yöntem ve teknikleri (uygulamalı-örnekli)*. İstanbul: Sentez.
- Balaban, S. (2015). Güre kazası: *Dikey boyutta bir yerel tarih araştırması*. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 396023).
- Balcı, A. (2006). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem.
- Baldwin, G. (2008). Tarih eğitimi terör ile mücadeleye yardım edebilir mi? . M. Safran, & D. Dilek (Ed.), *21. Yüzyılda kimlik vatandaşlık ve tarih eğitim içinde* (ss. 153-162). İstanbul: Yeni İnsan.
- Berk Akça , N. (2017). Müze ve tarihi mekanlarda uygulanan anlatıcı terminolojisi tarih eğitimine nasıl dahil edilebilir? *Milli Eğitim* (214), 267-287.
- Bilen, M. (2014). Eğitimin temel kavramları. M. Bilen (Ed.), *Eğitimde ilke ve yöntemler eğitim süreci – kavramlar – ilkeler – etkinlikler – yöntemler içinde* (ss. 15-24). Ankara: Yargı.
- Bilicioğlu, H. (2017). *Orta okul öğrencilerinin yerel tarih öğretimine ilişkin görüşleri: Safranbolu örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 459505).
- Blunth, J. H. (1933). The teaching of local history . *The inaugural adress at the annual meeting of the association at Torquay*. [http:// www.tandfonline.com](http://www.tandfonline.com) adresinden alındı
- Booth, M. (1994). Congnition in history: A British perspective. *Educational Psychologist*, 29(2), 61-69.
- Brown, R. A. (1952). Locating resources fort he teaching pf local history the school revie. 60(5), 292-297. <http://www.jstor.org/stable/1083210> adresinden alındı
- Buran, A. (2015). Nitel araştırmada veri toplama. F. N. Seggie, & Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma yöntem – teknik – analiz ve yaklaşımları içinde* (ss. 43-58). Ankara: Anı.
- Buyurgan, S., & Mercin, L. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitim ve uygulamaları*. V. Özsoy (Ed.) Ankara: Güzel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları 2.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara : Pegem .
- Camp, C., (1950). Some experiences in teaching local and state history. *The Social Studies*, 41(2), 65-68. <http://www.tandfonline.com/loi/vtss> 20 adresinden alındı.
- Cater, H. D. (1941). Teaching local history by the seminar method. *The Social Studies*, 32(5), 221-223. www.tandfonline.com/loi/vtss20 adresinden alındı.
- Clarke, W. G., & Lee, J. K. (2004). The promise of digital history in the teaching of local history. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies , issues and ideas*, 78(2), 84-87. <http://www.tandfonline.com/loi/utth> 20 adresinden alındı.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni M. Bütün, & S. B. Demir (Çev.)*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Coşkun, H. (2001, Kasım 16-17). Antakya: Asi kıyısından bir hoş sada F. Çelebi (Ed.), *Yerel tarihçilik, kent, sivil girişim yerel tarih grupları* içinde (ss.52-54). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Çalık, T. (2006). Eğitimle ilgili bazı temel kavramlar. L. Küçükahmet (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş içinde* (ss. 277-287). Ankara: Nobel
- Çapa, M. (2012). II. Meşrutiyet dönemi tarih öğretimi. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(3), 1-28.
- Danacıoğlu, E. (2001). *Geçmişin izleri yanı başımızdaki tarih için bir kılavuz*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.
- Daniel, L., & Leuvan, V. (1971). Local history aids the teaching of American history. *The Social Studies*, 62(6), 247-248. <http://www.tandfonline.com/loi/loiltss20> adresinden alındı
- Dedehayır, H. (2013). *Kent tarihi müzeleri ve arşivleri*. İstanbul: Çekül Vakfı Tarihi Kentler Birliği.
- Demircioğlu, H., & Atasoy, Ş. (2006). Çalışma yapraklarının geliştirilmesine yönelik bir model önerisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 71-79.
- Demircioğlu, İ. H. (2015). Yerel tarih ve tarih öğretimi. İ. H. Demircioğlu, & İ. Turan (Ed.), *Tarih öğretimi, tarih teknolojileri ve materyal tasarımı* (ss. 120-132). Ankara: Pegem Akademi.
- Dilci, T. (2011). Eğitim ve bilim. F. Töremen (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş içinde* (ss. 31-49). İstanbul: İdeal Kültür.
- Dinç , E., Erdil, M., & Keçe, M. (2011). Uşak Üniversitesi öğrencilerinin tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalıkların incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 267-285.
- Dökmen, Ü. (2009). *Evrenle uyumlaşma sürecinde varolmak gelişmek uzlaşmak*. İstanbul: Remzi.
- Duman, B. (2008). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Durakbaşı, A. (2001). Tarih yazımının yazı olanakları, aile tarihi ve yerel tarih F. Çelebi (Ed.), *Yerel tarihçilik, kent, sivil girişim yerel tarih grupları içinde*(ss. 156-171) İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Duyan, A. (2010). *Tarihi eser kaçakçılığı ile mücadele eden kurumlar arası koordinasyon ve önemi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 257313).

- Ediger, M. (1989). Teaching history in the Junior college *OAH Magazine of History*. Oxford Universty Press on Behalf of Organization of American Historians, 4(3), 5-6. <http://www.jstor.org/stable/25162671> adresinden alındı
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Ankara: Anı.
- Erkan, S. (2017). Osmanlı döneminde tarih öğreniminin tarihçesi. *21. yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 6(17), 395-424.
- Erpulat, D. (2005). Tarih eğitiminin iyileştirilmesi çalışmaları. B. Çalışkan & E. Şahbudak (Ed.), *20. Yüzyılda Dünya ve Türkiye tarihi öğretmen kitabı* içinde (ss. 59-61). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Fleming, D. (2001). Kentler, müzeler, ve toplum. B. Madran (Ed.), *Kent, toplum, müze deneyimler ve katkılar* (ss. 25-34). İstanbul: Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Gatenyo, N. (2001). Mersin: Dekovilin peşisıra Uray'dan çıktık yola F. Çelebi (Ed.), *Yerel tarihçilik, kent, sivil girişim yerel tarih grupları içinde* (ss. 55-58). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş*. A. Ersoy, P. Yalçınoglu (Ed.), & P. Yalçınoglu (Çev.), Anı (2. Baskı).
- Göç, N. (2008). *Yerel tarih konularının sosyal bilgiler derslerinde uygulanması, karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri, (Yozgat örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 231497).
- Gökdemir, O. (2015). Tarih yazımında iki yeni yaklaşım: Sözlü ve yerel Tarih. A. Şimşek (Ed.), *Tarih nasıl yazılır? Tarih yazımı için çağdaş bir metodoloji* içinde (ss. 199-222). İstanbul: Tarihçi.
- Gökkaya Nişancı, M. (2010). *Tarihsel çevrenin tarih eğitime etkisi: Adalar örnekleme* (Yükseklisans Tezi). İstanbul: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 279865).
- Gökkaya, K. A., & Yeşilbursa, C. C. (2009). Tarihi yerlerin kullanımının başarıya etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 483-506.
- Güçlü, M. (2018). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., & Taşgın, S. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma teorik çerçeve pratik öneriler 6 farklı nitel araştırma yaklaşımı. *Kalite ve Etik Hususlar*, Ankara: Seçkin.
- Güler, İ. (2005). *Tarihin toplumdaki işlev ve öğretimi*. İstanbul: Elif.
- Güven, İ., Bıkmaz, F., Işcan, C. D., & Keleşoğlu, S. (2014). *Tarih öğretimi kuram ve uygulama*. Ankara: Pegem.
- Hali, S., & Rencüzoğulları, S. (2017). İslamiyet öncesi dönemde türklerde eğitim. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 6(17), 425-437.
- Harison, L. H. (1967). Local history as a teaching technique. *Peabody Journal of Education*, 45(1), 6-8. [http // dx.doi.org/10.1080/01619566709537476](http://dx.doi.org/10.1080/01619566709537476) adresinden alınmıştır.
- Harnett, P. (2009). Tarihin yerel, bölgesel, ulusal avrupa ve küresel boyutlarını dengeli bir şekilde ilişkilendirmek. P. H. S. Aktekin, M. Öztürk, P. Harnett, D. Smart, & S. Aaktekin (Ed.), *Çok Kültürlü Bir Avrupa İçin Tarih ve Sosyal Bilgiler Eğitimi* içinde (ss. 147-160). Ankara: Harf Eğitim.

- Hooper Greenhill, E. (1999). *Müze ve galeri eğitimi* M. Ö. Evren, E. G. Kapçı (çev.), Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, No:4.
- Iggers, G. G. (2011). *Bilimsel nesnellikten postmodernizme yirminci yüzyılda tarih yazımı*. Ç. Güven (Çev.) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt
- Işık, H. (2002). Yerel tarih konularının sosyal bilgiler (6.sınıf) programı tarih üniteleri ile ilişkilendirilmesine yönelik bir uygulama. Pasinler örneği. (*Yüksek Lisans Tezi*), Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 113199).
- Işık, H. (2008). İlköğretimde tarih konularının yerel tarih ile ilişkilendirilmesinin öğrenci başarısına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 290-310.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2004). *Yeni insan ve insanlar sosyal psikolojiye giriş*. İstanbul: Evrim.
- Karasar, N. (1995). *Araştırmalarda rapor hazırlama* Ankara: Araştırma Eğitim Danışmanlık (8. Baskı).
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar-ilkeler-teknikler*. İstanbul: Nobel (11. Baskı).
- Kaya, R. (2015). Tarih öğretiminde yazılı kaynakların kullanımı. M. Demirel (Ed.), *Tarih öğretim yöntemleri içinde* (ss. 90-109). Ankara: Pegem Akademi.
- Kaymakçı, S. (2015). Tarih öğretiminde çalışma yapıları ve kullanımı. İ. H. Demircioğlu, & İ. Turan (Ed.), *Tarih öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı içinde* (ss. 183-200). Ankara: Pegem Akademi.
- Keçe, M. (2015, Nisan). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Ankara'nın tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik ilgi ve farkındalıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 16(1), 131-149.
- Keleş, R., & Hamamcı, C. (1993). *Çevrebilim*. Ankara: İmge.
- Kıcı, K. (2008). Sosyal bilgiler dersinde 7. sınıf öğrencilerinin tarih öğrenme beceri düzeyleri. D. Dilek, & M. Safran (Ed.), *21. Yüzyılda kimlik vatandaşlık ve tarih eğitimi içinde* (ss. 380-405). İstanbul: Yeni İnsan.
- Kılıç, A. (2018). *Hayat bilgisi dersi, 'Dün, Bugün, Yarın' temasında sözlü ve yerel tarih etkinliklerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 502495).
- Knowles, L. (2001). Müze gündeminde toplumsal tarih kavramını geliştirmek. (B. Madran , Ed.) *Kent, Toplum, Müze Deneyimler ve Katkıları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt
- Kuğuoğlu. (2012). Öğrenme ve öğretim ilkeleri. M. Küçük, & S. Yangın (Ed.), *Öğretim İlke Yöntemler*. Ankara: Nobel.
- Kuş, E. (2003). *Nicel-nitel araştırma teknikleri sosyal bilimlerde araştırma teknikleri, Nicel mi? Nitel mi?*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (2004). İlgiler. *Eğitimde bireysel farklılıklar. içinde* (ss. 71-80). Y. Kuzgun, & D. Deryakulu (Ed.), Ankara: Nobel.
- Kyvıg, D., Myron, E., & Marty, A. (2011). *Yanı başımızdaki tarih*. N. Özsoy (Çev.), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- MEB. (2018). *Ortaöğretim tarih dersi öğretim programı (9.-10.-11. sınıflar)*, Ankara: www.muftedat.meb.gov.tr adresinden edinilmiştir.
- Neunmann, C. (2001). Yerel tarih cennetinin tasviri F. Çelebi (Ed.), *Yerel tarihçilik, kent, sivil girişim yerel tarih grupları. içinde* (ss.105-113). İstanbul: Türkiye Vakfı Yurt Yayınları.

- Oğuz, O., Oktay, A., & Ayhan, H. (2004). *21. Yüzyılda eğitim ve türk eğitim sistemi*. İstanbul: Dem.
- Onur, B. (2012). *Çağdaş müze eğitim ve gelişim müze psikolojisine giriş*. Ankara: İmge.
- Oral, M. (2002). *İmparatorluktan ulusal devlete Türkiye’de tarih anlayışı (1908-1937)* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 22503).
- Oruç, Ş. (2005). Satı Bey ve tarih öğretimi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1-2).
- Öner, G. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4(1), 89-121. www.tuhed.org adresinden alındı
- Örten, H. (2008). *Yerel tarih konularının sosyal bilgiler üniteleri ile ilişkilendirilmesine yönelik bir çalışma (Tokat örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 214571).
- Özbaş Culha, B. (2015). Tarih öğretiminde gerçek nesnelerin kullanımı. İ. H. Demircioğlu & İ. Turan (Ed.), *Tarih öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* içinde(ss. 117-133). Ankara: Pegem Akademi.
- Özcan, G. (2014). Eleştirel düşünme. M. Bilen (Ed.), *Eğitimde ilke ve yöntemler eğitim süreci – kavramlar – ilkeler – etkinlikler – yöntemler içinde* (ss. 158-173). Ankara: Yargı.
- Öztaş, S. (2015). Tarih öğretiminde filmlerin kullanımı. İ. H. Demircioğlu & İ. Turan (Ed.), *Tarih öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* içinde (ss. 163-182). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztaşçı, C. A. (2017). *Yerel tarih öğretim yöntemini sosyal bilgiler dersinde uygulamaya koymak: Bir eylem araştırması* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 469630).
- Öztürk, İ. H. (2012). *Tarih öğretiminde bilgi ve iletişim teknolojileri kuram ve uygulama*. İstanbul, İstanbul: Kriter.
- Pinto, H. (2008). Kimlik sorunu: Çocukların yerel tarih mirası ile ilgili görüşleri. M. Safran, & D. Dilek (Ed.), *21. Yüzyılda Kimlik, Vatandaşlık ve Tarih Eğitimi* içinde (ss. 118-130). İstanbul: Yeni İnsan.
- Plymounth, J.H.B.(1953). The teaching of local history, *The Inaugural Adress at the Annual Meeting of the Association at Torquay*. <http://www.tandfonline.com> adresinden alındı
- Safran, M. (2006). *Tarih eğitimi, makale ve bildiriler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Satı, M. (1910). Tarih tedrisinin usul-u esasiyesi. *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*, 92-99.
- Scranton, P. (2001). Kent ve toplumsal tarih müzelerinde yorumlama sorunları: Ziyaretçi bakış açısı. B. Madran (Ed.), *Kent, toplum, müze deneyimler ve katkılar* içinde (ss. 3-14). İstanbul: Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Sığrı, Ü. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Beta.
- Stefaniak, A., Bilewicz, M., & Lewicka, M., (2017). The merits of teaching local history: increased place attachment enhances civic engagement and social trust, *Journal of Environmental Psychology*, 51, 217-225. www.elsevier.com/locate/jep adresinden alınmıştır.
- Stradling, R. (2003). *20.Yüzyıl Avrupa tarihi nasıl öğretilmeli?* A. Ünal (Çev.) İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

- Stradling, R. (2005). 20. Yüzyıl Avrupa tarihinde son gelişmeler (Ed.) B. Çalışkan, & E. Şahbudak. 20. *Yüzyılda Dünya ve Türkiye Tarihi* içinde (ss. 49-51). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Şahin, C. T. (2011). Yerel tarih uygulamalarının başarıya ve öğrenci ürünlerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(16), 453-462.
- Şahin, N. H., & Yeniçeri, Z. (2015). Farkındalık üzerine üç araç: Psikolojik farkındalık, bütüncü farkındalık, kendilik farkındalığı ve Toronto bilgece farkındalık ölçeği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(76), 48-64.
- Şaşmaz, Ören, F., & Ormanlı, Ü. (2010). Çalışma yapraklarının yararları, sınırlılıkları ve kullanımına ilişkin sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri., 11-13 November, . *International conference on new trends in educations*. Antalya. www.iconte.org adresinden alındı
- Şaşmaz, Ören F., & Ormanlı, Ü. (2012). Öğretmen adaylarının çalışma yaprağı geliştirme ve kullanma uygulaması ile bu uygulamaya yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kuram ve uygulamalarda eğitim bilimleri*, 12(1), 241-270. www.kuyeb.com.tr adresinden alınmıştır.
- Şimşek, A., & Yazıcı, F. (2013). Türkiye'de tarih öğretiminin dünü, bugünü. *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 11-32.
- Tan, A. (2001). Ünye: Çınar'ın gölgesinde Cumhuriyet Meydanı F. Çelebi (Ed.), *Yerel tarihçilik, kent, sivil girişim yerel tarih grupları içinde* (ss.48-52) İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Taşcan, O. (2011). *Tarih öğretiminde mekan kullanım ve öğretmen görüşleri bitlis ili örneği*. (Yüksek Lisans Tezi) . Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.313374).
- Taşpınar, M. (2017). *Kuramdan uygulamaya öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Tekeli, İ. (2001). Yerel tarih çalışmalarına gençlerin katılımı ve tarih eğitimi. F. Çelebi (Ed.), *Yerel tarihçilik, kent, sivil girişim içinde* (ss. 186-188). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Tolun, V. (2001). Çanakkale sokak adlarında yaşayanlar F. Çelebi (Ed.), *Yerel tarihçilik, kent, sivil girişim yerel tarih grupları. içinde* (ss.45-48).İstanbul:Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Topçu, S. (2014). Tarihi ve kültürel bilincin incelenmesi: Harput Kalesi örnekleme. *Education Scienses Dergisi* , 9(2), 99-119.
- Tosh, J. (2005). *Tarihin peşinde (Modern tarih çalışmasında hedefler, yöntemler ve yeni doğrultular)*. (Ö. Arıkan, çev.). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Tugay, B. (2004). *Tarih eğitiminde yerel tarih araştırmalarının yeri: Fethiye örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 146053).
- Turan, İ. (2015). Tarih öğretiminde bilişim teknolojileri İ. H. Demircioğlu ve İ. Turan (Ed.), *Tarih öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi
- Türk Dil Kurumu. (2019). *Türkçe Sözlük*. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ca9230db46921.31251308 adresinden alındı
- Türk, C. (2013). *Osmanlı Devletinde tarih eğitimi(1839-1922)*. İstanbul: Arı Sanat.

- Ulutaş, S. (2018). *Sosyal bilgiler öğretiminde bağımsız değişken olarak yerel tarih tekniği* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 514133).
- Üztemur , S., Dinç, E., & Acun, İ. (2018). Müzeler ve tarihi mekanlarda uygulanan etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin sosyal bilgilere özgü becerilerin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(46), 294-324.
- Yanıklar, C. (2008). Eğitimin toplumsal temelleri. M. D. Karşlı (Ed.), *Eğitim bilimine giriş içinde* (ss. 121-136). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, K. (2013). Postmodernist tarih yaklaşımı: postmodernizmin tarih eğitimi için doğurguları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(34), 197-209.
- Yiğit, N., Alev, N., Özmen, H., Altun, T., & Akyıldız, S. (2009). *Öğretim teknolojileri ve meteryal tasarımı*. N. Yiğit (Ed.) Trabzon: Seçkin (4. Baskı).

EKLER

EK-1. Alınan İzin Belgeleri

Uygulama İzni
Görevi formu soruları

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 88179374-300-E.1800260950
Konu : Uygulama İzni (Rabia YALÇIN)

14.09.2018

ERZURUM VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Rabia YALÇIN'ın "*Erzurum'da Tarihi Eserlere Yönelik İlgi ve Farkındalığa İlişkin Bir Yerel Tarih Çalışması*" konulu tez çalışmasının uygulamasını Müdürlüğünüze bağlı ekli yazıda belirtilen okullarda yapma isteği ile ilgili adı geçen Enstitünün 14.09.2018 tarihli ve 56785782-302.08.01-E.1800260585 sayılı yazısı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Ömer ÇOMAKLI
Rektör

Ek : 14.9.2018 tarihli 56785782-302.08.01-E.1800260585 sayılı belge

38352
Emniyet Müd.
26 Eylül 2018
Vali Y.
Prof. Dr. Ömer Çomaklı

BELGE YÖNETİMİ ŞB.MD.

Uygulama İzni
Görevi formu

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 88179374-300-E.1800260950
Konu : Uygulama İzni (Rabia YALÇIN)

ERZURUM VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Rabia YALÇIN'ın "*Erzurum Eserlere Yönelik İlgî ve Farkındalığa İlişkin Bir Yerel Tarih Çalışması*" çalışmasının uygulamasını Müdürlüğünüze bağlı ekli yazıda belirtilen okullarda ile ilgili adı geçen Enstitünün 14.09.2018 tarihli ve 56785782-302.08.01-E.1800 yazısı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Ömer
Rek

Ek : 14.9.2018 tarihli 56785782-302.08.01-E.1800260585 sayılı belge

38552
İl Millî Eğitim Müdürlüğü
17.09.2018
Tarih Y.
[Signature]

Atatürk Üniversitesi Merkez Yerleşkesi 25240 Erzurum
Tel: +90 442 2311601
Elektronik Adı: <http://www.atauni.edu.tr/#ibirim=ogrenci-isleri-daيره-baskanligi>

Kep Adresi: atauni@hs01.kep.tr

Bilgi: Cevahir KARTA
Faks: +90 442 2361026
E-Posta: odaire@atauni.edu.tr

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
<https://ubys.atauni.edu.tr/ERMS/Record/Confirmation/Confirmation?code=B0E2C1B>

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 56785782-302.08.01-E.1800260585
Konu : Uygulama İzni (R. YALÇIN)

14.09.2018

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 10.09.2018 tarihli ve 29202147-000-E.1800256116 sayılı belge.

Danışmanlığını Doç. Dr. Aydın GÜVEN'in yürüttüğü Enstitümüz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Rabia YALÇIN**'in "*Erzurum'da Tarihi Eserlere Yönelik İlgi ve Farkındalığa İlişkin Bir Yerel Tarih Çalışması*" konulu tez çalışmasının uygulamasını yapabilmesi için Erzurum Valiliğinden gerekli izinlerin alınması hususunda gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Mustafa SÖZBİLİR
Müdür

Ek : Dilekçe ve Tez Önerisi

Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü 25240 Erzurum
Tel: +90 442 2315630
Elektronik Ağı: <http://www.atauni.edu.tr/#/birim=egitim-bilimleri-enstitusu>
Kep Adresi: atauni@hs01.kep.tr

Bilgi: Nilgün TELLİ
Faks: +90 442 2315883
E-Posta: egitbil@atauni.edu.tr

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
<https://ubys.atauni.edu.tr/ERMS/Record/Confirmation/Confirmation?code=73490AA>

EK-2. Gönüllü Katılım Formu

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu formun amacı ;

Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Eğitimi Bilim Dalı'nda "Erzurum'da Tarihi Eserlere Yönelik İlgi ve Farkındalığa İlişkin Bir Yerel Tarih Çalışması" yüksek lisans tezi kapsamında gerçekli olan verileri toplamak için sizden izin almaktır. Bu çalışmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılımcılardan elde edilecek veriler bilimsel amaç doğrultusunda kullanılacak olup ,araştırmada katılımcıların isimleri ve kimlik bilgileri gizli tutulacaktır. Araştırma kapsamında toplanan veriler sizin izniniz dışında başka bir araştırmada kullanılmayacaktır. İsteğiniz doğrultusunda sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır. Araştırma ile ilgili toplanan veriler araştırma süreci sonucunda imha edilecektir.

İlgili olan bu formu imzalamanız yukarıdaki açıklamaları okuyup anladığınızı ve çalışmaya gönüllü olarak katılmak istediğinizi göstermektedir. Şimdiden bu çalışmaya göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı teşekkür ederiz. Çalışma hakkında endişe ve sorularınız olursa bize ulaşabilirsiniz.

Rabia YALÇIN

Atatürk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Tarih Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

rabiayalcin252525@gmail.com

Bu çalışmaya kendi rızamla katılmış olup, verdiğim bilgilerin bilimsel amaçla kullanılmasını kabul ediyorum.
(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcının Adı ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-3. Yarı Yapılandırılmış Mülakat Soruları

Merhaba ben Rabia Yalçın, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yüksek lisans yapmaktayım. Tarihi eserler üzerine yapmış olduğum bu araştırmada amacım Erzurum'da tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalığı ortaya çıkarmaktır. Bu çalışmaya vereceğiniz yanıtlar çalışmaya olumlu katkıda bulunacaktır. Gönüllülük esasına dayalı yapılacak çalışma da sizden elde edilen veriler bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Görüşme sonucu elde edilen kimlik bilgileri gizli tutulacaktır.

İzin verirseniz görüşmeyi ses kaydı almak istiyorum. Kayıt almam sizi rahatsız eder mi?

- 1- Tarihi eser ne demektir? Açıklayabilir misiniz?
- 2- Erzurum'da bulunan bildiğiniz tarihi eserler hangileridir? İfade eder misiniz ?
- 3- İfade ettiğiniz tarihi eserlerden hangilerini gördünüz? Sayar mısınız?
- 4- Bahsettiğiniz tarihi eserleri basın- yayın yoluyla mı yoksa bunları gezerek mi gördünüz?
- 5- İsimlerini saydığınız tarihi eserlerden hangilerini görmediniz ? Sebepleriyle açıklayabilir misiniz?
- 6- Tarihi eserleri gezip gördüğünüzde neler hissedersiniz ? Duygu ve düşüncelerinizi ifade eder misiniz?
- 7- Şehrimizde tarihi eserlerin korunması ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Nedenleriyle belirtir misiniz?
- 8- Sizce toplumda tarihi eserlerin önemi ve değeri nedir ? Nedenleriyle ifade eder misiniz?
- 9- Erzurum ilindeki tarihi eserlerle ilgili bildiğiniz ilginç olay veya bilgiler nelerdir?
- 10- Erzurum ilinde bulunan tarihi eserlerle ilgili bilgileri hangi kaynaklardan nasıl öğrendiğinizi açıklayabilir misiniz?
- 11- Yeni nesillerin tarihi eserlere karşı ilgi düzeyleri yeterli midir? Konuyla ilgili düşüncelerinizi açıkla mısınız ?
- 12- Şehrimizdeki tarih eserler size ve ailenize değişik şekillerde tanıtıldı mı?
 - a.Cevabınız evet ise bu tanıtım etkinliğinin nasıl gerçekleştiğini bize anlatabilir misiniz ?
- 13- Erzurum'da bulunan tarihi eserler yeterince tanıtılıyor mu? Daha iyi tanıtılması için yapılması gerekenlere dair önerileriniz nelerdir? Açıklar mısınız?

ÖZGEÇMİŞ

1993 yılında Erzurum’da dünyaya geldi. İlköğretimini Tatbikat İlkokulunda, ortaöğretimini Erzurum Lisesinde tamamladı. 2011 yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü kazandı. 2016 yılında Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Tarih Eğitimi Yüksek Lisans eğitimine başladı. Halen yüksek lisans programında öğrenimine devam etmektedir.

